

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

ALDATILAN EŞİN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

HAZIRLAYAN

S. GİZEM ÖZÇELİK ÇALIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA – 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALDATILAN EŞİN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

HAZIRLAYAN

S. GİZEM ÖZÇELİK ÇALIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. Z. İPEK YÜCER AKTÜRK

ANKARA – 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 29/06/2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: S. GİZEM ÖÇELİK ÇALIŞ
Öğrencinin Numarası: 21620262
Anabilim Dalı: ÖZEL HUKUK
Programı: ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: DOÇ. DR. Z. İPEK YÜCER AKTÜRK
Tez Başlığı: ALDATILAN EŞİN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 102 sayfalık kısmına ilişkin, 16 / 05 / 2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18, 'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

S. Gizem Özcelik Çalı
Öğrenci İmzası: S.

ONAY

Tarih: 29 / 06 / 2020.

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç.Dr. İpek Yücer Aktürk

ÖZET

Aldatılan eşin, eşinin ilişki kurduğu evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı uygulamada uzun zaman boyunca tartışılmıştır. Yargıtay, bu husus ile ilgili olarak bazı kararlarında, aldatılan eşin, evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden manevi tazminat talep edebileceğini kabul ederken bazı kararlarında bu yönde açılan tazminat davalarının reddedilmesi gerektiği görüşünü benimsemiştir. Aldatan eş ile birlikte olan üçüncü kişi aleyhine, aldatılan eş tarafından açılan manevi tazminat davaları ile ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin gerek kendi içinde verdiği kararlar, gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararlar arasında çelişki bulunduğu belirtilerek içtihatların birleştirilmesi talep edilmiştir.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararı ile bu çelişkileri ortadan kaldırmış, konuya açıklık getirmiştir. Buna göre; üçüncü kişinin yalnızca evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki fiilin haksız fiil olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Yine kararda, bir kimsenin eşi tarafından aldatılmamasını isteme hakkını içeren herkese karşı ileri sürebileceği bir kişilik hakkının mevcut olmadığı belirtilmiştir. Burada yalnızca sadakat yükümlülüğünün ihlali söz konusudur. Evlenme ile yalnızca eşler arasında sadakat yükümlülüğü doğar; evlilik birliği dışındaki üçüncü kişinin böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bir başka deyişle; sadakat yükümlülüğünü yalnızca eş ihlal edebilir ve bu ihlalden doğacak manevi zararın tazmini yine doğrudan aldatan eşten talep edilebilir. Özetle; üçüncü kişinin aldatılan eşe karşı sadakat yükümlülüğü bulunmadığından, aldatılan eşin üçüncü kişiye karşı sadakat yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla manevi tazminat davası açamayacağı kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manevi Zarar, Aile Hukuku, Zina, Sadakat Yükümlülüğü

ABSTRACT

It has been discussed for a long time in practice whether a deceived spouse can claim non-pecuniary damages from the third party whom her/his spouse have an extra-marital affair with. While the Court of Cassation accepted that in some of its decisions on this matter, the deceived spouse might claim non-pecuniary damages from the third party, in some other cases, Court adopted the opinion that the claims for non-pecuniary damages should be rejected. It was requested an unification of judgments by indicating that there is a contradiction between both decisions delivered by the 4th Civil Chamber of the Court of Cassation in itself and the decisions reached by the Supreme Court Assembly of Civil Chambers on the claims for non-pecuniary damages filed by the deceived spouse against the third person along with the deceiving spouse.

The Supreme Court General Assembly on the Unification of Judgments' judgment with merits no.2017/5 and decree no.2018/7 has eliminated the said contradictions and brought clarification to the contested matter. According to this, the mere act of the third person as engaging an extra-marital relationship with the deceiving spouse cannot be qualified as a "wrongful act". Also, it was stated that there was no such personal right as a right to refuse to be deceived by her/his spouse that might be revoked against anyone. Herein, only a violation of loyalty obligation exists. Marriage only results in an obligation of loyalty between spouses; the third parties other than the conjugal union do not have that kind of obligation. In other words, only the spouse can violate the loyalty obligation, and the compensation for non-pecuniary damage arising from this violation can be claimed directly from the deceiving spouse. In brief, since the third party has no loyalty obligation to the deceived spouse, it is accepted that the deceived spouse cannot file a lawsuit for non-pecuniary damages due to the violation of the loyalty obligation against this third party.

Key Words: Non-pecuniary Damage, Family Law, Adultery, Loyalty Obligation

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI, MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ, FONKSİYONU, ŞARTLARI, MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI, MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ, MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER

§1. MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI, MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE FONKSİYONU	3
I. GENEL OLARAK MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI	3
II. MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ	11
A. CEZA GÖRÜŞÜ	11
B. ÖZEL HUKUK YAPTIRIMI GÖRÜŞÜ	13
C. KENDİNE ÖZGÜ YAPTIRIM GÖRÜŞÜ	13
III. MANEVİ TAZMİNATIN FONKSİYONU	15
A. TATMİN GÖRÜŞÜ	15
B. CEZA GÖRÜŞÜ	16
C. TELAFİ GÖRÜŞÜ	18
D. ÖNLEME VE CAYDIRMA GÖRÜŞÜ	20
E. DENKLEŞTİRME GÖRÜŞÜ	20
§2. MANEVİ TAZMİNATIN ŞARTLARI	21
I. GENEL OLARAK	21
II. HUKUKA AYKIRI FİİL	22
III. KUSUR	25
IV. MANEVİ ZARAR	26
V. UYGUN İLLİYET BAĞI	29

§3. MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI, MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ, MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER.....	31
I. MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI	31
A. DAVACI	31
B. DAVALI.....	34
II. MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ	35
A. MANEVİ ZARARIN PARA İLE GİDERİLMESİ.....	35
B. MANEVİ ZARARIN PARA DIŞINDA BİR VASITA İLE GİDERİLMESİ.....	38
C. MANEVİ ZARARIN KARMA BİÇİMDE GİDERİLMESİ	42
III. MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER	43

İKİNCİ BÖLÜM

EŞLERİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ZİNA

§4. EŞLERİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ	48
I. GENEL OLARAK SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE KAPSAMI	48
II. SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİNİN SONUÇLARI	54
§5. ZİNA	59
I. GENEL OLARAK ZİNA KAVRAMI VE KOŞULLARI	59
II. DAVA HAKKININ DÜŞMESİ	66
A. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRELERİN GEÇMESİ.....	66
B. AF.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EŞİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ SEBEBİ İLE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

§6. EŞİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ SEBEBİ İLE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ.....	73
I. EŞE YÖNELTİLEN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ.....	73
II. ÜÇÜNCÜ KİŞİYE YÖNELTİLEN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ	84
SONUÇ	105
KAYNAKÇA.....	109

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
E.	: Esas
FSEK	: 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
m.	: Madde
Örn.	: Örneğin
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBBGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu

GİRİŞ

Evlenme, evlenme yeteneklerine sahip bir erkek ve bir kadının, yasalarda öngörülen biçimlere uygun olarak ortak bir yaşam kurmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Evlenme ile eşler açısından birtakım hak ve yükümlülükler doğmaktadır. Sadakat yükümlülüğü bu hak ve yükümlülüklerden biridir. Sadakat yükümlülüğü Türk Medeni Kanunu'nun "Evliliğin Genel Hükümleri" bölümünde 185/III. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre; "*...Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.*" Her ne kadar kanun sadakat yükümlülüğü açısından eşleri yükümlü kılmışsa da nişanlılar arasında da sadakat yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmektedir.

Sadakat yükümlülüğü öncelikli olarak cinsel sadakat olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak eşler arasındaki sır saklama, yalan söylememe, gerçekleri gizlememe gibi yükümlülükler de sadakat yükümlülüğü kapsamında sayılmaktadır. Cinsel sadakat, eşlerin birbirleri haricindeki kişilerle cinsel ilişki kurmamaları anlamına gelmektedir. Eşlerden biri sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği zaman, aldatılan eşin sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşten sadakat yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla ortaya çıkan manevi zararının tazminini talep edebileceği açıktır. Ancak aldatılan eşin, eşinin ilişki kurduğu evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı hususu uygulamada uzun zaman tartışılmıştır.

Aldatan eş ile birlikte olan üçüncü kişi aleyhine, aldatılan eş tarafından açılan manevi tazminat davaları ile ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin gerek kendi içinde verdiği kararlar, gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararlar arasında çelişki bulunduğundan içtihatların birleştirilmesi zorunluluğu hasıl olmuştur. Yargıtay İctihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararı ile çelişkileri ortadan kaldırmıştır. Buna göre; üçüncü kişinin yalnızca evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki fiilin haksız fiil olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Manevi tazminat, malvarlığı dışındaki hukuksal değerlere yapılan saldırılar ile meydana getirilen eksilmenin giderilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Manevi tazminatın amacı; yapılan saldırılar nedeni ile çekilen acıları dindirmek, ruhsal dengeyi sağlamaktır.

Evlenme ile birlikte eşlerin birbirlerine karşı sadakat yükümlülükleri doğmaktadır. Sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eş aldatılan eşte aldatma nedeni ile oluşan manevi zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Burada çalışmamızın ana konusu olan ve üzerinde durulması gereken diğer bir husus, aldatılan eşin, evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiden manevi tazminat talep edip edemeyeceği hususudur.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, konumuzun özü olan manevi tazminat kavramı üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde sadakat yükümlülüğü ve sadakat yükümlülüğünün ihlali sonuçları ile zina kavramı incelenmiştir. Son olarak, üçüncü bölümde sadakat yükümlülüğünün ihlalden doğan manevi tazminat konusu detaylıca incelenerek, eşe ve evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiye yöneltilen manevi tazminat konuları Yargıtay kararları doğrultusunda ayrı ayrı ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI, MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ, FONKSİYONU, ŞARTLARI, MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI, MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ, MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER

Ş1. MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI, MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE FONKSİYONU

I. GENEL OLARAK MANEVİ TAZMİNAT KAVRAMI

Manevi zarar, mal varlığına ilişkin olmayan, fakat zarar verici olay nedeni ile kişinin duygusal aleminde elem ve keder duymasına yol açan, arzu edilmeyen durumdur¹. Manevi tazminat ise, malvarlığı dışındaki hukuksal değerlere yapılan saldırılar ile meydana getirilen bu eksilmenin giderilmesi şeklinde tanımlanmaktadır². Zarar görenin ruh dünyasına zarar veren kimse bu zararı gidermekle yükümlüdür³.

Manevi tazminatın amacına ilişkin olarak doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Örneğin KARAHASAN'a göre; manevi tazminatın amacı yapılan saldırılar nedeni ile çekilen acıları dindirmek, ruhsal dengeyi sağlamaktır⁴. Çalışmamızda manevi tazminatın hukuki niteliği ve fonksiyonuna ilişkin görüşler ilerleyen bölümlerde detaylıca incelenecektir.

Manevi tazminat konusu incelenirken öncelikle zarar kavramı üzerinde durulmalıdır. Çünkü tazminat yükümlülüğünün doğması için öncelikle bir zarar olmalıdır⁵. Zarar sözlük anlamı olarak; “*Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat*”⁶ şeklinde tanımlanmaktadır. Buna karşın hukuk sistemimizde, gerçekleşebilecek tüm ihtimalleri kapsayacak bir tanım mümkün

¹ Gökcan, Hasan Tahsin, Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku, s. 797.

² Karahasan, Mustafa Reşit, Tazminat Hukuku, İstanbul 1996, s. 835.

³ Gökcan, s. 797.

⁴ Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 835.

⁵ Keskin, A. Dilşad, Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016, s. 119-122.

⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, “Zarar”, <https://sozluk.gov.tr/>.

olmayacağından hareketle zarar, kanun koyucu tarafından tanımlanmamıştır⁷. Zarar kavramına ilişkin olarak doktrinde, fark teorisi, tabii zarar teorisi, objektif zarar teorisi ve normatif zarar teorisi kabul edilmektedir⁸.

Çalışmamızla ilgili olarak manevi zarar kavramı üzerinde de durulması gerekmektedir. Zarar kavramının dar anlamda kabul edilmesi veya geniş anlamda kabul edilmesine bağlı olarak manevi zarar kavramı değişmektedir⁹. Maddi zarar ve manevi zararın tek ortak noktasının her ikisinin de hukuken korunan menfaatlere bir tecavüz sonucu doğmuş olmalarının kabulü, zararın dar anlamda kabul edilme şeklidir; ancak dar anlamda zarar yorumu doktrinde eleştirilmektedir¹⁰. Dar anlamda zarar, bir kimsenin malvarlığında iradesi dışı meydana gelen zararı, yani maddi zararı, ifade etmekte iken geniş anlamda zarar, mal ve şahıs varlığına yapılan tecavüzdən önceki ve sonraki halleri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır¹¹.

Manevi zarar, maddi zarardan farklı olarak kişinin manevi açıdan uğradığı kayıpları ifade etmektedir. Bundan hareketle manevi tazminat, şahıs varlığına ilişkin olup kişinin haksız bir eylem sonucu bir kimsenin duyduğu fiziki ve manevi acı, elem, keder, ızdırıp ve yaşama zevklerinde meydana gelen azalma nedeniyle uğranılan manevi zararları giderecek ya da hafifletecek nakit veya nakitten başka tazmin şekli olarak da tanımlanmaktadır¹².

Manevi tazminat, eski toplumlardan ziyade yeni ve modern toplumlarda manevi zararların artmasıyla uygulama alanı bulmuş bir kurumdur¹³.

Manevi tazminat kavramı, maddi tazminat kavramından daha karmaşık bir yapıdadır. Manevi tazminat, maddi tazminat gibi ölçülebilir değildir. Çünkü somut verilere dayanmaz. Somut verilere dayanmadığı için de manevi tazminat miktarını belirlerken titiz

---

⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 47.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz., Keskin, Manevi Tazminat, s. 51-63.

⁹ Keskin, Manevi, Tazminat, s. 66.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz, Keskin, Manevi Tazminat, s. 66-68.

¹¹ Ünal, Mehmet, Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/307/2942.pdf>, s. 398-399.

¹² Töre, Hayrullah Futuhi, Manevi Tazminat Davaları, <http://www.ankarabarusu.org.tr>, s. 237.

¹³ Ünal, s. 402.

davranmak gerekmektedir¹⁴. Çünkü her ne kadar kişinin malvarlığında meydana gelen zararın tamamen giderilmesi çoğu zaman mümkün olsa da manevi açıdan uğranılan kayıpların, bir başka deyişle zararın tamamen giderilmesi ve eski halin iadesi mümkün kabul edilmemektedir¹⁵. Her ne kadar hukuksal değerlerde meydana gelen ve para ile ölçülemeyen eksikliklerin doğrudan doğruya karşılanması olanaksız olsa da; sırf bu nedenle bu hususlar zarar kavramının dışında tutulamaz¹⁶. Doktrinde, paranın, zarara uğrayanların ya da yakınlarının çektikleri acı ile denkleşecek birçok olanak sağladığı, bu yönüyle manevi acıları hafifleten bir araç olduğu kabul edilmektedir¹⁷.

Manevi tazminat birçok yönden maddi tazminata benzemektedir. Ancak iki dava türünde farklı olan husus, yukarıda da değinildiği üzere ihlal edilen değerlerdir¹⁸. Manevi tazminat davasında kişilik değerlerinin ihlalinden doğan manevi zararın tazmini söz konusu iken; maddi tazminat davasında bir malvarlığı ya da kişilik değerinin ihlalinden doğan maddi zararın tazmini karşımıza çıkmaktadır¹⁹. Buna ek olarak manevi tazminat ile elatmanın önlenmesi davasının da birbirinden farklı olduğunu söylemek mümkündür. Bu farklılığı açıklamak için EREN aynen “*Manevi tazminat davasının açılabilmesi için zararın gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Oysa elatmanın önlenmesi davasının açılabilmesi henüz kişilik haklarına bir müdahalenin yapılmamış ve dolayısıyla zararın doğmamış olması lazımdır*”²⁰ ifadelerini kullanmıştır.

Kişilik değerlerinin ihlalinden hem maddi hem manevi zarar doğabilmektedir; burada üzerinde durulması gereken diğer bir husus, bazı durumlarda yalnızca manevi zararın doğabilecek olması hususudur²¹. Manevi tazminat talebi maddi tazminattan bağımsız bir talep olduğu için bu gibi durumlarda zarar gören yalnızca manevi tazminat talebinde bulunabilecektir²².

---

¹⁴ Tokbaş, Hakan, Manevi Tazminat Miktarının Tayini, http://www.turkhukusitesi.com/makale_1345.htm, s. 3.

¹⁵ Eroğlu, Müzeyyen, Tam Yargı Davalarında Manevi Tazminat, Doktora Tezi, Ankara 2009. s. 182.

¹⁶ Karahasan, Tazminat Hukuku, s.836.

¹⁷ Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 837.

¹⁸ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku, Ankara 2019, s. 884.

¹⁹ Eren, s. 884.

²⁰ Eren, s. 884.

²¹ Eren, s.883.

²² Eren, s. 883.

Özetlemek gerekirse; manevi tazminat manevi zararın bir giderim biçimi olarak tanımlanmaktadır²³. Manevi zarar ise, bir kişinin şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilme olarak tanımlanmaktadır²⁴. Bir kimsenin hayat, vücut bütünlüğü, sağlık, hürriyet, isim, şeref haysiyet, cinsel bütünlük, ruhsal bütünlük gibi kişilik değerlerine yapılan bir saldırı kişide manevi zarar ortaya çıkarmaktadır²⁵.

Kişilik haklarında zarar görenin iradesi dışında meydana gelen eksilmenin giderilmesi, bir başka deyişle bu eksilmenin telafisi için tazminat kavramı ortaya çıkmaktadır²⁶.

Yukarıda da değinildiği üzere, şahıs varlığı bir kişinin sahip olduğu hukukça korunan kişilik değerlerinin tümü olarak değerlendirilmektedir. Hayat, vücut bütünlüğü, sağlık, hürriyet, isim, şeref, haysiyet, cinsel bütünlük, ruhsal bütünlük gibi değerler kişilik haklarını oluşturur. Bu değerlere yapılan saldırılar da manevi zararı ortaya çıkarmaktadır²⁷. Kişinin şahıs varlığında meydana gelen zararların giderilmesi amacıyla hukuk düzeni manevi tazminat kavramını ortaya çıkarmıştır.

Manevi zarar kavramını kabul eden hukuk sistemleri, manevi tazminatı kabul etmişlerdir; hukuk sistemimize ilişkim olarak Anayasa, Türk Medeni Kanunu ile Türk Borçlar Kanunu da aşağıda detaylı olarak inceleneceği üzere; çeşitli maddelerinde manevi tazminat kavramını içeren maddeleri haizdir.

Çalışmamızla ilgili olarak öncelikle kişilik hakları konusunun da üzerinde durulması gerekmektedir. Kişilik, kişinin, hukuk tarafından korunan, kişi olmasına bağlı olarak sahip olduğu kişisel değerlerin tümü olarak tanımlanmaktadır²⁸. Kişi olunması dolayısıyla sahip olunan değerlerin de kişiliğin içinde bulunduğu kabul edilmektedir. Bir başka deyişle, değeri para ile ölçülemeyen, manevi kıymete sahip ve kişilerin yaşam, vücut tamlığı, hak ve fiil ehliyeti, şeref ve haysiyet, ad, ses ve resim ile özel hayat, mesleki ve ticari değerler gibi manevi değerleri üzerindeki hak kişilik hakkı olarak

---

²³ **Kılıçoğlu, Mustafa**, Tazminat Esasları ve Hesaplama Yöntemi, Ankara 2012, s. 107.

²⁴ **Gözler, Kemal**, İngilizce Karşılıklarıyla Hukukun Temel Kavramları, Bursa 2015, s. 246.

²⁵ **Gözler**, s. 246.

²⁶ **Kılıçoğlu**, s. 107.

²⁷ **Eroğlu**, s. 23.

²⁸ **Kayıhan, Şaban/Ünlütepe, Mustafa**, Medeni Hukuk Bilgisi, Ankara 2016, s. 217.

tanımlanmaktadır²⁹. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kişilik hakları, insanlar için vazgeçilmez özellik taşıyan, mutlak, kişiye sıkı sıkıya bağlı, koruduğu hukuki varlıklar açısından değerlendirildiğinde de maddi bir değer taşımayan haklardır³⁰.

Hukukumuzda kişilik haklarının neler olduğunun tek tek sayılmamıştır. Bununla birlikte kişilik hakkının mutlak hak niteliği taşıdığı TMK 24/II'de açıkça belirtilmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere, kişilik hakkının diğer özellikleri devredilemez, vazgeçilemez ve hukuka veya ahlaka aykırı bir biçimde sınırlandırılmaz oluşudur. Yine, doktrinde her gerçek kişinin ve tüzel kişinin, kişilik hakkına sahip olduğu belirtilmektedir; buna göre bir kişinin kişilik hakkına sahip olmadığı söylenemez³¹.

Kişilik hakkı kavramını incelerken üzerinde durulması gereken bir diğer husus da kişilik hakkının konusuna giren başlıca değerlerdir. Bu değerler, hayat, sağlık ve vücut tamlığı, kişinin şeref ve haysiyeti, kişinin hayat alanı, resim üzerindeki hak, kişinin meslek sanat ve ticaret hayatındaki şahsiyeti olarak özetlenebilir³².

Yukarıda da açıklandığı üzere, manevi tazminat zarar görenin kişilik değerlerinde zarar görenin iradesi dışında meydana gelen manevi zararın giderilmesi olarak tanımlanmaktadır³³. Ülkemizde kişilik değerleri öncelikle Anayasa ile koruma altına alınmıştır. Anayasa m. 5, m. 12, m. 17, m. 20, m. 27 kişilik değerlerinin korunmasını güvence altına alan maddeler olarak belirtilmiştir³⁴.

Anayasanın kişilik değerlerini yukarıda bahsedilen maddelerle güvence altına almasının yanı sıra Türk Medeni Kanunu ve özellikle Türk Borçlar Kanunu manevi tazminata ilişkin hükümler içermektedir.

Manevi tazminatın yasal dayanakları incelenirken; öncelikle TMK m. 24 ve m. 25 üzerinde durulmalıdır.

---

²⁹ Kayıhan/Ünlütepe, s. 217.

³⁰ Dural, Mustafa/Sarı, Suat, Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2014, s. 162., Ayrıntılı bilgi için bkz.; Serozan Rono, Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler, <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14235>, s. 93-112.

³¹ Dural/Sarı, s. 162.

³² Kayıhan/Ünlütepe, s. 219-222.

³³ Eren, s. 881.

³⁴ Eren, s. 882.

TMK m. 24' göre; *“Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.”* TMK m. 25'e göre ise; *“Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.”*

Görüleceği üzere, TMK m. 25/III'e göre, manevi tazminat davası açma hakkı saklı tutulmuştur. Doktrinde de TMK m. 25/III manevi tazminat davası açma hakkının saklı tutulduğu, buna göre, manevi tazminat davası açılacak hallerin TMK m. 26, m. 121, m. 158/II, m. 174/II ve TBK m. 56'da özel olarak sayıldığı belirtilmiştir³⁵.

Yukarıdaki maddelerden açıkça anlaşılacağı üzere; kişilik hakkına saldırı halinde saldırıya uğrayan kişi TMK m. 25'e göre manevi tazminat isteminde bulunabilir. Bununla birlikte TMK m. 24 ve m. 25, kişilik hakkının başkaca hukuki imkanlarla korunmasını da mümkün kılmış ve bu yolları belirtmiştir³⁶. Bu noktada kişilik haklarını koruyan davalara da kısaca değinmekte fayda vardır. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununda kişilik haklarını koruyan davalar “savunma davaları” ve “tazminat davaları” olarak ikiye ayrılmıştır³⁷. Savunma davaları TMK m. 25/I'de açıkça hükme bağlanmıştır. İlgili maddeye göre; savunma davaları “saldırının önlenmesi”, “saldırının durdurulması”, “saldırının hukuka aykırılığının tespiti” davaları olarak sayılabilir.

³⁵ Eren, s. 883.

³⁶ Antalya, Gökhan, Manevi Zararın Belirlenmesi Ve Manevi Tazminatın Hesaplanması –Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi–, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333488>, s. 225.

³⁷ Eren, s.883.

Çalışmamızla ilgili olan tazminat davaları ise “maddi tazminat” ve “manevi tazminat” olarak karşımıza çıkmaktadır. Tazminat davalarında, haksız müdahale sona ermiştir; davacı sona eren haksız saldırı sonucunda doğan zararın giderilmesini talep etmektedir³⁸.

Bu maddelere ek olarak manevi tazminatla ilgili olarak TMK m. 26/II de dikkate alınmalıdır. Bu maddeye göre de “*Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevî tazminat ödenmesini isteyebilir.*”

Nişanın bozulması durumunda manevi tazminat konusunu düzenleyen ve manevi tazminatın yasal dayanaklarından biri olan TMK m. 121 “*Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.*” hükmünü haizdir. Bu madde de içerdiği mevcut şartların gerçekleşmesi durumunda kişiye manevi tazminat talep etme hakkı sağlamaktadır.

Manevi tazminatla ilgili olarak TMK’da “evlenmenin butlanı” kısmında da bir düzenleme bulunmaktadır. TMK m. 158/II’ye göre “*Eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır.*”

Çalışmamızla ilgili olan ve yine manevi tazminat konusunu düzenleyen maddelerden biri boşanmada maddi ve manevi tazminat hususlarını düzenleyen TMK m. 174’tür. Bu maddeye göre de “*Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.*”

Tüm bunlara ek olarak doktrinde; kişilik hakkının bazı görünümünün özel hükümlerle (örneğin beden bütünlüğü ve ölüm (TBK m. 53-54), fikir ve sanat eseri sahibinin manevi haklarında (FSEK m.70/I), patent hakkında (Patent HKHK., m. 137/Ib),

---

³⁸ Eren, s.884.

endüstriyel tasarımda (ET HKHK marka hakkında (Marka HKHK, m. 62/Ib)) düzenlendiği ve bunlara aykırılığın yaptırımını olarak da manevi tazminat öngörüldüğü; yine bazı hakların ihlalinin manevi tazminat yaptırımına bağlandığı açıklanmıştır³⁹.

TBK açısından manevi tazminat kavramı incelenirken öncelikle TBK m. 58 üzerinde durulmalıdır. TBK m. 58 de manevi tazminat hususuna ilişkin maddelerdendir. İlgili maddeye göre; “*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.*” TBK m. 58 yukarıda açıklanan maddeler dışında kişilik hakkının zedelenmesinde manevi zarar talebini düzenleyen genel kural olarak nitelendirilmektedir⁴⁰. Bir başka deyişle, bu madde Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununda özel bir düzenlemeyle koruma altına alınmış kişilik değerleri dışındaki kişilik değerlerinin ihlal edilmesi halini düzenleyen genel hüküm niteliğindedir⁴¹. Maddeden açıkça anlaşılacağı üzere, kişilik hakkı hukuka aykırı bir şekilde saldırıya uğrayan kişi, uğradığı manevi zarar için manevi tazminat olarak bir miktar para ödenmesini isteyebilir. EREN, TBK m. 58’in uygulama alanını açıklarken aynen “*TBK. m. 58, duygusal kişilik değerlerinin ve özellikle sosyal kişilik değerlerinin ihlalinden doğan manevi zararların giderilmesini amaçlayan manevi tazminat davasını düzenlemiştir. Sosyal kişilik değerlerinin ihlalinden doğan manevi zararlar arasında özellikle şeref ve haysiyetin, özel hayatın, evlilik birliğinin, aile bütünlüğünün, ticari itibarın, çeşitli hürriyetlerin ihlalinden doğan zararlar yer alır.*”⁴² ifadelerini kullanmıştır.

TBK m. 56 ise bedensel bütünlüğün ihlalinden doğan manevi tazminat talebini düzenlemiştir⁴³. İlgili maddeye göre; “*Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir. Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir.*” İlgili madde; yaşama hakkı ile

³⁹ Antalya, s. 225.

⁴⁰ Antalya, s. 225.

⁴¹ Eren, s. 883.

⁴² Eren, s.883.

⁴³ Antalya, s. 224.

beden bütünlüğünün ihlalden doğan manevi zararların tazminine ilişkindir; özel nitelikte bir hükümdür⁴⁴. Bu nitelikte özel düzenlemelere, örneğin TBK m. 47, 437, 438/III ve TMK m. 123, m. 158/II, m. 174 hükümlerinde rastlandığı da belirtilmiştir⁴⁵.

Sözleşmeye aykırılık halinde ise, TBK m. 114/II gündeme gelecektir. İlgili maddeye göre; “*Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanır.*” Maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; kıyasen, manevi zararı ispat yükü zarar görende olmak üzere manevi zararın tazmini sözleşmeye aykırılık halinde de söz konusu olabilecektir⁴⁶.

II. MANEVİ TAZMİNATIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Manevi tazminatın hukuki niteliği manevi tazminatın miktarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir; şöyle ki manevi tazminat miktarının, manevi tazminatın hukuken hangi amaca hizmet edeceği ve zararı nasıl gidereceği hususlarında ulaşılan sonuca göre belirleneceği belirtilmiştir⁴⁷.

Doktrinde manevi tazminatın hukuki niteliği bakımından farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler ceza görüşü, özel hukuk yaptırımı görüşü, kendine özgü yaptırım görüşü olarak sıralanmaktadır⁴⁸. Çalışmamızda bu görüşler ve eleştirileri detaylı şekilde incelenecektir.

A. CEZA GÖRÜŞÜ

Ceza görüşüne göre, manevi tazminatın asıl amacı failden bir miktar para alarak faili cezalandırmaktır⁴⁹. Failden alınan bir miktar paranın doğrudan doğruya zarar görene ödenmesi hususu manevi tazminatı diğer cezalardan ayıran husus olarak kabul

---

⁴⁴ Eren, s. 883.

⁴⁵ Antalya, s. 224.

⁴⁶ Antalya, s. 226.

⁴⁷ Tokbaş, s. 1.

⁴⁸ Keskin, Manevi Tazminat, s. 119-122.

⁴⁹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/tekmakale/1984-1/2.pdf>, 07.03.2020., s. 15.

edilmektedir⁵⁰. Bir başka deyişle, burada devlet lehine değil, mağdur lehine bir para cezası söz konusudur⁵¹.

Ceza görüşünü savunanlar gerekçelerini kusura dayandırmaktadırlar, bu noktada tazminata hükmedilmesi için mağdurun durumu dikkate alınmamakta, önemli olanın failin kusuru olduğu kabul edilmektedir⁵². Failin kusurunu ölçmek mağdurun duyduğu acı ve üzüntüyü ölçmekten daha kolaydır; bu nedenle manevi tazminat failden hareketle tayin ve tespit edilmektedir⁵³.

Doktrinde ceza görüşünün eleştirildiği bazı noktalar vardır. Bu noktalardan ilki ceza hukukunun ve medeni hukukun amaçlarının birbirinden farklı olmasıdır. Medeni hukukta, tazminatın amacı faili cezalandırmak değil, zarar görenin uğradığı zararı gidermektir⁵⁴.

Ceza görüşü, suçların şahsiliği ve kanunsuz suç olmaz ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Şöyle ki; failin mirasçıları failin işlediği suçtan dolayı cezalandırılmaz ancak manevi tazminat borcundan zarar verenin mirasçıları sorumlu tutulabilmektedirler⁵⁵. Ceza hukuku bakımından kanunsuz suç ve ceza olamayacağı ilkesi benimsenmiştir. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi Türk hukukunda, örtülü olarak 1924, açık olarak 1961 ve daha sonra 1982 Anayasasında hukuki güvenceye kavuşturulmuş; bununla birlikte kanunilik ilkesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde açıkça düzenlenmiştir⁵⁶. Türk Ceza Kanunu m. 2/I'e göre; "*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.*" İlgili maddeden açıkça anlaşılacağı üzere; bir suçun cezası kanunda açıkça belirlenmediği sürece fail cezalandırılmaz; buna karşılık manevi tazminat miktarı kanun tarafından belirlenmemiştir, hakim her somut olaya göre bu miktarı tayin

---

⁵⁰ Keskin, Manevi Tazminat, s. 120.

⁵¹ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 15.

⁵² Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 15.

⁵³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 120.

⁵⁴ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 16.

⁵⁵ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 16.

⁵⁶ Aygün Eşitli, Ezgi, Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-104-1249>, s. 231-233.

etmektedir⁵⁷. Görüleceği üzere ceza görüşü kanunsuz suç ve cezanın olmayacağı esası ile de örtüşmemekte, bu doğrultuda da eleştirilmektedir.

Ceza görüşünü savunanlar yukarıda detaylıca açıklandığı üzere; gerekçelerini kusura dayandırmaktadırlar; bir başka deyişle, ceza görüşünü savunanlara göre tazminata hükmedilmesi için önemli olanın failin kusuru olduğu kabul edilmektedir. Ancak kusur sadece sorumluluğun şartlarından biridir, manevi tazminatın tayin ve tespitinde zararın miktarı ve kapsamı dikkate alınmaktadır⁵⁸.

Tüm bunlara ek olarak, ceza görüşü, kusursuz sorumluluk hallerinde kusur aranmaksızın manevi tazminata hükmedilebileceği noktasında da yetersiz kalmaktadır⁵⁹.

B. ÖZEL HUKUK YAPTIRIMI GÖRÜŞÜ

Özel hukuk yaptırımı görüşü, ceza görüşünü reddeder; bu görüşe göre; manevi tazminat kişilik değerlerinin ihlali sonucunda ortaya çıkan manevi zararın giderilmesi olarak kabul edilmektedir⁶⁰.

Doktrinde manevi tazminatla manevi zararın telafisinin sağlandığını ileri sürenlere ek olarak, zarar görenin duyduğu acı ve elem için bir miktar para ödenerek bir denge kurulduğunu savunanlar da bulunmaktadır⁶¹.

C. KENDİNE ÖZGÜ YAPTIRIM GÖRÜŞÜ

Manevi zararın tazmininin ne bir tazminat ne de ceza olduğunu ileri süren bu görüş, kendine özgü yaptırım görüşü olarak nitelendirilmektedir⁶².

---

⁵⁷ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 17., Keskin, Manevi Tazminat, s. 123.

⁵⁸ Keskin, Manevi Tazminat, s. 123.

⁵⁹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 123.

⁶⁰ Keskin, Manevi Tazminat, s. 121.

⁶¹ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 18.

⁶² Keskin, Manevi Tazminat, s. 121.

Kendine özgü yaptırım görüşü incelenirken Yargıtay'ın manevi tazminatın ne bir ceza ne de gerçek anlamda bir tazminat olduğunu ifade ettiği kararını incelemek faydalı olacaktır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 1976/9690E., 1977/7016K. sayılı kararında manevi tazminat açısından aynen;

“...esasen manevi tazminat ne bir ceza ne de gerçek anlamda bir tazminattır...ceza değildir; çünkü davacının yararı düşünülmeksizin sorumlu olana hukukun ihlalden dolayı yapılan bir kötülük değildir. Mamelek hukukuna ilişkin bir zararın karşılanmasını amaç edinmediği için de gerçek anlamda bir tazminat sayılmaz. Manevi tazminat..., mağdurda veya zarara uğrayanda bir huzur hissi, bir tatmin duygusu doğurmalıdır. Manevi tazminatta temel olan düşünce budur...”

ifadelerine yer vermiştir. İlgili karardan açıkça anlaşılacağı üzere; Yargıtay manevi tazminatın hukuki niteliğinde ceza görüşünü açıkça reddetmektedir; her ne kadar ona özel hukuk niteliği verse de bunun bir tazminat değil, tatmin aracı olduğunu ifade etmektedir⁶³.

Doktrinde manevi tazminatın medeni hukuk ile ceza hukuku arasında kendine özgü bir yaptırım niteliği taşıdığı görüşü de eleştirilmekte; manevi tazminatın bir özel hukuk yaptırımı olduğu kabul edilmektedir⁶⁴. Zararın yalnızca mal varlığında meydana gelen eksilmeler olarak değerlendirilmesi sonucu manevi tazminat gerçek anlamda bir tazminat olarak kabul edilmese de kişi varlığı değerleri de malvarlığı değerleri kadar hatta daha fazla korumaya layık değerler olarak kabul edilmektedir⁶⁵. Zarar görenin kişi varlığı değerlerindeki azalmanın telafi edilmesi de ancak manevi tazminat ile sağlanabilecektir⁶⁶.

Bununla birlikte manevi tazminatla ilgili birtakım maddeler incelendiğine (Örn. TBK m. 56, m. 58) manevi tazminatın niteliğinin karma özellik arz ettiği de doktrinde kabul edilmektedir⁶⁷.

⁶³ Kılıçoğlu, Manevi Tazminat, s. 20.

⁶⁴ Keskin, Manevi Tazminat, s. 123-124.

⁶⁵ Keskin, Manevi Tazminat, s. 123.

⁶⁶ Keskin, Manevi Tazminat, s. 123.

⁶⁷ Kılıçoğlu, s. 108.

III. MANEVİ TAZMİNATIN FONKSİYONU

Manevi tazminatın fonksiyonu, tazminat miktarının ve tazminat talep etme hakkına sahip olanların belirlenebilmesi açısından önem arz etmektedir⁶⁸.

Doktrinde manevi tazminatın fonksiyonuna ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Örneğin ANTALYA manevi tazminatın amacını aynen; “*Manevi tazminatın amacı, zararın giderilmesi değil, zarar görenin elem ve üzüntüsünün elden geldiği ölçüde denkleştirilerek tatmin edilmesidir. Kısaca zarar görenin önce manevi olarak telafi edilmesi ve sonra zarar görenin olabildiğince tatmin edilmesi düşüncesine dayanır.*”⁶⁹ şeklinde açıklamıştır.

Çalışmamızda manevi tazminatın fonksiyonuna ilişkin görüşler ve bu görüşlerin eleştirileri detaylıca incelenecektir. Manevi tazminatın fonksiyonuna ilişkin görüşler manevi zararın hukuki niteliğine ilişkin görüşlerle de bağlantılıdır⁷⁰.

A. TATMIN GÖRÜŞÜ

Doktrinde manevi tazminatın amacına ilişkin görüşlerden biri tatmin görüşüdür. Bu görüşte; manevi tazminatta zarar görenin uğramış olduğu zararı; buna bağlı olarak duyduğu acı ve kederi dindirecek veya hiç olmazsa hafifletecek bir tatmin fonksiyonu görüldüğü açıklanmıştır⁷¹. Bir başka deyişle, bu görüşe göre manevi tazminatta zararın telafi edilmesi veya zarar verenin cezalandırılması fonksiyonu yoktur. Yine tatmin amacı görüşünde, manevi tazminatın zarar göreni teselli ederek, onda yaratılan haksızlık duygusunun ortadan kaldırılmasına ve düzeltilmesine hizmet ettiği belirtilmiştir⁷².

Tatmin görüşüne göre; manevi tazminatın, ihlalin etkilerini ortadan kaldırmayacaktır⁷³. Her ne kadar, şahıs varlığında meydana gelen eksilme para ile ölçülüp

⁶⁸ Keskin, Manevi Tazminat, s. 125.

⁶⁹ Antalya, s. 233.

⁷⁰ Franko, Nisim, Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini, Ankara 1973., s. 123.

⁷¹ Eren, s. 885-886.

⁷² Antalya, s. 235.

⁷³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 127, Kırcı, Çiğdem, Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/yd/temmuz1999.pdf>, s. 247.

karşılanamasa zarar görene sağlanacak bir miktar para, belirli oranda da olsa onun acı ve ızdırabının azaltılıp dindirilmesini sağlayacaktır⁷⁴.

Bu görüşe göre; zarar görende meydana gelen manevi zarar kısmen veya tamamen gidermeye yarayan tatmin duygusu zarar görene manevi tazminat adıyla bir miktar para ödendiği takdirde söz konusu olacaktır⁷⁵. EREN'e göre tatmin görüşüne katılma imkanı yoktur. EREN, bu durumun gerekçesini ise aynen "*...bu görüş ancak sübjektif manevi zarar teorisi kabul edildiği zaman savunulabilir...Ayırt etme gücünden yoksun olan veya bilinç kaybına uğrayan gerçek kişilerle böyle bir duygu ve yeteneğe sahip olmadıkları için, ödenen paranın bu tür kişilerde bir tatmin duygusu yaratması mümkün değildir.*"⁷⁶ şeklinde açıklamıştır. Nitekim ANTALYA da tatmin amacının, manevi zararı sübjektif görüş açısından değerlendirdiğini belirtmiştir⁷⁷.

Tatmin görüşü, zarar verenin kusurunu gerektirdiği noktasında da eleştirilmektedir. Buna göre; kusursuz sorumlulukta zarar veren kusursuz olsa bile, manevi tazminat ödemek zorunda kalabileceğinden, bu görüşün kusursuz sorumluluktaki manevi tazminatı açıklaması mümkün değildir⁷⁸. Kusursuz sorumluluk noktasında eleştirilen tatmin görüşü, sigortacının manevi tazminat ödediği haller açısından da eleştirilmektedir; burada da sigortacının kusuru yoktur⁷⁹.

B. CEZA GÖRÜŞÜ

Manevi tazminatın amacına ilişkin görüşlerden biri de ceza görüşüdür. Bu görüşte, manevi tazminatta zarar vereni cezalandırma fonksiyonu görüldüğü belirtilmiştir⁸⁰. Kişilik hakkını zedeleyecek fiilin tekrar işlenmesini engelleme ve kişilik değerlerine saygı duyulmasını sağlamak amacı olması dolayısıyla, ceza görüşünde yüksek miktarda manevi

---

⁷⁴ Eren, s. 886.

⁷⁵ Eren, s. 886.

⁷⁶ Eren, s. 887.

⁷⁷ Antalya, s. 235.

⁷⁸ Eren, s. 887.

⁷⁹ Eren, s. 887.

⁸⁰ Eren, s.887.

tazminata hükmedilmesini önerilmektedir⁸¹. Doktrinde manevi tazminatın tatmin fonksiyonu yanında ceza fonksiyonu kısmen de olsa kabul edenler bulunmaktadır⁸².

Manevi tazminat olarak ödenen para, zarar verenin malvarlığında azalmaya neden olacak ve zarar veren cezalandırılacak, bu ödeme yine zarar görenin intikam duygusunu tatmin edecektir⁸³. Bir başka deyişle bu görüş, manevi tazminatın zararı giderme amacının olmadığını, bu sebeple mağdurun faili cezalandırarak tatmin edilmesi gerektiğini savunmaktadır⁸⁴.

Ceza amacı görüşü ile tatmin görüşünün eleştirildiği noktalar aynıdır. Yukarıda da tatmin görüşü açıklanırken bahsedilen kusursuz sorumlulukta manevi tazminat ve sigortacının ödediği tazminat açısından ceza görüşü de yetersiz kalmaktadır. Zira kusursuz sorumlulukta kusur olmadan da zarar veren manevi tazminattan sorumludur, sigortacının ödediği tazminatta ise, sigortacı sözleşme gereği borçlu olduğu için tazminat ödemektedir⁸⁵.

Tüm bunlara ek olarak, uygulamada da manevi tazminatın amacının ceza amacı olmadığı benimsenmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2014/21-872E., 2014/1086K. sayılı kararında

“...Yine BK 47 (TBK 56). maddesi hükmüne göre; hâkimin özel halleri göz önünde tutarak, manevi zarar adı ile hak sahibine verilmesine karar vereceği tutar adalete uygun olmalıdır. Bu para tutarı, aslında ne tazminat ne de cezadır. Çünkü mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını amaç edinmediği gibi, kusurlu olana yalnız hukukun ihlalinin dolayısı yapılan bir kötülük de değildir. Aksine, zarara uğrayanda bir huzur duygusu uyandırmayı, aynı zamanda ruhi ızdırabın dindirilmesini amaç edindiğinden, tazminata benzer bir fonksiyonu da vardır. O halde bu tazminatın sınırı, onun amacına göre belirlenmelidir. Takdir edilecek miktar, mevcut halde elde edilmek istenilen tatmin duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır.

---

⁸¹ Antalya, s. 235.

⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz.; Kılıçoğlu, s. 107-108.

⁸³ Eren, s. 287

⁸⁴ Antalya, s. 235.

⁸⁵ Eren, 887.

Manevi tazminat, duyulan elem ve ızdırabın kısmen ve imkan nisbetinde iadesini amaçladığından hâkim, M.K.nun 4. maddesi gereğince hak ve nesafete göre takdir hakkını kullanarak, manevi tazminat miktarını tespit etmelidir.”⁸⁶

şeklinde hüküm kurularak, manevi tazminatın ceza amacının olmadığını açıkça belirtilmiştir.

C. TELAFİ GÖRÜŞÜ

Manevi tazminatın amacını açıklamaya çalışan bir diğer görüş telafi görüşüdür. Telafi görüşünün objektif manevi zarar teorisine dayandığı kabul edilmektedir; yani kişilik hakkı ihlal edilenin bu ihlalden dolayı acı ve keder duyup duymadığına bakılmamakta ancak kişilik değerlerinde objektif bir eksilmesinin meydana gelmesi aranmaktadır⁸⁷. Telafi görüşünü savunanlara göre; manevi tazminatın amacı ve fonksiyonu meydana gelen manevi zararı tazmin ve telafi etmektir; meydana gelen zararı telafi etmek dışında tatmin veya ceza fonksiyonu yoktur⁸⁸.

Yukarıda değinildiği üzere; telafi görüşü; manevi tazminatın amacını uğranılan manevi zararı aynen veya nakden telafi etmek olarak açıklamaktadır⁸⁹. Bir başka deyişle, bu görüş manevi tazminatın amacını uğranılan manevi zararın kural olarak nakden veya bazı özel durumlarda aynen giderilmesi şeklinde açıklamaktadır⁹⁰. Bu görüşe göre; manevi zararın aynen tazmin ve telafi edilebilmesi veya nakden tazmin edilebilmesi mümkündür⁹¹.

Manevi zararın telafi edilmesi kural olarak nakden tazmin olarak gerçekleştirilmektedir⁹²; ancak aynen tazmin de mümkündür. EREN aynen tazmini “*Aynen tazminde ihlal edilen hak veya hukuki değere tekabül eden durum aynen yeniden kurulmakta, zarar verici olay meydana gelmeseydi, zarar görenin şahıs varlığı, kişilik değerleri hangi durumda bulunacak idiyse, o durum fiilen tekrar sağlanmaktadır.*” şeklinde açıklamaktadır.

⁸⁶ YHGK 2014/21-872E., 2014/1086K. sayılı kararı, (www.kazanci.com).

⁸⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 125.

⁸⁸ Kırca, s. 252.

⁸⁹ Eren, s. 887.

⁹⁰ Antalya, s. 234.

⁹¹ Eren, s. 887.

⁹² Keskin, Manevi Tazminat, s. 126.

Yukarıda açıklandığı üzere, manevi zararın telafi edilmesi kural olarak nakden tazmin olarak gerçekleştirilmektedir. Telafi görüşünde manevi zararın matematiksel olarak para ile ölçülemeyeceğinden manevi zararın telafisinin nasıl belirleneceği temel sorun olarak belirtilmiştir⁹³. Doktrinde her ne kadar hukuksal değerlerde meydana gelen eksikliklerin doğrudan doğruya para ile ölçülmesi mümkün olmasa da nakdi tazminatın tamamen reddedilmesinin zarar görenin hukuki korumadan yoksun bırakacağı belirtilmiş; nakden tazmin eksik bir koruma olsa da hiç koruma olmamasından daha iyi olarak nitelendirilmiştir⁹⁴.

Telafi görüşü, tatmin görüşü ve ceza görüşü gibi sübjektif değil, objektif bir görüştür; zarar görene ödenecek para zarar görenin zararını acı ve elem şeklinde hissedip hissetmemesine bakılarak ödenmektedir⁹⁵. ANTALYA bu durumu aynen “*Telafi görüşü manevi zararın niteliğinde objektif bir yaklaşım tarzını kabul eder; bu sebeple de kişinin kişilik hakkı ihlal edilmesi durumunda elem ve ızdırap duyup duymadığını araştırmaksızın, kişilik değerlerinde bir eksilmenin varlığı halinde manevi tazminatın varlığını kabul eder.*”⁹⁶ şeklinde ifade etmiştir.

Telafi görüşü maddi tazminat ile manevi tazminat arasında bir fark bulunmadığını, bu iki tazminatı birbirinden ayırmaya gerek olmadığını savunmaktadır⁹⁷. Manevi tazminatın kişilik varlığında meydana gelen eksilmenin karşılanmasına hizmet ettiği kabul edilmektedir⁹⁸.

Detaylıca açıklandığı üzere; Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu çeşitli maddelerinde nakden tazmin ilkesini açıkça kabul etmiştir. Tüm bu açıklamalar sonucunda, doktrinde de kişilik değerinde meydana gelen eksilme nedeni ile zarar görene ödenecek paranın bir ceza veya tatmin olarak nitelendirilemeyeceği, manevi tazminatın amacınının telafi amacı olduğu kabul edilmiştir⁹⁹.

---

⁹³ Antalya, s. 234.

⁹⁴ Eren, s. 888.

⁹⁵ Eren, s. 888.

⁹⁶ Antalya, s. 234.

⁹⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 126., Kırca, s. 256.

⁹⁸ Kırca, s. 256.

⁹⁹ Eren, s. 889.

D. ÖNLEME VE CAYDIRMA GÖRÜŞÜ

Önleme ve caydırma görüşüne göre; manevi tazminatın amacı yalnızca telafi veya tatmin değildir¹⁰⁰. Sadece zararın ödettilmesini düşünmek, hukuk düzeni bakımından sakıncalı kabul edilmektedir¹⁰¹. Bu görüşe göre; haksız fiil hukuku sadece zararın ödettilmesini değil, zararın ve haksız fiilin önlenmesini, bu fiillerin fail veya başka şahıslar tarafından tekrar edilmemesini de sağlayabilmelidir; bu bağlamda zarar veren, zarar görenin zararından başka, “hususî ceza” olarak uygun bir tutarı da zarar görene ödemeye mahkum edilmelidir¹⁰².

Manevi tazminatın fonksiyonuna ilişkin görüşlerden biri olan önleme ve caydırma görüşünü, tatmin amacının bir unsuru olduğunu savunanlar ile telafi amacının yanında tali bir amaç niteliği olduğunu ileri sürenler de bulunmaktadır¹⁰³.

E. DENKLEŞTİRME GÖRÜŞÜ

Denkleştirme görüşüne göre; manevi tazminatın amacı, zarar görenin fiziki ve ruhsal acılarının, üzüntülerinin, ihlal sonucunda oluşan yaşam zevki ve rahatlık duygusundaki azalmanın bir miktar para veya başka bir yöntem ile giderilmesi olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁴.

Buna göre manevi zarar; kişilik hakkının ihlalinden doğan acı, keder, ızdırıp olarak kabul edilmektedir¹⁰⁵. Bu görüş uyarınca manevi tazminat zarar görenin duyduğu acı ve ızdırabını unutturup, zevk ve mutluluk imkânlarını elde etmesini sağlayacak şekilde onun malvarlığında bir artış meydana getirdiği ifade edilse de buradaki giderimin eksik ve sınırlı olduğu da belirtilmektedir¹⁰⁶. Çünkü manevi zararı giderebilecek en iyi araç niteliği taşımaktadır; manevi zarar için hükmedilecek para zarar görende ferahlık sağlayarak zararı

---

¹⁰⁰ Keskin, Manevi Tazminat, s.130.

¹⁰¹ Karayalçın, Yaşar, Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638117>, s. 262.

¹⁰² Karayalçın, s. 262.

¹⁰³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 131.

¹⁰⁴ Gürkan, Merve, Ölüm Halinde Manevi Tazminat Talebi, <https://www.gurkaynak.av.tr/docs/ibd201306.pdf>, s. 95.

¹⁰⁵ Keskin, , Manevi Tazminat, s. 133.

¹⁰⁶ Kırca, s. 245.

kısmen de olsa giderebilir¹⁰⁷. Ancak ruhsal acıların para ile ölçülemeyeceği, yani denkleştirilemeyeceği de açıktır¹⁰⁸.

Telafi görüşü gibi denkleştirme görüşüne göre de manevi tazminatın amacı meydana gelen zararı gidermek olsa da, telafi görüşünden farklı olarak denkleştirme görüşü de tatmin ve ceza görüşü gibi manevi zararı sübjektif olarak kabul etmektedir¹⁰⁹. Denkleştirme görüşü her ne kadar sübjektif manevi zarar teorisini benimsese de kendi içinde objektif denkleştirme görüşü ve sübjektif denkleştirme görüşü olarak ikiye ayrılmaktadır¹¹⁰. Objektif denkleştirme görüşüne göre; manevi tazminatın amacı zararın denkleştirilmesidir; zarar görenin parayı kullanıp kullanmayacağından veya bu para ile tatmin olup olmayacağından bağımsızdır¹¹¹. Buna karşılık sübjektif denkleştirme görüşüne göre ise; manevi tazminatın fonksiyonu, zarar görenin esenlik halinin artırılması suretiyle manevi zararın giderilmesidir¹¹². Denkleştirme görüşünün esasını “acı için sevinç” anlayışı oluşturmaktadır¹¹³.

Denkleştirme görüşü de çeşitli açılardan eleştirilmektedir. Manevi tazminatın zarar görenin duyduğu acı yerine geçerek onu denkleştirebilmesi için zarar görenin bunu hissetme kabiliyetine sahip olması gerekmektedir; bu da yalnızca manevi zarar sübjektif olarak kabul edilirse mümkün olabilecektir¹¹⁴. Denkleştirme görüşü bu hususta eksik kalmakta ve eleştirilmektedir.

Ş2. MANEVİ TAZMİNATIN ŞARTLARI

I.GENEL OLARAK

Bir kimsenin hukuka aykırı ve kusurlu bir davranışla sözleşme dışında diğer bir kimseye verdiği zararın giderilmesini düzenleyen sorumluluk türü kusur sorumluluğu

¹⁰⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 133.

¹⁰⁸ Gürkan, s. 95.

¹⁰⁹ Kırca, s. 252-253.

¹¹⁰ Keskin, Manevi Tazminat, s. 134.

¹¹¹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 134.

¹¹² Keskin, Manevi Tazminat, s. 134.

¹¹³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 137., Kırca, s. 245.

¹¹⁴ Atlan, Hülya, Manevi Zararı Tazmin Yolları, İstanbul 2015, s. 71.

olarak tanımlanmaktadır¹¹⁵. Bir kişiyi öldürme, yaralama, bir kişiye hakaret etme, bahçe duvarını yıkma, ağacını kesme gibi eylemler haksız fiil olarak nitelendirilmektedir¹¹⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi, “*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*” hükmünü haizdir. Kanun koyucu haksız fiilin unsurlarının hiçbirinin tanımını yapmamıştır ancak hükümden açıkça anlaşılacağı üzere, haksız fiilin bazı temel unsurları bulunmaktadır. Fiil, zarar, uygun illiyet bağı, kusur ve hukuka aykırılık haksız fiilin kurucu unsurlarıdır.

Manevi tazminat talebinin şartları ise kişilik hakkının ihlali, kusur, manevi zarar ve illiyet bağı olarak kabul edilebilir.

II. HUKUKA AYKIRI FİİL

Manevi tazminat talebinin ilk şartı kişilik hakkının ihlalidir. Zarar verenin, zarardan sorumlu olması için öncelikle hukuka aykırı bir fiilin bulunması gerekmektedir; zarar manevi zarar olarak karşımıza çıktığı zaman burada hukuka aykırı fiilin kişilik hakkını ihlal eden bir fiil olduğu kabul edilmektedir¹¹⁷.

Haksız fiilin unsurlarından ilki fiildir. Eylem, insanların iradi davranışları olarak tanımlanmıştır¹¹⁸. Haksız fiil deyimindeki “fiil” sözcüğü “insan davranışı” anlamında kullanılmaktadır¹¹⁹. “Davranış” ise hem bir şey yapmayı ifade eden olumlu davranış, hem de bir şey yapmama anlamındaki olumsuz davranış kapsamaktadır¹²⁰. Örneğin hemşirenin hastaya iğne yapması da, hastaya iğne yapması gerekirken yapmaması da birer eylemdir¹²¹.

İnsanın bir şey yapmaya veya yapmamaya ilişkin bilinçli hareket tarzı davranış olarak tanımlanmaktadır ve davranışın maddi ve manevi olmak üzere iki unsurunun

---

¹¹⁵ Eren, s. 582.

¹¹⁶ Zevkliler, Aydın, Borçlar Hukuku, s. Ankara 2001, s. 113., Karahasan, Mustafa Reşit, Tazminat Hukuku: Tazminat Davaları ve Yargılama Usulü, İstanbul 1996, s. 69.

¹¹⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 143.

¹¹⁸ Nomer, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015, s. 138.

¹¹⁹ Eren, s. 582.

¹²⁰ Eren, s. 582., Zevkliler, s. 114.

¹²¹ Nomer, s. 138.

bulunduğu kabul edilmektedir¹²². Maddi unsur dışa yansıyan vücut hareketi olarak tanımlanırken, manevi unsur söz konusu hareketin dışa yansımalarının irade ürünü olmasından oluşmaktadır¹²³. Burada üzerinde durulması gereken husus, vücut hareketine dönüşmemiş insan düşünce ve tutumlarının fiil olarak kabul edilemeyeceği hususudur¹²⁴.

Doktrinde insan davranışının; kusurlu-kusursuz; olumlu-olumsuz ve hukuka uygun-hukuka aykırı davranış olarak üç ana bölüme ayrıldığı kabul edilmektedir¹²⁵.

Haksız fiil sorumluluğunda zararlı sonucu doğuran sebep çoğunlukla olumlu bir davranıştır. Davranışın maddi unsuru olan vücut hareketi aktif bir şekilde ortaya çıkmaktadır¹²⁶.

Yapılması gereken bir hareketi yapmama olumsuz davranış olarak tanımlanabilir; haksız fiil olumsuz bir davranış ile de işlenebilir¹²⁷. Doktrinde olumsuz davranış için “ihmal” kavramı da kullanılmaktadır ancak doktrindeki diğer bir görüşe göre “ihmal” kavramı kusurun bir çeşidi olan ihmal ile karışabileceğinden olumsuz davranış için kullanılmaması daha uygundur¹²⁸.

TBK m.49/I’e göre; “*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.*” Yine TMK m. 24’e göre; “*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.*” Açıklanan maddeler de dikkate alındığında açıkça görülecektir ki; kusur sorumluluğun diğer bir unsuru hukuka aykırılıktır.

Hukuka aykırılık kavramını incelerken sübjektif teorinin ve objektif teorinin üzerinde durulması gerekmektedir. Sübjektif teoride “hukuka aykırılık” haksızlıktır; fail başkasına bir hakka dayanmadan zarar verdiği için sorumlu tutulmaktadır¹²⁹. Objektif teoriye göre ise; hukuka aykırılık, kişilerin mal ve şahıs varlıklarını koruma amacı güden

¹²² Eren, s. 583.

¹²³ Eren, s. 583.

¹²⁴ Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002, s. 175., Eren, s. 583.

¹²⁵ Eren, s. 584.

¹²⁶ Eren, s. 584.

¹²⁷ Nomer, s. 138., Eren, s. 584., Ayrıntılı bilgi için bkz.; Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011, s. 113-115.

¹²⁸ Eren, s. 584-585.

¹²⁹ Eren, s. 658., Keskin, Manevi Tazminat, s. 144-145.

emredici hukuk kuralı niteliğindeki genel davranış normlarına aykırılık olarak tanımlanmaktadır¹³⁰.

Çalışmamızda daha önce de değindiğimiz üzere; kanun, haksız fiilin kurucu unsurlarından hukuka aykırılığın da tanımını yapmamış; bu tanımlı uygulamaya ve doktrine bırakmıştır. Doktrinde hukuka aykırılık; kişilerin mal ve şahıs varlıklarını doğrudan doğruya veya dolaylı bir şekilde koruma amacı güden, yazılı ya da yazılı olmayan emredici davranış kurallarının ihlali olarak tanımlanmaktadır¹³¹.

Hukuka aykırı sonuç teorisi, hukuka aykırı davranış teorisi ve karma teori doktrinde hukuka aykırılık şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi açısından mevcut olan görüşlerdir¹³².

Bu noktada incelenmesi gereken bir diğer husus TBK m. 49/II'dir. TBK m. 49/II'ye göre; *“Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”* Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere; kanun koyucu kamu vicdanını rahatlatmak adına, ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar vermeyi de hukuka aykırılık ile bir tutmuştur¹³³.

Burada ahlak kavramı için; bireysel ahlak kavramı dikkate alınmayıp, o çevrede yaşayan orta seviyedeki, makul ve dürüst kişilerin görüş ve düşünceleri göz önünde tutulmaktadır¹³⁴.

Yukarıda da değinildiği üzere; TBK m. 49/I *“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”* hükmünü içermektedir. Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere; kasten veya ihmal ile bir zararın meydana gelmesi halinde bu zararın tazmini gerekmektedir. Oysa TBK m. 49/II *“Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlâka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”* şeklindedir. Dolayısıyla ahlaka aykırı bir fiille başkasına ihmal ile zarar veren kişinin bu zararı tazmin borcu olmayacaktır. TBK m.

¹³⁰ Eren, s. 658.

¹³¹ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 177., Eren, s.660.

¹³² Keskin, Manevi Tazminat, s. 145.

¹³³ Eren, s. 674.

¹³⁴ Eren, s. 675.

49/II’de bahsi geçen kastın gerçekleşebilmesi için failin hem ahlaka aykırı fiili hem de zararı bilerek istemesi gerekmektedir¹³⁵.

Ahlaka aykırı bir fiille kasten verilen zarar kavramına, hem maddi zararın, hem de manevi zararın girdiği kabul edilmektedir¹³⁶.

Manevi tazminat açısından hukuka aykırı fiil kişilik hakkının ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır; çalışmamızın “Genel Olarak Manevi Tazminat Kavramı” bölümünde kişilik haklarının konu ile ilgili kısımları detaylıca incelenmiştir¹³⁷.

III. KUSUR

TBK m. 49’da kusur kavramı da tanımlanmamıştır. Kusur kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için kusur teorilerinin incelenmesi gerekmektedir. Sübjektif kusur teorisini EREN aynen; “...bir davranışın faile kusur olarak yükletilebilmesi için onun haksız fiili işlerken içinde bulunduğu psikolojik ve fikri şartları, kişisel yeteneklerini, yetiştirme, eğitim ve öğrenim düzeyini, fiziki güçlerini, meslek becerilerini göz önünde tutmak gerekir”¹³⁸ şeklinde açıklamıştır. Objektif kusur teorisine göre ise; zarar verenin kusurlu olup olmadığı değerlendirilirken objektif bir tip ele alınmaktadır¹³⁹.

Kast ve ihmal, kusur çeşitleri olarak sayılmaktadır¹⁴⁰. Kast, (özel hukukta) haksız bir sonucun elde edilmesi için yapılan iradi faaliyet olarak tanımlanmaktadır¹⁴¹. Bir başka deyişle, hukuka aykırı sonucun fail tarafından bilerek istenmesine kast denmektedir¹⁴². Kastın varlığı için hukuka aykırı sonucun fail tarafından bilinmesi ve yine bu sonucun fail tarafından kabul edilmesi gerekmektedir. Bu noktada doğrudan kast ve dolaylı kast ayrımının incelenmesi de gerekecektir. Doğrudan kastta zarar veren sonucu doğrudan

---

¹³⁵ Eren, s. 675.

¹³⁶ Eren, s. 675.

¹³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz; Keskin, Manevi Tazminat, s. 160-233.

¹³⁸ Eren, s. 642.

¹³⁹ Gözler, s. 246.

¹⁴⁰ Eren, s. 647.

¹⁴¹ Yılmaz, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara 1986, s. 395.

¹⁴² Eren, s. 647.

doğruya istemekte ve kabul etmekte iken, dolaylı kastta zarar veren sonucu doğrudan doğruya istememekle birlikte kabul etmektedir¹⁴³.

İhmal; haksız sonuca yönelmekle birlikte durumun ve koşulların gerektirdiği dikkat ve özeni göstermeme hali olarak tanımlanmıştır¹⁴⁴. Bir başka deyişle ihmal, zarar verenin hukuka aykırı sonucu istemediği ancak böyle bir sonucun meydana gelmemesi için şartların gerekli kıldığı özeni göstermediği durumlarda söz konusudur¹⁴⁵. Gösterilecek özenin ölçü ve derecesi belirlenirken somut olayın şartları göz önünde bulundurulur¹⁴⁶. Bununla birlikte; ağır ihmal, hafif ihmal, orta ihmal ihmalin türlerini oluşturmaktadır¹⁴⁷.

Kusur, manevi tazminat talebi açısından kurucu bir unsur olarak kabul edilmektedir; buna ek olarak kusurun derecesinin tazminat talebine bir etkisi yoktur¹⁴⁸.

Burada üzerinde durulması gereken diğer önemli husus, kusursuz sorumluluk hallerinde manevi tazminata hükmedilip hükmedilemeyeceği hususudur. Kusursuz sorumluluk; zarar verenin davranışının kusurlu olduğu haller dışında kalan tüm sorumluluk halleridir¹⁴⁹. TBK'nın manevi tazminata ilişkin hükümlerinde kusurun ağırlığı şartı bulunmadığı için, manevi tazminat için gerekli diğer şartların da varlığı halinde, ortada bir sorumluluk sebebinin bulunduğu her durumda, manevi tazminattan söz edebileceği kabul edilmektedir¹⁵⁰.

IV. MANEVİ ZARAR

Tazminat borcunun en önemli unsuru zarardır. NOMER zararı “*bir kimsenin malvarlığında, o kimsenin iradesi dışında meydana gelen zararlardır*”¹⁵¹ şeklinde tanımlamaktadır.

---

¹⁴³ Eren, s. 648.

¹⁴⁴ Yılmaz, s. 314.

¹⁴⁵ Eren, s. 649.

¹⁴⁶ Eren, s. 650.

¹⁴⁷ Eren, s. 653.

¹⁴⁸ Keskin, Manevi Tazminat, s. 236., Ayrıntılı bilgi için bkz.; Ünal, 417-434.

¹⁴⁹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 238.

¹⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.; Keskin, Manevi Tazminat, s. 237-241.

¹⁵¹ Nomer, s. 118.

Hukuki sorumluluktan bahsedilmek için zararın meydana gelmesi şarttır, çünkü sorumluluk hukukunun amacı zararı tazmin ettirmek, karşılamaktır¹⁵². Bir haksız fiil faili de ancak fiilin doğurduğu zarardan sorumlu olmaktadır¹⁵³.

Yukarıda da değinildiği üzere; TBK m. 49 haksız fiilin unsurlarının tanımını yapmamıştır. Doktrin ve uygulamada da zarar; “geniş anlamda zarar” ve “dar anlamda zarar” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda zarar maddi zararı, geniş anlamda zarar ise manevi zararı kapsamaktadır¹⁵⁴. Çalışmamızda daha çok manevi zarar kavramı incelenecek olup, maddi zararın tanımı ve unsurları ile maddi zararın çeşitlerine de kısaca değinilecektir.

Maddi zarar, bir kimsenin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen eksilme olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁵. Malvarlığı, malvarlığında azalma ve bu azalmanın kişinin iradesi dışında meydana gelmesi maddi zararın unsurlarını oluşturmaktadır. Fiili zarar, yoksun kalınan kâr, kişiye verilen zarar, şeye verilen zarar, diğer zararlar, doğrudan zarar-dolaylı zarar, menfi zarar-müspet zarar, somut zarar-soyut-zarar maddi zararın çeşitleri olarak sayılmaktadır¹⁵⁶.

Bununla birlikte bir kişinin kişilik değerlerinde iradesi dışında meydana gelen eksilme manevi zarar olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁷. Kişinin hayatı, sağlığı, özgürlükleri, vücut bütünlüğü, adı, resmi, özel hayatı, sırları, bilimsel ve mesleki kimliği gibi değerler kişilik hakkını oluşturmaktadır¹⁵⁸.

OĞUZMAN/ÖZ manevi zararı “*bir kimsenin kişiliğine yapılan tecavülden duyduğu elem ve üzüntü de dilimizde manevi zarar deyimi ile ifade edilmekte...*”¹⁵⁹ şeklinde

---

¹⁵² Eren, s. 584.

¹⁵³ Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku, İstanbul 2013, s. 38.

¹⁵⁴ Eren, s. 587.

¹⁵⁵ Eren, s. 588.

¹⁵⁶ Eren, s. 593-598.

¹⁵⁷ Eren, s. 599.

¹⁵⁸ Dural/Sarı, s. 162.

¹⁵⁹ Oğuzman/Öz, s. 40.

açıklamıştır. Ancak kişiliğe tecavüz yalnızca manevi zarara yol açabileceği düşünülmemelidir; kişiliğe tecavüz maddi zararlara da neden olabilir¹⁶⁰.

Bu noktada üzerinde durulması gereken kavramlardan biri “objektif teori” kavramıdır. Objektif teori; hukuka aykırı bir saldırı sonunda şahıs varlığında objektif olarak meydana gelen eksilmeyi, manevi zarar olarak nitelendirmektedir¹⁶¹. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise; objektif eksilmenin yanında sübjektif unsurun da varlığı aranmalıdır; bu teori “sübjektif teori” olarak adlandırılmaktadır¹⁶². Sübjektif teoriye göre; zarar görenin şahıs varlığına yapılan saldırı ve ihlal sonucunda huzur ve mutluluk duyguları da azalmalıdır¹⁶³. Ancak objektif teori görüşünü savunanlara göre; sübjektif teorinin kabul edilmesi halinde tüzel kişiler ile ayırt etme gücünden yoksun olan kimselerin manevi acı duymaları ve manevi zarara uğramaları söz konusu olamayacak ve manevi tazminat davası açabilme imkânları da ortadan kalkacaktır¹⁶⁴. Yine 6098 Sayılı TBK m. 58’e göre; “*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.*” Hem gerçek kişi hem tüzel kişilerin kişilik hakkını haiz oldukları düşünüldüğünde sübjektif teorinin bu noktada da eleştirilmektedir. Yine sübjektif teorinin kabul edilmesinin, Anayasa ile güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırılık sonucunu doğuracağı noktasına değinilmektedir¹⁶⁵.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer madde “Zararın ve kusurun ispatı” başlıklı TBK m. 50’dir. İlgili maddeye göre; “*Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır. Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.*”

Zararın şahsiliği kavramı üzerinde durmak da zarar kavramının incelenmesi açısından faydalı olacaktır. Bu noktada ise TBK m. 53 ve m. 56 incelenmelidir. Zararın

---

¹⁶⁰ Oğuzman/Öz, s. 40.

¹⁶¹ Eren, s. 600.

¹⁶² Eren, s. 600.

¹⁶³ Eren, s. 600.

¹⁶⁴ Eren, s.603.

¹⁶⁵ Eren, s. 603-604.

şahsiliğinde amaç; yalnızca zarar gören alacaklının ve bazı istisnai hallerde yakınlarının tazminat talebinde bulunabilmesidir¹⁶⁶.

Yapılan tüm açıklamalara göre; manevi tazminatın talep edilebilmesi için gerekli olan şartlardan biri de manevi zararın varlığıdır.

V. UYGUN İLLİYET BAĞI

Haksız fiilin unsurlarından biri de uygun illiyet bağıdır. İlliyet bağı, sorumluluğun asli şartı kabul edilmektedir¹⁶⁷. Fiil ile zarar arasında sebep-sonuç ilişkisi olmalı, yani zarar bu fiilden kaynaklanmalıdır¹⁶⁸. İlliyet bağı; bir neden ile ortaya çıkan sonuç arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁹.

Burada incelenmesi gereken madde TBK m. 49'dur. İlgili maddeye göre; "*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.*" İlgili maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; "zarar veren" ifadesi illiyet bağının sorumluluğun şartlarından biri olmasını ifade etmektedir¹⁷⁰.

Uygun illiyet bağının yokluğu; bazı hallerde sebep ile zararlı sonuç arasındaki bağın çeşitli nedenlerle uygun olmaması olarak tanımlanabilir¹⁷¹. Uygunluğun yokluğunda sebep somut olayda gerçekleşen zararlı sonucun doğmasına elverişli değilken, illiyet bağının kesilmesinde ilk sebep gerçekleşen türden bir sonucu doğmasına elverişlidir ancak ortaya çıkan yeni bir sebep ile elverişsiz hale getirmiştir¹⁷². Yani bu noktada değinilmesi gereken konulardan biri de illiyet bağını kesen sebeplerdir. Mücbir sebep, zarar görenin kusuru ve üçüncü kişinin kusuru olmak üzere üçe ayrılmaktadır¹⁷³.

---

¹⁶⁶ Eren, s. 604-605.

¹⁶⁷ Eren, s. 605.

¹⁶⁸ Gözler, s. 246.

¹⁶⁹ Yılmaz, s. 329.

¹⁷⁰ Eren, s. 606.

¹⁷¹ Eren, s. 625.

¹⁷² Eren, s. 626-627.

¹⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karahasan, s. 179-194., Eren, s. 627 vd.

Mücbir sebep, önceden göz önüne alınmasına ve bunun sonucu olarak ortadan kaldırılmasına olanak bulunmayan ve dış bir etkiden ileri gelen olay olarak tanımlanmaktadır¹⁷⁴. Mücbir sebebin unsurları, bir olay, haricilik, bir davranış normunun veya borcun ihlali, illiyet bağı, kaçınılmazlık, öngörülmezlik olarak sayılabilir¹⁷⁵. Mücbir sebep doğal, sosyal veya hukuki bir olay, insana bağlı bir olay veya davranış olabilir¹⁷⁶. Yine birden çok olay da mücbir sebep olabilir; mücbir sebebi ispat etme yükümlülüğü sorumluluktan kurtulmak isteyen zarar verene aittir¹⁷⁷. Mücbir sebep, illiyet bağını kesen ve zarar vereni sorumluluktan kurtaran bir müessesedir; sorumlu kişinin kusurunu bertaraf etmektedir¹⁷⁸.

Zarar görenin kusuru, illiyet bağını kesen diğer bir sebeptir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; zarar görenin tam kusurundan bahsedilmesidir; aksi takdirde ortak illiyet söz konusu olacak ve yalnızca tazminattan indirim söz konusu olabilecektir¹⁷⁹.

Bilindiği üzere dürüstlük kuralını içeren TMK m. 2'ye göre; *Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*” Zarar görenin kusurunun illiyet bağını kesip sorumluluktan kurtulma sebebi olması bu madde hükmüne dayanmaktadır; hiç kimse kendi kusuru neticesinde kendi aleyhine meydana getirdiği zarardan sorumlu tutulamaz¹⁸⁰.

Üçüncü kişinin kusurlu davranışı, illiyet bağını kesecek yoğunlukta ise ancak fail sorumluluktan kurtulmaktadır; burada üçüncü kişinin kusurunun zarar görenin kusuruna oranla daha yoğun olması aranmaktadır¹⁸¹.

Tüm bu açıklamalardan açıkça anlaşılacağı üzere; manevi tazminata hükmedilebilmesi için, diğer tüm şartlarla birlikte kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı fiil ile manevi zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır.

---

¹⁷⁴ Yılmaz, s. 813.

¹⁷⁵ Eren, s. 629-634.

¹⁷⁶ Eren, s.629.

¹⁷⁷ Eren, s.630.

¹⁷⁸ Eren, s.634.

¹⁷⁹ Eren, s. 634-635.

¹⁸⁰ Eren, s. 636.

¹⁸¹ Eren, s.638.

§3. MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI, MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ, MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER

I. MANEVİ TAZMİNAT DAVASININ TARAFLARI

Manevi zararın meydana gelmesi ile zarar gören ile zarar veren arasında bir sorumluluk borç ilişkisi kurulmakta; böylece zarar görenin uğradığı manevi zararı giderilmesini talep etme hakkı doğmakta, zarar veren ise bu zararı giderme yükümlülüğü altına girmektedir¹⁸².

Kural olarak manevi tazminat talebinde bulunma hakkı elbette ki kişilik hakkı ihlal edilmiş olan kişiye, zarar görene aittir¹⁸³. Yine manevi tazminat talep etme hakkına sahip olanlar hususunda üzerinde durulması gereken noktalar, ölenin veya ağır beden zararına uğrayanların yakınlarının ve sınırlı ehliyetsizlerin durumu ile bir kimsenin doğumundan önce kişilik hakkı ihlaline uğraması durumunda manevi tazminat talep edip edemeyeceği hususu özellik arz etmektedir¹⁸⁴.

Çalışmamızda manevi tazminat davasının tarafları davacı ve davalı olarak ayrı ayrı incelenecektir.

A. DAVACI

TBK m. 58'e göre; kişilik değerlerinin ihlalden zarar gören kişi manevi tazminat davası açabilir¹⁸⁵. Bir başka deyişle, zarar gören, manevi zarar ile kişilik değerleri zarara uğratılan kimse olarak tanımlanmaktadır¹⁸⁶.

Bu noktada öncelikle kişilik kavramı üzerinde durulması gerekmektedir. TMK m. 28/I'e göre; "*Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona*

¹⁸² Genç Arıdemir, Arzu, Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilemeyeceği Sorunu, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97575>, s. 82.

¹⁸³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 251.

¹⁸⁴ Keskin, Manevi Tazminat, s. 251.

¹⁸⁵ Eren, s. 902.

¹⁸⁶ Atalay, Özcan, Tinsel Ödence (Manevi Tazminat Davaları), <http://www.ankarabaru.org.tr/siteler/ankarabaru/tekmakale/1978-6/2.pdf>, s. 929.

erer.” Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere; kişiliğin başlayabilmesi için doğumun tam ve sağ olması gerekmektedir. Tam doğum, çocuğun annesinin vücudundan tamamıyla ayrılarak bağımsız bir varlık haline gelmiş olması şeklinde tanımlanmakta iken, çocuğun aynı zamanda sağ olarak doğmuş olması da gerekmektedir¹⁸⁷.

Bu açıklamalardan açıkça anlaşılacağı üzere; İsviçre ve Türk Medeni Kanunlarında kişiliğin başlangıcı için önemli olan tek şart; çocuğun sağ olarak annesinin vücudundan tamamıyla ayrılmış olmasıdır; çocuk annesinin vücudundan sağ olarak tamamen ayrılmasından hemen sonra ölmüş olsa dahi kişilik hakkını kazanmış olacaktır¹⁸⁸.

Üzerinde durulması gereken hususlardan biri ceninin kişilik hakkı ihlaline maruz kalıp kalamayacağı, bu doğrultuda cenin adına manevi tazminat talep edilip edilemeyeceği hususudur. Yukarıdaki açıklamalar da göstermektedir ki; ceninin hukuk karşısında henüz bir kişiliği bulunmamaktadır. Bu nedenle ana rahmindeki cenin adına manevi tazminat talebinin mümkün olamayacağı kabul edilmiştir; çünkü burada henüz ihlal edilebilecek bir kişilik hakkı mevcut değildir¹⁸⁹. Bununla birlikte bir kimsenin doğumundan önce gerçekleşmiş kişilik hakkı ihlali niteliği taşıyan fiil sebebiyle manevi zarara uğraması ve bu zararın tazminini talep etme hakkının bulunduğu kabul edilmektedir¹⁹⁰.

Nitekim Yargıtay 21 Hukuk Dairesi de 2016/12343E., 2018/1508K. sayılı kararında;

"Haksız fiil nedeniyle manevi tazminata hak kazanabilmek için haksız fiil tarihinde taraf ehliyetinin bulunması, diğer bir deyişle sağ olması gerektiği açıktır. Medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip her gerçek kişinin yaşadığı sürece taraf ehliyeti vardır. Kişilik sağ olarak doğumla başlar ve ölümle son bulur. Bunun tek istisnası cenin için söz konusu olup hukukumuzda, ceninin medeni haklardan yararlanma (hak ehliyeti) ehliyetinin, geciktirici koşula bağlı bir ehliyet olduğu kabul edilmektedir.

¹⁸⁷ Akipek, G. Jale/Akıntürk, Turgut/Ateş Karaman, Derya, Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişilik Hükümleri, İstanbul 2009, s. 241.

¹⁸⁸ Akipek/Akıntürk /Ateş Karaman, s. 241.

¹⁸⁹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 252., Ayrıntılı bilgi için bkz., Töre, s.238-240.

¹⁹⁰ Keskin, A. Dilşad, Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Sebebiyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_24.pdf, s. 770.

*Medeni haklardan yararlanma ehliyeti, ceninin kişilik kazandığı anda (tam olarak sağ doğum) gerçekleşir. Ancak geriye etkili olarak ana rahmine düştüğü günden itibaren hüküm doğurur. Haksız fiil tarihindeki cenin sağ olarak doğmak koşuluyla haksız fiil nedeniyle maddi ve manevi tazminat isteyebilir. Somut olayda 18 Mayıs 2010 doğum tarihli davacı U.'nun 14 Mart 2010 olan olay tarihinde sağ olmasa da tıbben cenin halinde bulunduğu açıktır. Dolayısıyla manevi tazminat hukuka aykırı bir eylem yüzünden çekilen elem ve üzüntünün karşılığı olup, davacı çocuk U. bakımından bu durumun doğumla birlikte ortaya çıkacağı ortadadır. Bu nedenle davacı çocuk U. hakkında manevi tazminata hükmetmek gerekirken, yerinde olmayan gerekçe ile manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular nazara alınmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir. O halde, davacıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır. Mahkeme hükmünün bozulmasına oy birliği ile karar verildi."*¹⁹¹

şeklinde karar vererek haksız fiil tarihindeki cenin sağ olarak doğmak koşuluyla haksız fiil nedeniyle maddi ve manevi tazminat isteyebileceğini hükme bağlamıştır.

Manevi zararı sübjektif teori ile açıklayan görüş doğrultusunda küçüğün zarar gören olarak manevi tazminat talep edip edemeyeceği doktrinde ayırt etme gücünün varlığı ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır¹⁹². Oysa objektif manevi zarar teorisi uyarınca; manevi zarar kişilik değerlerinde meydana gelen eksilme olarak kabul edilmektedir; bu durumda bu eksilme kişinin ayırt etme gücünü haiz olup olmamasından bağımsızdır¹⁹³. Bir başka deyişle, manevi zararın varlığı için, saldırı sonucunda oluşan acı ve kederin bilincine varılması şart değildir, küçük de zararın giderilmesini talep edebilir¹⁹⁴.

Doktrinde zarar görenin küçük olması halinde, manevi tazminatın küçük adına kanuni temsilcisi aracılığıyla istenip istemeyeceği hususu tartışmalıdır. Hakim görüşe göre manevi

¹⁹¹ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 2016/12343E., 2018/1508K. sayılı kararı, <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=378449>.

¹⁹² Keskin, Manevi Tazminat, s. 253.

¹⁹³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 253.

¹⁹⁴ Kırca, s. 253.

tazminat talep hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğindedir, bu nedenle de kanuni temsilcinin rızası aranmaksızın küçükün manevi tazminat talep hakkını kullanabilir, manevi tazminat davasını ise küçük adına kanuni temsilci yürütülebilir¹⁹⁵. Küçük ayırt etme gücünü haiz değilse, manevi tazminat talebi kanuni temsilci tarafından gündeme getirilecektir¹⁹⁶.

EREN'e göre; objektif manevi zarar teorisi gereğince ayırt etme gücü olmayan gerçek kişilerin manevi tazminat davası açma hakları vardır¹⁹⁷. Bununla birlikte tüzel kişilerin de TBK m. 58'e göre sosyal kişilik değerlerine sahip olduklarının kabulü ile, manevi tazminat davası açabilecekleri kabul edilmiştir¹⁹⁸.

TBK m. 56'ya göre; ağır beden zararı ve ölüm halinde, zarar görenin veya ölenin yakınları da manevi tazminat davası açabilirler¹⁹⁹. Ölüm halinde manevi tazminatı destekten yoksun kalanlar açabilir ve davacılar bu hakka miras yoluyla değil aslen sahip oldukları için, yalnızca mirasçı konumunda bulunanlar değil, nişanlı, dost gibi kimseler de manevi tazminat davasında davacı olabilir²⁰⁰.

B. DAVALI

Manevi tazminat davalarında davalı elbette ki öncelikle zarar verendir. Ancak eğer zarar veren fail ölmüşse, mirasçılara karşı da manevi tazminat davası açılabilir²⁰¹. Bununla birlikte müteselsil sorumluluk söz konusu ise, birden çok kişi aleyhine de bu dava açılabilir; ayrıca manevi tazminatı üçüncü bir kişinin ödemesi de söz konusu olabilir²⁰². Kusursuz sorumluluk hallerinde ise; davalı bir başka deyişle sorumlu, sorumluluk

---

¹⁹⁵ Keskin, Manevi Tazminat s. 254.

¹⁹⁶ Saymen, Ferit H., Kimler Manevi Tazminat Talep Edebilir?, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96942>, s. 134.

¹⁹⁷ Eren, s. 902.

¹⁹⁸ Eren, s. 903.

¹⁹⁹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 258., Ayrıntılı bilgi için bkz.; Erlüle, Fulya, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinin Ardından Yargıtay'ın Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebine İlişkin Uygulaması, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333978>, s. 1088-1116.

²⁰⁰ Eren, s. 903.

²⁰¹ Eren, s. 903.

²⁰² Eren, s. 903.

olgusunu geliştiren kişi, örneğin adam çalıştıran, hayvan bulunduran kişi kabul edilmektedir²⁰³.

II. MANEVİ TAZMİNATIN ŞEKLİ

Manevi tazminatın Şekli konusu incelenirken manevi tazminatın yasal dayanakları üzerinde tekrar durulmalıdır. Bu bağlamda; TMK m.121, m. 174 ve TBK m. 56, m. 58 öncelikli olarak incelenmelidir. Konu ile ilgili maddelerde zarar görenin zarar taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebileği öngörölmüştür. Bu kurala ek olarak TBK m. 58 üzerinde tekrar durulmalıdır. İlgili maddeye göre; “...*Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.*” Göröldüğü üzere; manevi zarar para ile ya da paradan başka bir yolla giderilebilir²⁰⁴.

Çalışmamızda öncelikle manevi zararın para ile giderilmesi konusu incelenecek, daha sonra manevi zararın para dışında bir vasıta ile giderilmesi üzerinde durulacaktır.

A. MANEVİ ZARARIN PARA İLE GİDERİLMESİ

Tazminatın ödeme Şeklini hakim takdir eder; tarafların isteklerinin, sonuca doğrudan etkisi yoktur²⁰⁵.

Kural olarak, manevi zarar, zarar verenin zarar görene bir miktar para ödemesi ile giderilir; belirlenecek olan bir miktar para sermaye Şeklinde, irat Şeklinde veya karma biçimde ödenebilir²⁰⁶.

Manevi tazminatın kural olarak sermaye Şeklinde ödenmesi gerekmektedir; zarar verenin zarar görene belirlenen miktarı bir defada ödemesi ile manevi zarar giderilmektedir²⁰⁷. Manevi tazminatın toptan ödenmesine, bir başka deyişle sermaye Şeklinde ödenmesine hükmedilen hallerde, bu tazminat miktarının daha sonra artırılması

²⁰³ Eren, s. 903.

²⁰⁴ Keskin, Manevi Tazminat s.285.

²⁰⁵ İyimaya, Ahmet, Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1990-19901-1037>, s. 30.

²⁰⁶ Keskin, s. 285.

²⁰⁷ Keskin, Manevi Tazminat, s. 286.

veya eksiltilmesi söz konusu olamaz²⁰⁸. Manevi tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine hükmedilen hallerde manevi tazminat bir defada ödendiğinden daha sonra bu tazminatın kesilmesi de mümkün değildir²⁰⁹.

Manevi tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi hususu açısından TMK m. 176/II üzerinde durulmalıdır. Boşanmada kişilik hakkı zedelenen taraf için mahkeme tarafından hükmedilecek manevi tazminat sermaye şeklinde ödenmek zorundadır²¹⁰. Çünkü TMK m. 176/II'ye göre; "...Manevî tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilemez."

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2004/4597E., 2004/5394K. sayılı kararında boşanmada manevi tazminatın irat şeklinde ödenemeyeceği hususuna ilişkin olarak;

"-Boşanmanın eki niteliğinde hükmedilecek tazminatların ödenme biçimi Türk Medeni Kanununun 176. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre maddi tazminatın toptan veya irat biçiminde, manevi tazminatın ise sadece toptan olarak ödenmesine karar verilebilir. (TMK.176/1-2. mad.) Mahkemece yasada belirtilen ödeme biçimi dışına çıkılarak hükmedilen maddi ve manevi tazminatın dört taksit şeklinde ödenmesine karar verilmesi doğru değildir. Ne var ki davacının bu yönde temyizi bulunmadığından bozma nedeni yapılmamış yanlışlığa işaret edilmekle yetinilmiştir.

b-Mahkemece kadın yararına takdir edilen maddi ve manevi tazminatların hükmün kesinleşmesinden itibaren bir yıl içerisinde dört eşit taksitle tahsiline karar verilmiştir. Hüküm fıkrasının infazda karışıklık yaratmayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. (HUMK.388.md.) Tazminatlar dört eşit takside bağlandığına göre ödeme tarihlerinin açık biçimde gösterilmesi gerekir. Bu yön üzerinde durulmadan yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.

SONUÇ : Temyize konu kararın 2/b bendinde gösterilen sebeplerle BOZULMASINA, hükmün temyiz edilen diğer yönlerinin 1. bentteki

²⁰⁸ Petek, Hasan, Terke Dayalı Boşanmada Manevi Tazminat, <https://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz12-2/hasanpetek.pdf>, s. 59.

²⁰⁹ Petek, s. 59.

²¹⁰ Petek, s. 59.

*nedenlerle ONANMASINA, 2/a bendindeki yanlışlığa ise işaret edilmekle yetinilmesine...*²¹¹

Şeklinde hüküm kurarak, her ne kadar boşanmada manevi tazminatın sadece toptan olarak ödenmesine karar verilebileceği belirtilmiş olsa da davacının bu yönde temyizi bulunmadığından bozma nedeni yapılmamış yanlışlığa işaret edilmekle yetinilmiştir.

Bununla birlikte kanun, boşanmaya sebep olan olaylar nedeni ile kişilik hakkı zedelenen tarafa ödenecek manevi tazminat sermaye şeklinde ödenmesini zorunlu kılmış ise de maddi tazminat ve yoksulluk nafakasının toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine hükmedilebilmesi mümkündür²¹².

Yukarıda değinildiği üzere; kanunun yasaklamadığı durumlarda manevi tazminatın irat şeklinde ödenmesine de hükmedilebilir. Bu hususta TBK m.51/II üzerinde durulmalıdır. İlgili maddeye göre; “...Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür.” İlgili maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; manevi tazminatın sermaye şeklinde ödenmesinin yanı sıra irat şeklinde ödenmesi de mümkündür. Ancak manevi tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar verildiği hallerde; taraflardan birinin ölmesi halinde, zarar verenin ekonomik durumlarının değişmesi hallerinde manevi tazminatın kesilmesi veya miktarının değişmesi söz konusu olmakta, bu durum da manevi tazminatın kapsamını belirsiz kılmaktadır²¹³.

Bununla birlikte, sermaye şeklinde belirlenen tazminatların yüksekliği nedeni ile mahkemelerin bu tazminatlardan indirim yoluna gittiği, irat şeklinde ödemeye karar verilmesinin tazminat belirleme kurallarına aykırı olan bu eğilimleri ve yanlış çözüm arayışlarını önleyeceği kabul edilmektedir²¹⁴.

Tüm bu açıklamalar ışığında manevi tazminatın para ile giderilmesi hususunda özetle, hakim, kanunun izin verdiği ölçüde, somut olayın niteliğine göre manevi tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine veya irat şeklinde ödenmesine karar verebilecektir.

²¹¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2004/4597E., 2004/5394K. sayılı kararı, <https://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=4050>.

²¹² Keskin, Manevi Tazminat, s. 286.

²¹³ Kırmızı, Ali E., Boşanmanın Sonuçlarından Maddi ve Manevi Tazminat, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 54

²¹⁴ İyimaya, s. 24.

B. MANEVİ ZARARIN PARA DIŞINDA BİR VASITA İLE GİDERİLMESİ

TBK m. 58'e göre; *“Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.”*

İlgili maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; mahkemece kişilik hakkına yönelik saldırı sonucunda manevi zarara uğrayan kişiye, manevi zararının giderilmesi için manevi tazminatın para olarak ödenmesi yerine veya para ile birlikte mahkeme kararıyla kınama, mağdurdan özür dileme, sembolik nitelikte para ödenmesi, paranın üçüncü bir kişiye, ödenmesi gibi tazmin şekillerine de karar verilebilir²¹⁵. Bir başka deyişle; hakim, kişilik haklarına saldırıdan kaynaklanan manevi zararın giderilmesi için, zarar görene bir miktar para ödenmesine hükmedebileceği gibi, bunun yerine veya buna ek olarak diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilmektedir.

TBK m. 58/II hükmünden yola çıkılarak, zarar görenin manevi tazminatı para olarak talep ettiği durumlarda dahi hakimin başkaca bir tazmin şekline karar verebileceği ya da zarar görene para ödenmesine ek olarak diğer bir tazmin şekline de hükmedebileceği kabul edilmektedir²¹⁶.

Konu ile ilgili olarak, Hukuk Genel Kurulu'nun 2017/1398E., 2019/132K. sayılı kararının incelenmesi faydalı olacaktır. İlgili karara göre; Beykoz 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2013/564E., 2014/65K. sayılı kararı ile, mahkemece taraflar arasındaki hakaret nedeni ile manevi tazminat davasının kabulüne karar verilmiştir. İlk derece mahkemesinin bu kararının davalı tarafından temyiz edilmesi üzerine; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi dosyaya ilişkin olarak;

“...Dosya kapsamından, taraflar arasında önceye dayalı yaşanan olaylar nedeniyle, davacı tarafından yapılan şikayet üzerine davalının kızının aracının kolluk tarafından arandığı anlaşılmıştır. Manevi zarar, kişilik

²¹⁵ **Aka, Beyza**, Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri Ve Hukukî Korunma Yolları, İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2017, <https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/sayi-2017-22017121115151080.pdf>, s. 259.

²¹⁶ **Keskin**, Manevi Tazminat, s. 289.

*değerlerinde oluşan objektif eksilmedir. Kişide oluşan manevi zararın giderilmesi bakımından hakimin olayın özelliklerine, fail ve mağdurun durumlarına, kişilik değerlerinde meydana gelen eksilmenin niteliğine göre manevi tazminat olarak bir miktar paranın ödenmesine veya Borçlar Kanunu 49/3. maddesi gereğince tazminat yerine diğer bir tazmin yoluna başvurması mümkündür. **Bahsedilen madde gereği diğer tazmin yöntemleri konusunda örneksene yapılarak haksız saldırının kınanması ve kınama kararıyla birlikte bu kararın basın yoluyla ilan edilmesi yöntemlerine değinilmişse de; bu yöntemler sınırlı olmayıp hakimin takdirine bırakılmıştır. Bu bağlamda, özür beyanı, isnadın geri alınması vb. bir tazmin şeklinin benimsenmesi de düşünülebilir.** (4. HD. 14/11/1996, 8472/11191) Somut olayda, tarafların sıfatı, sarfedilen sözlerin niteliği, sözlerin söylendiği ortam ve potansiyel etkisi ile taraflar arasında yaşanan olaylar, davacının şikayeti üzerine davalının kızının aracının aranması gibi hususlar dikkate alındığında **tazminat yaptırımını yerine BK.49/3. maddesinde bahsedilen diğer yaptırımlardan olan tecavüzün kınanmasına dair kararla yetinilmesi gerekirken, tazminat yaptırımına başvurulması usul ve yasaya aykırı olduğundan kararın bozulması gerekmiştir.**”*

şeklinde hüküm kurarak ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. İlk derece mahkemesi yapılan yargılama sonucunda önceki kararında direnmiş, bunun üzerinde dosya Hukuk Genel Kurulu'na gönderilmiştir. Hukuk Genel Kurulu;

*“...Buna göre yasa koyucu, 818 sayılı BK'nın 49/3. (6098 sayılı TBK 58/2) maddesindeki düzenleme ile hâkime geniş bir karar verme özgürlüğü tanımış, kişilik hakkı saldırıya uğrayanın manevi zararının giderilmesi için en uygun yöntemin hangisi olduğuna takdir yetkisine dayanarak karar vermesini mümkün hâle getirmiştir. **Hâkimin bu geniş takdir yetkisini kullanırken, somut olayın özelliklerini objektif kriterlere göre değerlendirmesi ve takdir nedenlerini belirterek kararını gerekçelendirmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır.** Hâkimin takdir yetkisini kanunun öngördüğü şekilde ve sınırlarda kullanıp kullanmadığı, objektif kriterleri esas alıp almadığı veya manevi tazminatın miktarının tespitine ilişkin olarak öğretisi ve uygulamada geliştirilen ilkeleri dikkate alıp almadığı hususları üst yargı denetimine tabi*

olmasına rağmen, salt hâkime 818 sayılı BK'nın 49/3. (6098 sayılı TBK 58/2) maddesindeki düzenleme ile bahşedilen geniş takdir yetkisinin kullanılmasından ibaret olan ve manevi zararın giderilmesi için, davacının talebi doğrultusunda bir miktar para ödenmesine hükmedilmiş olması uygun bulunmayarak, başka bir giderim şekline hükmedilmesi gerektiğinin belirtilmesini, hâkimin bu konudaki mutlak takdir yetkisine bir müdahale olarak değerlendirmek gerekir. Zira yukarıda belirtildiği üzere, davacının sözlerinin davalının kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği konusunda yerel mahkeme ile Özel Daire arasında uyuşmazlık bulunmamaktadır. Hâkim tarafından takdir hakkı kullanılmak suretiyle, tecavüzü kınayan bir karar yerine bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine hükmedilmiştir. Özel Dairece hâkimin takdir hakkının bu yönde kullanılmasının nedeninin sorgulanması yerine olsa olsa manevi tazminat miktarının öğreti ve uygulamada geliştirilen ilkelere göre az ya da çok olması konusunun denetlenebileceği kabul edilmelidir. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, hâkimin takdir yetkisini hukuka ve hakkaniyete uygun kullanıp kullanmadığının Yargıtay tarafından incelenip denetlenebileceği, aksi durumun kabulünün hâkimin takdir yetkisini kullanarak verdiği kararların yargısal denetim dışında kalması anlamına geleceği, bu nedenle direnme kararının Özel Daire bozma kararında belirtilen nedenlerle bozulması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir. Hâl böyle olunca, davacının manevi zararının bir miktar paranın ödenmesi ile giderilebileceği, para dışında bir tazmin şeklinin benimsenmesi ile yeterli tatminin sağlanmayacağı, davalının ancak parasal tazminat niteliğinde bir ödeme ile eylemin kötülüğünü idrak edebileceğini kabul eden direnme kararı yerindedir.”

şeklinde karar vererek, ilk derece mahkemesinin direnme kararını yerinde bulmuştur. İlgili karardan da açıkça anlaşılacağı üzere; kişilik hakkının ihlali neticesinde zarar görenin manevi zararının bir miktar para ile mi yoksa para dışında başka bir vasıta ile mi giderileceği hakimin takdir yetkisine bırakılmıştır.

Hakimin takdir yetkisini EDİS aynen; “*Yargıca takdir hakkı tanınması, kanunun koyacağı ana ve genel esasları zamanın isterlerine, yeni durumlara ve hayat şartlarına göre gelişen ve oluşan ilişkilere uygulamak imkanının sağlanması*” olarak tanımlamıştır²¹⁷. Hakimin takdir yetkisini kullanırken somut olaya en uygun manevi tazminat şeklini seçmesi gerektiği açıktır.

Tüm bu açıklamalara ek olarak; mahkeme tarafından manevi tazminat talebinin reddedilip, kınamaya hükmedildiği durumlarda uygulamada karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir kararda davacı lehine mi yoksa davalı lehine mi vekalet ücretine hükmedileceği hususunun da üzerinde durulmalıdır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi konu ile ilgili bir kararında;

“...Dava, haksız eylem nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmini istemine ilişkindir. Mahkemece, manevi tazminat talebi reddedilerek, davalı hakkında kınama kararı verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Karar gününde yürürlükte bulunan 2016 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 10. maddesinin 3. fıkrası gereğince, manevi tazminat isteminin tamamının reddi durumunda avukatlık ücreti, tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümüne göre hükmolunur. Mahkemece her ne kadar davacının manevi tazminat istemi reddedilmiş ise de; davalı hakkında kınama kararı verilmiş olmakla, davacı yararına yukarıda açıklanan Tarife gereğince maktu vekalet ücretine hükmedilmesi gerekirken, davacı aleyhine olacak şekilde vekalet ücretine ve yargılama giderlerine hükmedilmemesi, ayrıca davalı yararına da vekalet ücretine hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan bozmayı gerektirmiştir.”²¹⁸

şeklinde hüküm kurmuş, böylelikle hakimin takdir yetkisini kullanarak davacının manevi tazminat talebini tamamen reddettiği ancak somut olayın özelliklerine dayanarak manevi zararın bir para dışında bir vasıta ile giderilmesine karar verdiği durumlarda yine davacı lehine vekalet ücretine hükmetmesi gerektiği açığa kavuşmuştur.

²¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.; Edis, Seyfullah, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1997, s. 197-221.

²¹⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2016/6038E., 2018/4066K. sayılı kararı (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Manevi tazminatın para dışında başkaca bir yolla tazmin edilmesine ilişkin olarak, para dışındaki tazmin şekillerinin manevi tazminat olup olmadığı hususu da sübjektif manevi zarar teorisi ve objektif manevi zarar teorisi açısından farklılık arz etmektedir. Manevi zararın para dışında yukarıda sayılan kınama, özür dileme gibi tazmin şekilleri ile giderilmesi, sübjektif manevi zarar teorisinin ve buna bağlı olarak manevi tazminatın tatmin fonksiyonunun olduğunun kabulünün sonucudur; nitekim örneğin kişilik hakkı ihlal edilenden özür dilenmesi zarar görenin kişilik değerlerinde meydana gelen eksilmeyi telafi etmez, zarar görenin tatmin edilmesini sağlar²¹⁹. Dolayısıyla objektif manevi zarar teorisi çerçevesinde özür dileme, kazancın iadesi gibi tazmin şekilleri manevi tazminat olarak kabul edilmemektedir²²⁰.

C. MANEVİ ZARARIN KARMA BİÇİMDE GİDERİLMESİ

Zarar görene, manevi zararının giderilmesi için hükmedilecek manevi tazminatın bir miktar para olarak ödenmesine ek, paradan başka bir tazmin türüne de hükmedilmesi manevi zararın karma biçimde giderilmesi olarak nitelendirilmektedir²²¹. Nitekim TBK m. 58/II hakim, para ile tazminatın ödenmesi yerine, para dışında bir vasıta ile giderim biçimi kararlaştırabileceğini ya da bu diğer bir tazmin biçimini tazminata ekleyebileceğini açıkça belirtmiştir. Bu noktada, bazı hallerde manevi zararı tamamıyla gidermenin para ile tazmine ek olarak diğer bir manevi tazminat türüne de hükmedilerek sağlanabileceği kabul edilmektedir²²².

Bu hususta üzerinde durulması gereken husus şudur ki; hakim, para ile tazminat ödenmesine ve buna ek olarak ayrıca diğer bir manevi tazminat türüne hükmettiği durumlarda, para ile tazminata eklenen diğer manevi tazminat türünün zararın miktarı üzerindeki objektif etkisini de dikkate almalı, tazminat miktarını bu şekilde belirlemelidir²²³.

²¹⁹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 291.

²²⁰ Keskin, Manevi Tazminat, s. 291.

²²¹ Keskin, Manevi Tazminat, s. 304.

²²² Atlan, s. 315.

²²³ Keskin, Manevi Tazminat, s. 304.

III. MANEVİ TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNDE ESAS ALINAN ÖLÇÜTLER

Manevi tazminat, genel anlamda manevi zararın bir giderim biçimi olarak ifade edilmektedir²²⁴. Hukukumuzda manevi tazminat miktarını belirleme konusunda hakimin takdir yetkisinin bulunduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıda detaylıca incelendiği üzere; hakim bu takdir yetkisini kullanırken somut olayın mevcut koşulları içinde hareket ederek, somut olayın özelliklerine göre manevi tazminat miktarını tayin etmelidir. Yine daha önce değinildiği üzere, manevi tazminat davasında manevi zararın hesaplanması, bir başka deyişle zarar sonucu duyulan üzüntünün, elemi ve acının tam olarak ölçülmesi ve buna bağlı olarak tam olarak karşılanması mümkün kabul edilmemektedir.

Bu nedenle, maddi tazminat miktarının hesaplamalarında kullanılan objektif hesaplama yöntemlerinin manevi tazminat miktarının tayininde kullanılması ve dikkate alınması mümkün değildir. Dolayısıyla manevi tazminat miktarının tayini, genel olarak hakimin takdirine dayanmaktadır.

TBK m. 58'e karşılık gelen mülga Borçlar Kanunu'nun 49. Maddesi ile manevi tazminat miktarı belirlenirken tarafların sıfatının, işgal ettikleri makamın ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarının dikkate alınacağı düzenlenmişti. Ancak kanun değişikliği ile hakimin manevi tazminat miktarını belirlerken bu durumları dikkate alması gerektiğinin belirtilmesinde zorunluluk olmadığı, ayrıca maddede bu durumların tekrar edilmesinin herkesin kanun önünde eşit olduğu ilkesine aykırılık teşkil edeceği gerekçe gösterilmiş, manevi tazminatın takdirinde esas alınacak durumlar ilgili kanun maddesinden çıkarılmıştır.

Tüm bu değişikliklere rağmen Yargıtay'ın konu ile ilgili güncel kararları incelendiğinde de manevi tazminatın belirlenmesinde ihlalde bulunan kişi ile bu ihlalden manevi zarar görmüş bulunan kişinin sıfatlarının ve işgal ettikleri makamların yine de dikkate alındığı görülmektedir.

---

²²⁴ Kılıçoğlu, s. 107.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 19.9.2013 tarih 2013/12126 E. 2013/13000 K. sayılı kararında;

“Kişilik hakları hukuka aykırı olarak saldırıya uğrayan kimse manevi tazminata hükmedilmesini isteyebilir. Hâkim manevi tazminatın miktarını tayin ederken saldırı teşkil eden eylem ve olayın özelliği yanında tarafların kusur oranını, sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate almalıdır. Miktarın belirlenmesinde her olaya göre değişebilecek özel hal ve şartların bulunacağı da gözetilerek takdir hakkını etkileyecek nedenleri karar yerinde objektif olarak göstermelidir. Çünkü kanunun takdir hakkı verdiği hususlarda hâkimin hukuka ve hakkaniyete göre hüküm vereceği Türk Medeni Kanununun 4.maddesinde belirtilmiştir. Hükmedilecek bu para, zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir fonksiyonu olan özgün bir nitelik taşır. Bir ceza olmadığı gibi malvarlığı hukukuna ilişkin bir zararın karşılanmasını da amaç edinmemiştir. O halde bu tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir. Takdir edilecek miktar, mevcut halde elde edilmek istenilen tatmin duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır²²⁵.”

şeklinde karar vererek kanundan çıkarılan ve TBK'ya eklenmeyen faktörlerin manevi tazminatın belirlenmesinde önemini hala koruduğunu açıkça göstermiştir.

Diğer taraftan Yargıtay 4. HD. vermiş olduğu bir kararda;

“Milletvekili, siyasi bir kişi olarak toplum yararına olan her konuda gereken biçim ve ölçüde tavır almak, tehlikeyi önlemek ve haber vermek, görevlileri göreve davet etmek sorumluluğu ve yükümlülüğü altındadır. Görevini yaparken, siyasi sıfatı itibariyle sert eleştiriler yapabileceği gibi, aynı ölçüde eleştirilere de muhatap olabilir. Bundan dolayı da anonim kişilerden farklı bir konuma sahiptir. Diğer bir anlatımla alelâde kişilerin muhatap olamayacağı eleştirilerle karşılaşabilir. Bu saptama onun taşıdığı kimliğin ve yürüttüğü görevin içeriğinden kaynaklanmaktadır. Siyasi eleştiri ve ithamların her zaman net biçimde kapsamı çizilmiş olmayabilir. Bu konuda küçük bir

²²⁵ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 19.9.2013 tarih 2013/12126 E. 2013/13000 K. sayılı kararı (www.kazanci.com).

emarenin varlığı, diğer kişiyi, daha sert biçimde eleştirme hakkını verebilir. Bunun nedeni kamunun yararının bulunmasıdır. Bu kavramda, kişinin değil, toplumun yararı üstün tutulur.”

şeklindeki ifadeler yer vermiştir²²⁶. Yine bir başka kararında Yargıtay 4.HD.,

“Devlet yönetimine talep olan siyaset adamlarının politikaya başlarken haklarında verilen haberlerin ve yapılacak eleştirilerin sert ve hatta acımasız olduğunu peşinen kabul etmiş sayılırlar.”²²⁷

ifadelerine yer vermiştir. Yargıtay’ın örnek olarak verilen bu kararları ile manevi tazminat miktarı belirlenirken tarafların sıfatının ve işgal ettikleri makamın da dikkate alınmasının gerekliliği açıklığa kavuşturulmuştur. Bir başka deyişle, davacı yanın işgal ettiği makam ve sıfatı bu kararlarda da dikkate alınmış, milletvekili olan bir kişinin çok daha sert eleştirilerle karşılaşmasının durumun bir gereği olarak karşımıza çıkabileceği ve bu mesleği icra etmeyen bir vatandaşın daha farklı değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Tüm bunlara ek olarak; tazminat miktarının belirlenmesinde hakim tarafından dikkate alınan yukarıda açıklanan unsurlarla birlikte yine doktrinde kabul edilen ve hakim tarafından dikkate alınması gereken başkaca ölçütler de bulunmaktadır²²⁸. Bunlardan ilki zarar görenin uğradığı zararın objektif ağırlığıdır²²⁹. Zira zararın ağırlığının fazla olması, tazminat miktarının daha yüksek olmasını; az olması ise, tazminat miktarının daha düşük olmasını gerektireceği ve zararın objektif ağırlığı kavramının, yapılan haksız saldırının türü, boyutu, şiddet derecesi ve devam ettiği süre ile bunun zarar gören kişi üzerindeki olumsuz fiziksel ve psikolojik etkilerini kapsadığı kabul edilmektedir²³⁰. Manevi zarar doğuran olay gerçekleşmeseydi zarar görenin duymayacağı tüm fiziksel ve psikolojik nitelikteki rahatsızlıklar; vücutta oluşan deformasyon

²²⁶ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 1997/10649 E. 1998/1489 K. sayılı kararı (www.kazanci.com)

²²⁷ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 1998/8663 E. 1999/453 K. sayılı kararı (www.kazanci.com)

²²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.; **Keskin**, Manevi Tazminat, s. 316-335.

²²⁹ **Keskin**, Manevi Tazminat, s. 318-319.

²³⁰ **Çetin, Pınar**, Manevi Tazminat Davasının Hukuki Niteliği ve Özellikle Tazminat Miktarının Belirlenmesi, Ankara 2007, s. 91-92.

veya yaşanan psikolojik sıkıntılar gibi olumsuzluklar dikkate alınarak manevi zararın objektif ağırlığı belirlenmektedir²³¹.

Zarar görenin vücut yapısı ve dayanıklılığı, yaşı ve cinsiyeti, mesleki ve sosyal konumu, özel ilişki ve eğilimleri, ekonomik durumu ve birlikte kusuru gibi zarar görene özgü unsurlar da manevi tazminat miktarına etki eden unsurlardır²³². Yine, sorumlunun kusur derecesi ve sorumlunun ekonomik durumu ve sigortası gibi sorumluya ilişkin unsurlar da manevi tazminat miktarının belirlenmesinde ele alınacak unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır²³³.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatları ile kabul edildiği ve yukarıda açıklandığı üzere manevi tazminat hukukumuzda zenginleşme aracı olarak kullanılamaz, bir ceza olarak kabul edilemez. Hakim takdir yetkisini kullanırken bu hususa da dikkat etmelidir. Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bir kararında,

*“Kanunun takdir hakkı verdiği unsurlarda hâkimin hak ve nesafetle hüküm vereceği MK.'nin 4. maddesinde buyurulmuştur. Hükmedilecek bu para, zarara uğrayanda manevi huzur doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir fonksiyonu olan özgün bir nitelik taşır. **Bir ceza olmadığı gibi mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını da amaç edinmemiştir.** O halde bu tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir. Takdir edilecek miktar mevcut halde elde edilmek istenen tatmin duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır. Miktarın belirlenmesinde ise her olaya göre değişebilecek özel hal ve şartlar bulunacağı kuşkusuzdur. O halde hâkim bu konuda takdir hakkını kullanırken ona etkili olan nedenleri de karar yerinde objektif ölçülere göre isabetli bir biçimde göstermeli, BK'nın 49/2. maddesi uyarınca tarafların sıfat, işgal ettikleri makam ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarında dikkate alındığı belirginliğe kavuşturulmalıdır.”*²³⁴

şeklinde karar vererek manevi tazminatın bir ceza olmadığı gibi mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını da amaç edinmediği açıkça ifade edilmiştir. Hakim, takdir

²³¹ Çetin, s. 92.

²³² Ayrıntılı bilgi için bkz., Çetin, s. 95-100.

²³³ Çetin, s. 101.

²³⁴ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 1991/8681 E. 1992/3726 K. sayılı kararı (www.kazanci.com).

yetkisini kullanırken manevi tazminatın zenginleşme aracı olarak kullanılamayacağına, manevi tazminatın bir ceza olarak kabul edilemeyeceğine dikkat etmelidir.

TMK m. 4 ile hüküm altına alınmış olan hakkaniyet ilkesi de manevi tazminatın belirlenmesinde önem arz etmektedir. Hakim takdir yetkisini kullanırken bu hususa da dikkat etmelidir. Yargıtay 4. HD. konuyla ilgili kararında,

*“Şahsi menfaatleri ihlal edilen kimseye ihlalin ve kusurun özel ağırlığının haklı kılması halinde hâkimin manevi tazminat olarak verilmesine hükmedeceği para miktarının belirlenmesinde **hakkaniyet gözetilmelidir**. Çünkü kanunun takdir hakkı verdiği hususlarda hâkimin hak ve nesafetle hüküm vereceği MK’nun 4. maddesinde buyrulmuştur. Ödettirilecek para miktarı ise aslında ne tazminat, ne de cezadır. Çünkü mamelek hukukuna ilişkin bir zararın karşılanması amaç edinilmediği gibi kusurlu olana yalnız hukukun ihlalinin dolayısıyla yapılan bir kötülük de değildir; zarara uğrayanda bir huzur duygusunu doğurmaktır. Aynı zamanda ruhi ızdırabın dindirilmesini amaç edindiğinden tazminata benzer bir fonksiyonu da vardır. O halde bu **tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir**. Takdir edilecek miktar, mevcut halde elde edilmek istenen tatmin duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır.”²³⁵*

ifadelerine yer vermiş ve TMK m. 4 ile düzenlenmiş olan hakkaniyet ilkesinin de manevi tazminatın belirlenmesindeki rolünü açıkça belirtmiştir.

---

²³⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 1988/7919 E., 1988/11148 K. sayılı kararı (www.kazanci.com).

İKİNCİ BÖLÜM

EŞLERİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ZINA

Ş4. EŞLERİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. GENEL OLARAK SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE KAPSAMI

Evlilik birliğinin kurulması ile birlikte eşler için birtakım hak ve yükümlülükler doğmaktadır. Evlilik birliği içinde eşler açısından “haklarda ve yükümlülüklerde eşitlik” prensibi geçerlidir²³⁶. Bununla birlikte evliliğin genel hükümleri eşlerin birbirlerine ve dışa karşı hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir²³⁷.

Eşlerin kendi aralarında evlenmeden doğan hak ve yükümlülükleri değiştirmeleri veya ortadan kaldırmaları da mümkün değildir²³⁸. TMK’ya göre; sadakat yükümlülüğü, birliğin mutluluğunu sağlama, çocukların bakımı, eğitimi ve gözetimine birlikte özen gösterme, birlikte yaşamak, yardım yükümlülüğü, konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma yükümlülüğü gibi yükümlükler evlilikten doğan hak ve yükümlülüklerdir²³⁹.

Evlenme; evlenme yeteneklerine sahip bir erkek ve bir kadının, yasalarda öngörülen biçimlere uygun olarak ortak bir yaşam kurmalarıdır²⁴⁰. Evlilik kavramına ilişkin olarak doktrinde hakim olan görüşü ÖZTAN aynen; “*tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsiyetteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli bir şekilde birleşmesi olup, soysa, ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurumdur*”²⁴¹ şeklinde açıklamıştır.

Doktrinde yapılan bu tanımdan evlenmenin unsurları; “evlilik bir hayat ortaklığıdır”, “evlilik birliği devamlı bir birliktir”, “evlilik Türk hukukuna göre

²³⁶ Öztan, Bilge, Aile Hukuku, Ankara 2004, s. 150.

²³⁷ Öztan, s. 151.

²³⁸ Öztan, s. 152.

²³⁹ Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, Ankara 2019, s. 160 vd., Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztan, s. 148-210.

²⁴⁰ Yılmaz, s. 221.

²⁴¹ Öztan, s. 94.

monogamdır”, “evlilik birliği hukuk nizamınca tanınmış bir birliktir” şeklinde sıralanmaktadır²⁴².

Görüldüğü üzere; evlenme ile hayat ortaklığı kavramı gündeme gelmektedir. Burada bahsedilen hayat ortaklığının yalnızca cinsel ortaklık olmadığı, hayatın acı ve tatlı tüm olaylarını içeren bir ortaklık olduğu kabul edilmektedir²⁴³. Bir başka deyişle, evlilik ile eşler arasında ömür boyu sürecek manevi bir ortaklık oluştuğu kabul edilmektedir²⁴⁴. Yine doktrinde yapılan tanımdan evlilik birliğinin geçici bir beraberlik olmadığı unsuru çıkarılmaktadır. Boşanma sebeplerinin varlığı da evliliğin bu özelliğini deđiştirmez²⁴⁵. Hukukumuzda gerek kadın, gerek erkek birden fazla kişi ile aynı anda evli olamaz; bu husus da evliliğin hukukumuzda göre monogam olmasını ifade etmektedir²⁴⁶. Tüm bunlara ek olarak; hukukumuzda evlilikten bahsedebilmek için, kanunda gösterilen şartların ve şekillerin yerine getirilmiş olması gerekmektedir, bu özellik de evliliğin hukuk nizamınca tanınmış bir birlik olduğunu göstermektedir²⁴⁷.

Bununla birlikte yabancı bir devletin uyrukluğunu kazanmak, yabancı bir devlette oturma izni alabilmek gibi bazı imkanlardan yararlanmak amacıyla yapılan evlenmeler Medeni Kanuna göre gerçek evlenme olmadıkları için; geçerli bir evlenmenin hukuki sonuçlarını da doğurmamaktadır²⁴⁸.

Sözleşme görüşü, kurum görüşü ve şart tasarruf görüşü olmak üzere üç ana görüş; evlenmenin hukuki mahiyetinin ne olduğu tartışması nedeniyle ortaya atılmıştır.

Sözleşme görüşü, adından açıkça anlaşılacağı üzere; bu görüşü savunanlar evlenmenin bir medeni hukuk sözleşmesi olduğunu kabul etmektedirler. Bu görüşü savunanlar evlenme nişanlıların iradelerini kanunun öngördüğü şekle uyarak karşılıklı ve birbirlerine uygun surette açıklamalarıyla meydana geldiği, evlenme ile eşlerin birbirlerine karşı bazı hakları ile yükümlülükleri doğduğu için evlenmeyi medeni hukuk sözleşmesi

---

²⁴² Öztan, s. 95-96.

²⁴³ Akıntürk, Turgut / Ateş Karaman, Derya, Aile Hukuku, Ankara 2010, s. 59.

²⁴⁴ Öztan, s. 95.

²⁴⁵ Öztan, s. 96.

²⁴⁶ Öztan, s. 96.

²⁴⁷ Öztan, s. 96.

²⁴⁸ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 59.

olarak kabul etmektedirler²⁴⁹. Ancak bu görüş, tarafların evliliğin tabi olacağı hükümleri ve evliliğin ortadan kalkması koşullarını diledikleri gibi düzenleyememeleri noktasında eleştirilmektedir²⁵⁰. Evlenme sözleşmesinin tarafları sözleşmenin içeriğini diledikleri biçimde düzenleyemediklerinden bu sözleşmenin bazı bakımlardan borçlar hukuku sözleşmelerinden farklı olduğu açıktır; bu nedenle bu görüşe göre evlenme; kendine has özellikler taşıyan bir medeni hukuk sözleşmesidir²⁵¹.

Daha çok Fransız hukukçuların benimsediği kurum görüşüne göre ise, evlenme bir sözleşme değil, kurumdur. Çünkü taraflar bir sözleşme yaptıklarında bunun hüküm ve sonuçlarını diledikleri gibi düzenleyebilirken, evlenmenin hüküm ve sonuçları yasada emredici hükümlerle düzenlenmiştir. Bu nedenle evlenme aile adı verilen bir kurumu meydana getirmektedir²⁵². Bu görüşe karşı çıkanların görüşünü ÖZTAN aynen “...evlenmekle, eşler, kendilerinin de dahil olduğu bir topluluk meydana getirirler; fakat taraflar bu topluluğa katılmakla kendi arzularına göre değil, müessesenin gayesine hizmetle yükümlü olurlar. Evliliğe bu görüş uygulandığında evliliğin şahısların iradesiyle doğduğunun, fakat evlilik müessesesinin bu iradelerin üstünde olduğunun kabul edilmesi zorunda kalınacağı, böyle bir görüşün ise evliliğin mahiyetine uygun düşmeyeceği” şeklinde ifade etmiştir²⁵³.

Şart Tasarruf görüşü SAYMEN tarafından savunulmakta, şart-tasarruf işlemleri ise ÖZTAN tarafından “...tarafların kanunen düzenlenmiş hükümlere tabi olmaları için kendi irade beyanları yetmez; bir resmi makamın kamu gücünü kullanarak, tarafların söz konusu statüye girmelerini sağlaması gerekmektedir”²⁵⁴ şeklinde ifade edilmiştir.

Evlenmede de taraflar evlenirken iradelerini kullanırlar ancak, evlenmenin koşullarını ve sona erme sebeplerini kendileri düzenleyemezler. Kişiler evlenmekle; önceden mevcut olan bir statünün içine girerler, koşullarına tabi olurlar²⁵⁵. Buna göre; evlenmenin şartları, hükümleri, sona erme sebepleri ve neticeleri ayrıntılı olarak kanunda

---

²⁴⁹ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60.

²⁵⁰ Öztan, s. 97.

²⁵¹ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60.

²⁵² Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60.

²⁵³ Öztan, s. 98.

²⁵⁴ Öztan, s. 99.

²⁵⁵ Öztan, s. 99.

düzenlenmektedir²⁵⁶. Bir başka deyişle; Tarafların bu statüye girebilmeleri ve bu statüden ayrılmaları kanuni şartların varlığı halinde ve hakim kararı ile mümkündür²⁵⁷. Ancak TMK m. 142 “...evlendirme memuru, evlenmenin her ikisinin beyanı ile kanunen aktetilmiş olduğunu beyan eder” hükmünü içermektedir. Maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere, evlendirme memurunun beyanı kurucu değil açıklayıcıdır; evlenme akdi tarafların iradesiyle doğduğu için evlenme akdini “şart-tasarruf” görüşü açıklayamaz²⁵⁸.

Tüm bu açıklamalar neticesinde; ÖZTAN tarafından evlenme özel şekil ve hükümlere tabi bir akit olarak nitelendirilmiştir²⁵⁹. Türk hukukunda evlenmenin bir medeni hukuk sözleşmesi olduğu da kabul edilmektedir²⁶⁰.

Eşler arasında evlilik birliğinin kurulabilmesi birtakım şartlara bağlıdır. Bu şartlar maddi şartlar ve şekli şartlar olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Buna göre; TMK geçerli bir evlenmenin gerçekleşmesi için öngörülen olumlu ve olumsuz şartları belirlemiş; olumlu şartları evlenme ehliyeti, olumsuz şartları evlenme engelleri olarak belirlemiştir²⁶¹. Evlenme ehliyeti; ayırt etme gücü, evlenme yaşı, yasal temsilcinin izni başlıklarını içerirken; evlenme engelleri ise kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleri konularını içermektedir. Evlenmenin şekli şartları da evlenmeden önceki, evlenme sırasındaki, evlenmeden sonraki şekli işlemleri kapsamaktadır²⁶².

Sadakat kelime anlamı olarak “içten bağlılık” şeklinde tanımlanmaktadır²⁶³. TMK m. 185/III eşlerin birbirlerine sadık kalmak zorunda oldukları hususunu düzenlemiştir. Ancak ilgili maddede sadakat yükümlülüğünün tanımı yapılmamıştır. Yukarıda da değinildiği üzere; bu yükümlülük de cinsiyet ayrımı yapılmaksızın her iki eş için de geçerlidir.

²⁵⁶ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60-61.

²⁵⁷ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60.

²⁵⁸ Öztan, s. 99.

²⁵⁹ Öztan, s.100.

²⁶⁰ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60., vd.

²⁶¹ Akıntürk/Ateş Karaman, s. 60.

²⁶² Akıntürk/Ateş Karaman, s. 83. vd.; Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztan, s.100-145.

²⁶³ TDK Güncel Türkçe Sözlük, “Sadakat”, <https://sozluk.gov.tr/>.

Sadakat yükümlülüğü, eşlerin birbirlerine yönelik tam ve sınırsız bağlılığını ifade etmektedir²⁶⁴. Sadakat yükümlülüğüne ilişkin TMK m. 185/III maddesi emredici bir normdur; taraflarca aksinin kararlaştırılması mümkün değildir²⁶⁵.

Bilindiği üzere; evlenmeden doğan hak ve yükümlülüklerden olan sadakat yükümlülüğü, evliliğin kurulmasıyla başlayıp evlilik birliğinin herhangi bir nedenle sona ermesine kadar devam etmektedir; bu süre boyunca verilen ayrılık kararı veya eşlerin fiilen ayrı yaşamaları ya da boşanma davası açılmış olması sadakat yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır²⁶⁶.

Sadakat yükümlülüğü öncelikli olarak cinsel sadakat olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶⁷. Bir başka deyişle; sadakat yükümlülüğünün önemli görünümü, cinsel sadakattir²⁶⁸. Ancak sadakat yükümlülüğünün yalnızca cinsel sadakatten ibaret olmadığı, sadakat yükümlülüğünün ruhi ve ekonomik yönlerinin de olduğu ÖZTAN tarafından belirtilmiştir²⁶⁹.

Cinsel sadakat, eşlerin birbirleri haricindeki kimseyle cinsel ilişki kurmamalarını ifade etmektedir²⁷⁰. Burada üzerinde durulması gereken bir husus da sadakat yükümlülüğünün cinsel boyutunun her ihlalinin, zina anlamına gelmediğidir. Zina, TMK m. 161'de özel ve mutlak bir boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. Zinadan söz edebilmek için kanun karşı cinsten bir kişinin varlığını ararken, sadakat yükümlülüğünün ihlali aynı cinsin arasında yaşanan cinsel ilişkileri de kapsamaktadır. Bununla birlikte, zina için cinsel ilişki şartı aranırken, yukarıda da bahsedildiği üzere; sadakat yükümlülüğünün ihlali yalnızca cinsel ilişki sonucu meydana gelmemektedir²⁷¹. Zina kavramı çalışmamızın ilerleyen kısımlarında detaylı olarak incelenecektir.

---

²⁶⁴ Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, İstanbul 2014, s. 157.

²⁶⁵ Badur, Emel/Turan Başara, Gamze, Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/622107>, s. 105.

²⁶⁶ Badur/Turan Başara, s. 105.

²⁶⁷ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 163.

²⁶⁸ Badur/Turan Başara, s.105.

²⁶⁹ Öztan, s. 155.

²⁷⁰ Badur/Turan Başara, s.105.

²⁷¹ Badur/Turan Başara, s. 106.

Eşlerin, üçüncü kişilerle ilişki kurarken, bu ilişkilerinin mevcut evlilik birliğinin huzurunu bozmamasına özen göstermeleri gerekmektedir²⁷². Öğretide evlilik birliğinin huzurunu bozmasına örnek olarak, eşlerden birinin neredeyse kazandığı paranın tamamını kumara, içkiye veya benzeri alışkanlıklarına harcaması ve bu nedenle ev masraflarına katılmaması, eşlerden birinin üçüncü kişi yararına, diğer eşin menfaatlerini göz ardı ederek davranması²⁷³ gibi örnekler verilmektedir.

Daha önce de değinildiği üzere; sadakat yükümlülüğü, öncelikle eşler arasındaki cinsel sadakati ifade etse de kapsamı bununla sınırlı değildir. Bu yükümlülüğün duygusal, tinsel-düşünsel ve ekonomik sadakati de kapsadığı kabul edilmektedir²⁷⁴. Bu bağlamda eşlerin birbirlerine dürüst davranmaları, birbirlerinden gizli işler yapmamaları ve karşı taraf için önemli olan gerçekleri gizleyerek yalan söylememeleri de sadakat yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmektedir; hamile kadının eşinden habersiz gebeliğini sonlandırması da sadakat yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilmektedir²⁷⁵. Bununla birlikte; üçüncü kişilerle kurulacak ilişkinin de, evlilik birliğini yıpratacak düzeyde olmaması gerektiği kabul edilmiştir²⁷⁶.

İsviçre Medeni Kanunu m. 170'e göre; *"Eşlerden her biri, diğerinden geliri, malvarlığı ve borçları konusunda bilgi talep edebilir. Mahkeme talep üzerine, diğer eş veya üçüncü kişiyi, gerekli bilgileri zorunlu olan belgeleri vermekle yükümlü kılabilir. Avukatların, noterlerin, doktorların, din görevlileri ve yardımcılarının mesleki olarak sır saklamaları saklıdır."* TMK'da ise eşlerin birbirlerine malvarlıkları ve borçları hakkında bilgi verme yükümlülüğü bulunmamaktadır²⁷⁷. Ancak sadakat yükümlülüğünün kapsamına bu alanlardaki dürüstlüğün gerekliliklerinin dahil olduğu kabul edilmektedir²⁷⁸.

Sadakât yükümlülüğü öncelikli olarak cinsel sadakat ile gündeme gelse de eşlerin sır saklama yükümlülüğü de bu kapsam da değerlendirilmelidir²⁷⁹. Bu bağlamda eşler aile, meslek ya da iş yaşamlarıyla ilgili olarak paylaştıkları özel hayata ilişkin olayları üçüncü

---

²⁷² Badur/Turan Başara, s.106.

²⁷³ Öztan, 155.

²⁷⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 157.

²⁷⁵ Badur/Turan Başara, s. 107

²⁷⁶ Öztan, s.155.

²⁷⁷ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 164.

²⁷⁸ Badur/Turan Başara, s. 107.

²⁷⁹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 163.

kişilere karşı saklamakla yükümlüdürler²⁸⁰. Bu sırların yalnızca saklanması değil, aynı zamanda eşlerin birbirleri hakkında doğruluğu bulunmayan sözleri etrafa yaymaları da sadakat yükümlülüğünün ihlali olarak kabul edilmektedir²⁸¹.

Sadakat yükümlülüğünün ihlalinden söz edilebilmek için bu ihlalin kusurlu olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle; sadakat yükümlülüğü, ağır kusurlu bir davranışla (kast veya ağır ihmal) ihlal edilebileceği gibi; hafif kusurlu bir davranışla (hafif ihmal) da ihlal edilebilmektedir²⁸². Bu bağlamda kişiye kusurun yüklenemeyeceği durumlarda, sadakat yükümlülüğünün ihlalinden söz edilemeyecektir; örneğin eşlerden birinin tecavüze uğraması, sadakat yükümlülüğünün ihlali olarak da değerlendirilemez²⁸³.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus eşin davranışının hukuka uygunluk sebebine dayanması durumunda da sadakat yükümlülüğünün ihlalinden söz edilemeyeceği hususudur. Ancak burada da ilgili davranışa rıza gösteren eşin rızasının hukuka uygunluk sebebi olarak sonuç doğurup doğurmayacağına bakılmalıdır; çünkü sadakat yükümlülüğünün kapsamında yer alan bazı unsurlar için rızanın, fiili hukuka uygun hale getirebildiği, bazıları için verilen rızanın hukuken bir değer taşımadığı kabul edilmektedir²⁸⁴. Bir başka deyişle, rızaya bir hukuka uygunluk sebebi olarak sonuç bağlanabilmesi için, bu rızanın tasarruf edilebilir kişilik alanına dahil olmalıdır²⁸⁵.

II. SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİNİN SONUÇLARI

Evlenmeden doğan hak ve yükümlülüklerden olan sadakat yükümlülüğü nişanlılar açısından da sonuç doğurmaktadır. Bu nedenle sadakat yükümlülüğünün ihlalinin sonuçları incelenirken nişanlılar açısından ihlalin sonuçları ve eşler açısından ihlalin sonuçları ayrı ayrı incelenmelidir.

Nişanlılar açısından sadakat yükümlülüğünün ihlalinin sonuçları incelenirken TMK m. 120 ve m. 121 incelenmelidir. İlgili maddelere göre;

---

²⁸⁰ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.163.

²⁸¹ Badur/Turan Başara, s. 108.

²⁸² Badur/Turan Başara, s. 108.

²⁸³ Badur/Turan Başara, s. 108.

²⁸⁴ Badur/Turan Başara, s. 108-109., Ayrıntılı bilgi için bkz. Karahasan, Mustafa Reşit, Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 1995., s.124-142.

²⁸⁵ Badur/Turan Başara, s. 109.

“II. Nişanın bozulmasının sonuçları

1. Maddî tazminat

MADDE 120.- Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür. Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.

Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler.

2. Manevî tazminat

MADDE 121.- Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.”

İlgili maddelerden de açıkça anlaşılacağı üzere; sadakat yükümlülüğünün ihlali nedeni ile nişanı bozan taraf, kusurlu davranışı ile ihlali gerçekleştiren taraftan maddi-manevi tazminat talebinde bulunabilir.

Eşler arasındaki sadakat yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarından biri sadakat yükümlülüğünün ihlalinin boşanma sebebi olarak nitelendirilebileceğidir. Bu bağlamda TMK m.161, m.162, m. 163, m. 166 ayrı ayrı incelenmelidir.

TMK m. 161’e göre; “Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.” Bu maddeden görüleceği üzere, eşin sadakatsizliği zina boyutuna ulaştığında, aldatılan eş, zina nedeniyle boşanma davası açabilmektedir²⁸⁶. Yine ilgili maddeye göre; “...Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer, Affeden tarafın dava hakkı yoktur.”

---

²⁸⁶ Badur/Turan Başara, s. 109-s.110.

Sadakat yükümlülüğünün hukuki niteliği konusu için üzerinde durulması gereken bir diğer madde TMK m. 162 ve m. 163'tür. TMK m. 162; *“Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebın doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur.”* şeklindedir.

TMK m. 163'e göre de *“Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşaması diğeri eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir.”*

Bu maddelerden açıkça anlaşılacağı üzere; eşlerden birinin sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, aldatılan eş zina nedeniyle boşanma davası açabilir ya da sadakatsizlik yaratan davranışın niteliğine göre, TMK m. 162'de düzenlenen hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış ya da TMK m. 163'te düzenlenen haysiyetsiz hayat sürme nedenleriyle de boşanma davası açılabilir²⁸⁷.

İncelenen tüm bu maddelerle birlikte konu ile ilgili olarak TMK m. 166 da dikkate alınmalıdır. TMK m. 166 evlilik birliğinin sarsılması hususunu düzenlemektedir. İlgili maddeye göre; *“Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir. Yukarıdaki fıkra da belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir. Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğeri nin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin*

²⁸⁷ Badur/Turan Başara, s. 109-110.

tarafarla da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz. Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.” Bu maddeden de açıkça görüleceği üzere; sadakat yükümlülüğünün ihlali halinde özel evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeni ile TMK m. 166’ya göre de boşanma davası açılabilir.

TMK m. 174’e göre; “Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.” Sadakat yükümlülüğünü ihlal eden tarafın, evlilik birliği içerisinde kusurlu davranan taraf olduğu; bu nedenle sadakat yükümlülüğünü ihlal eden tarafın, kusuruyla boşanmaya neden olmanın sonuçlarına katlanması gerektiği kabul edilmektedir. İlgili maddede boşanma yüzünden mevcut veya beklenen menfaatleri zedelenen kusursuz ya da daha az kusurlu tarafın, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebileceği düzenlenmiştir.

TMK m. 175’e göre “Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.” Bir başka deyişle, ilgili madde uyarınca yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için, boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek tarafın kusurunun, diğer tarafın kusurundan ağır olmaması gerekmektedir. Sadakat yükümlülüğünün ihlali niteliğindeki davranış, kusurlu davranış oluşturacağından, yoksulluk nafakasına hükmedilir iken de etki doğurması söz konusu olabilir²⁸⁸.

TMK m. 236/II’ye göre “Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya

---

²⁸⁸ Badur/Turan Başara, s. 110.

kaldırılmasına karar verebilir.” Görüldüğü üzere TMK m. 236/II de sadakat yükümlülüğünün ihlali sonucunda uygulama alanı bulabilecektir²⁸⁹.

Sadakat yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarından biri de TMK m. 510/II'nin uygulama alanı bulabilecek olmasıdır. Buna göre sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eş, TMK m. 510/II maddesi çerçevesinde ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarılabilmektedir²⁹⁰.

Sadakat yükümlülüğünün ihlali halinde, dikkate alınabilecek maddelerden diğeri evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümleri içeren TMK m. 195'dir. TMK m. 195'e göre; *“Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.”* İlgili maddeden açıkça anlaşılacağı üzere; sadakat yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde eşler hakimin müdahalesini talep edebileceklerdir. Bu durumda hakim eşleri yükümlülükleri konusunda uyaracak, uzlaştırmaya çalışacaktır. Ayrıca eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilecektir.

Eşlerden birinin sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışının aynı zamanda 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet veya ev içi şiddet olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Sadakat yükümlülüğünün ihlali niteliğindeki davranışın yasal düzenleme uyarınca cinsel veya psikolojik şiddet tanımları içinde yer alması muhtemel olduğundan, bu davranışların muhatabı olan kişi de şiddet mağduru sıfatıyla 6284 sayılı Kanun'da düzenlenen korumadan yararlanabilir²⁹¹.

---

²⁸⁹ **Dede, İsmail**, Türk Boşanma Hukukuna Farklı bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/456992>, s. 653.

²⁹⁰ **Badur/Turan Başara**, s. 110.

²⁹¹ **Badur/Turan Başara**, s. 109.

§5. ZİNA

I. GENEL OLARAK ZİNA KAVRAMI VE KOŞULLARI

Zina, kelime anlamı olarak; “Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki.” şeklinde tanımlanmaktadır²⁹². Zina eski TCK’ da suç teşkil eden eylem olarak düzenlenmişken günümüzde zina suç olmaktan çıkarılmış hukuk sistemimizde yalnızca boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir²⁹³.

Boşanma, TMK m.129-184 arasında düzenlenmiştir. Evlenme kavramı üzerinde durulduğu üzere; eşler evliliği hayat boyu süreceği inancıyla kurmaktadır²⁹⁴. Bu noktada ferdiyetçi ve toplumcu görüşler üzerinde durulmalıdır. Ferdiyetçi görüşü ÖZTAN aynen “*karı kocanın arzularına, menfaatlerine ve iradelerine dayanan bir evlilik bağı, onların bu menfaatlerine ve iradelerine uymaz hale gelince, çözülebilmelidir*”²⁹⁵ şeklinde ifade etmiştir. Toplumcu görüş ise evliliği nesillerin yetiştirilmesi için kurulduğunu kabul ederek, evlilik birliğinin devamlı olması gerektiğini savunmaktadırlar²⁹⁶.

Geçerli olarak kurulmuş olan bir evliliğin sonradan ortaya çıkan sebeplerle sona erme sebepleri iki grupta toplanmaktadır; bunlardan ilki evliliği kendiliğinden ortadan kaldıran sebeptir (ölüm), diğeri ise sonradan ortaya çıkan sebeplerle evliliğin mahkeme kararı ile sona erdirilmesi sebepleridir (boşanma ve gaiplik)²⁹⁷. Çalışmamızla ilgili olarak boşanma kavramı üzerinde durulacak, ancak konumuz ile bağlantısı bulunmaması nedeni ile diğer sebeplere çalışmamızda yer verilmeyecektir.

Boşanma, eşler hayattayken, yasada öngörülmüş olan bazı sebeplerle eşlerden birinin açacağı dava ile evliliğin hakim kararı ile sona erdirilmesi olarak

²⁹² TDK Güncel Türkçe Sözlük, “Zina”, <https://sozluk.gov.tr/>.

²⁹³ Öztan, s. 374.

²⁹⁴ Öztan, s.366.

²⁹⁵ Öztan, s. 367.

²⁹⁶ Öztan, s. 367.

²⁹⁷ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 85.

tanımlanmaktadır²⁹⁸. Eşlerden birinin ölmesi ile sona eren evlilik hakkında boşanma davası açılmasına imkan yoktur²⁹⁹.

Yukarıda ayrıntılı olarak değinildiği üzere; evlilik tarafların sevinci ve sorunları birlikte paylaşmak amacıyla, mutlu bir beraberlik devam ettirme amacına yönelik bir birliklilik olarak kabul edilmektedir³⁰⁰. Kanun bu amacın gerçekleşebilmesi için yukarıda detaylı olarak incelenen, evlenmeden doğan bazı hak ve yükümlülükler tanımıştır. Ancak bu hakların kötüye kullanılması veya yükümlülüklerin yerine getirilmemesi eşlerin ortak yaşamdan bekledikleri amacı ortadan kaldıracaktır; böyle bir evliliğin devam ettirilmesinin ise eşlere, çocuklara veya toplama faydası bulunmamaktadır³⁰¹.

Ortak yaşam çekilmez hale gelmesine rağmen evlilik birliğinin devam ettirilmesi mutsuz bireylere, mutsuz bireyler de mutsuz bir topluma neden olur³⁰². Bu nedenle boşanmayı evliliği sona erdiren bir sebep olarak düzenleyen kanun koyucular, evlilik birliğinin boşanma nedeniyle sona erdirilmesini belirli ve sınırlı sebeplere bağlayarak evlilikten beklenen ciddiyeti korumaya çalışmışlardır³⁰³. Bu nedenle boşanmadan bahsedebilmek için yasada belirtilen sebeplerin eşler evlendikten sonra ortaya çıkması gerekmektedir; eşlerin evlilik öncesi yaşantıları boşanma sebebi olarak dikkate alınamaz³⁰⁴.

TMK m. 161-166'da altı boşanma sebebi düzenlenmiştir³⁰⁵. Türk Medeni Kanunumuz 4 Ekim 1926 tarihinde İsviçre Medeni Kanunu'nda yer alan boşanma

---

²⁹⁸ **Kayıhan/Ünlütepe**, s. 317., Ayrıntılı Bilgi için bkz., **Özüğür, Ali İhsan**, Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Ankara 2008., s. 47-178., **Ruhi, Ahmet Cemal**, Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara 2004, s. 15-268.

²⁹⁹ **Öztan**, s. 372., Ayrıntılı Bilgi için bkz. **Aras, Bahattin**, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü Ve Aile Mahkemeleri, Ankara 2011.

³⁰⁰ **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, s. 88.

³⁰¹ **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, s. 88., Ayrıntılı bilgi için bkz. **İpek, Ali İhsan**, Son Tarihli Yayınlanmamış İçtihatlarla Türk Hukukunda Genel Boşanma Sebepleri, Ankara 2008., **İnal, Nihat**, Uygulamada Boşanma Davaları, Ankara 1992, s.78-135.

³⁰² **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, s. 88.

³⁰³ **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, s. 88-89.

³⁰⁴ **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, s. 89.

³⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., **Güneşlioğlu, Filiz**, Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, İstanbul 2009., s.15-18.

sebeplerini ve boşanmanın sonuçlarına ilişkin hükümleri aynen kabul etmiş, yeni 4721 sayılı TMK da bu hususlara ilişkin düzenlemeyi korumuştur³⁰⁶.

TMK’da sayılan boşanma sebepleri, zina, hayata kast-pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk, akıl hastalığı ve evlilik birliğinin sarsılmasıdır. Bu sebepler “özel-genel boşanma sebepleri” ve “mutlak-nisbi boşanma sebepleri” olarak gruplandırılmıştır³⁰⁷.

Özel boşanma sebepleri, yasada gösterilen belirli ve özel sebebin gerçekleşmesi halinde evliliğin sona erdirilmesi sonucunu doğurmaktadırlar³⁰⁸. Zina, hayata kast-pek kötü veya onur kırıcı davranış, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığı sebepleri özel boşanma sebebi olarak sayılmaktadır³⁰⁹.

Genel boşanma sebebinde, özel boşanma sebebinden farklı olarak yasa koyucu özel bir sebep saymamaktadır³¹⁰. TMK m. 161’de düzenlenen boşanma sebeplerinden “evlilik birliğinin sarsılması” bu kapsamda değerlendirilmektedir. Evlilik birliğinin sarsılması, eşlerin boşanma konusunda anlaşması ve ortak hayatın yeniden kurulamaması halleri de genel boşanma sebebi kapsamındadır³¹¹. Şiddet uygulama, zina teşkil etmeyen cinsel sadakat yükümlülüğünün ihlali, eşe ve çocuklara ilgisizlik, terkin koşullarını taşımayan ayrı yaşama, hakaret, insanca yaşamının asgari koşullarına uymama, cinsel uyumsuzluklar, psikolojik davranış bozuklukları vb. gibi her türlü sebep evlilik birliğinin sarsılmasına sebep gösterilebilir³¹².

Mutlak boşanma sebebinde sebep gerçekleştiğinde eşlerin boşanmasına karar verilmesi zorunludur, ayrıca bu sebebin eşlerin ortak yaşamını çekilmez hale getirip getirmediğine bakılmamaktadır³¹³. Bir başka deyişle, mutlak boşanma sebebi; evlilik

---

³⁰⁶ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 89., Ayrıntılı bilgi için bkz., Yıldırım, Neşide, Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/234604>, s.61-66.

³⁰⁷ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 90-91., Öztan, s. 373., Petek, s. 43.

³⁰⁸ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³⁰⁹ Kayıhan/Ünlütepe, s. 318.

³¹⁰ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³¹¹ Kayıhan/Ünlütepe, s. 318.

³¹² Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³¹³ İnal, s. 102., Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

birliğinin çekilmez hale gelmiş olmasının aranmadığı boşanma sebepleridir³¹⁴. Zina, hayata kast-pek kötü veya onur kırıcı davranış, terk bu kapsamda değerlendirilmektedir³¹⁵.

Nisbi boşanma sebeplerinde ise evlilik birliğinin çekilmez hale gelmiş olması aranmaktadır³¹⁶; yani yasada öngörülen boşanma sebebinin gerçekleşmesi yetmemekte, buna ilaveten, ayrıca bu sebep dolayısıyla “ortak hayatın çekilmez hale gelmiş olması” koşulu da aranmaktadır³¹⁷. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, akıl hastalığı, evlilik birliğinin sarsılması bu kapsamda kabul edilmektedir³¹⁸.

TMK m. 161’e göre; “Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebinin öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur.” Yine TMK m. 185’e göre de “Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.” Bu maddeden açıkça anlaşılacağı ve yukarıda detaylı şekilde incelendiği üzere; evlenmenin taraflara getirdiği en önemli yükümlülüklerden biri sadakat yükümlülüğüdür. Sadakat yükümlülüğünün başında cinsel sadakat yükümlülüğünün geldiği, bu bağlamda eşlerin birbirlerine cinsel açıdan sadık kalmak zorunda oldukları kabul edilmektedir³¹⁹. Zinadan söz edebilmek için öncelikle, evlilik birliği devam ederken, kadının başka bir erkekle veya erkeğin başka bir kadınla cinsi ilişki kurması zina olarak tanımlanmaktadır³²⁰.

Daha önce de değinildiği üzere aynı cinsten olan kişiler arasındaki cinsel ilişki zina olarak nitelendirilmemektedir; böyle bir durumda haysiyetsiz hayat sürmenin varlığı kabul edilmektedir³²¹. Bu görüş KILIÇOĞLU tarafından kabul edilmemektedir. KILIÇOĞLU konu ile ilgili olarak aynen; “Bir eşin aynı cinsten bir başkasıyla cinsel ilişkide bulunmamasının zina değil, haysiyetsiz hayat sürme sayılmasını teorik olarak doğru

³¹⁴ Kayıhan/Ünlütepe, s. 318.

³¹⁵ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³¹⁶ Kayıhan/Ünlütepe, s. 318.

³¹⁷ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³¹⁸ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 91.

³¹⁹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 92.

³²⁰ Öztan, s. 374.

³²¹ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 104.

bulmuyorum. Zina, bir eşin cinsel sadakat yükümlülüğünü ihlal edip, cinsel arzu ve ihtiyaçlarını bir başkasıyla paylaşmasıdır. Evlilikteki eşlerin en önemli paylaşımlarından birisi budur. Bir eşin bu arzu ve ihtiyacını aynı veya ayrı bir kişi ile paylaşması cinsel sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi bakımından farklı sonuçlar doğuramaz.” ifadelerini kullanarak, sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşin ister aynı cinsten ister ayrı cinsten bir kimse ile cinsel ilişkide bulunması durumunda zina nedeniyle boşanma hükmünün uygulanması gerektiğini belirtmiştir³²². Bir başka deyişle doktrinde bir eşin aynı cinsten bir başkası ile cinsel ilişkide bulunmasının zina olarak kabul edilmemesi durumu eleştirilmektedir. Çünkü bir eşin arzu ve ihtiyacını aynı veya farklı cinsten bir başkası ile paylaşmaması sadece cinsel sadakat yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğuracaktır.

Zinanın varlığından söz edebilmek için zina eden kişinin evli olması, eşinden başka karşı cins bir kişiyle cinsel ilişkide bulunması ve kusurlu olması gerekmektedir³²³. Bununla birlikte normal cinsi ilişkiye varmayan ilişkilerin de zina kapsamına girmeyeceği kabul edilmiştir³²⁴. Zinanın her iki eş tarafından işlenmesi eşlerden birin zina nedeni ile boşanma davası açmasına engel değildir³²⁵

Zina sebebi ile açılan davalarda mahkemece, eylemin tarafların evlilik birliğinin çekilmez hal almasına neden olup olmadığına bakılmaz; yalnızca zina edilip edilmediği araştırılır³²⁶.

Zinanın boşanma sebebi olarak sayılabilmesi için eşlerin bir defalık evlilik dışı cinsel ilişkide bulunmaları yeterli kabul edilmiştir³²⁷

TMK m. 161/I' e göre; “Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir.” hükmü yer almaktadır. Bu maddeden açıkça anlaşılacağı üzere zinadan söz

---

³²² Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 92.

³²³ Öztan, s. 374.

³²⁴ Öztan, s. 376.

³²⁵ Öztan, s. 376.

³²⁶ Bulut, Harun, Aile Hukukunda Boşanma Davaları ve Yabancı Unsurlu Davalar, İstanbul 2007, s. 6.

³²⁷ Öztan, s. 374.

etmek için zina edilen kişinin evli olup olmamasının bir önemi yoktur³²⁸. Kanun evli kişi için zinayı boşanma sebebi saymıştır.

Cinsel ilişki koşulu zinanın boşanma sebebi olabilmesi için şarttır. Doktrin cinsel ilişki kavramının dar yorumlanmaması gerektiği savunulmuştur. Buna göre eşin bir başkası ile uygunsuz vaziyette yakalanması, henüz ilişki için hazırlık aşamasında olunması ya da koruma önlemleri ile cinsel tatminin başka yöntemlerle sağanmış olması ilişkide başarılı olunmaması halleri bu gibi eylemlerin zina sayılmamasına engel teşkil etmemelidir³²⁹.

Evlilik ölüm veya gaiplik nedeniyle son bulduğunda; sadakat yükümlülüğü de son bulacağından zinadan söz edilemez. Ancak mevcut bir boşanma davası var ise bu dava süresince eşlerin cinsel sadakat yükümlülüğü de devam etmektedir. Zira mahkeme eşlerin boşanmasına karar vermeyebilir. Nitekim yalnızca mahkemenin boşanmaya karar vermesi de cinsel sadakat yükümlülüğünü de sona erdirmeyecektir; cinsel sadakat yükümlülüğünün ortadan kalması için bu kararın kesinleşmesi gerekir³³⁰.

Zinadan söz edebilmek için zina eyleminin isteğe bağlı olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir başka deyiş ile tecavüz söz konusu olduğunda zinadan söz edilmez³³¹.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus, dava hakkına sahip olan eşin sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşin dava hakkına sahip olmadığı hususudur. Nitekim TMK m.161/I'den de açıkça anlaşılacağı üzere zina eden eşin dava hakkı yoktur. Tüm bunlara ek olarak zinanın sayısı, kiminle, ne zaman ve hangi koşullarda zina edilmiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır³³².

Yukarıda da değinildiği üzere; zina mutlak ve nisbi bir boşanma sebebi olup, ayrıca ortak hayatın çekilmez hale gelmiş olması unsuru aranmamaktadır³³³.

---

³²⁸ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 92.

³²⁹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 92-93., Öztan, s. 376.

³³⁰ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 93.

³³¹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 93.

³³² Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.94.

³³³ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.94.

Zina nedeniyle boşanma kararı verilmesi durumunda, kusursuz veya daha az kusurlu eş, diğer eşe karşı, maddi ve manevi tazminat davası açabilecektir³³⁴.

Zina özel boşanma sebepleri arasında, ispatta güçlük çekildiğinden uygulamada az rastlanır bir boşanma nedenidir³³⁵; genel boşanma nedeni olan şiddetli geçimsizlik nedenine dayalı boşanma davası ile birlikte açılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir³³⁶.

Zinanın ispatına ilişkin olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin bir kararı;

“...Tüm dosya kapsamı ve toplanan delillerden; davacı-karşı davalı kadının tanık beyanları ile hatta bir kısım davalı-karşı davacı erkeğin kendi tanık beyanlarından da görüldüğü üzere, davalı-karşı davacı erkeğin başka bir kadınla beraber olduğunu kabul ettiği ayrıca başka bir kadınla farklı zamanlarda el ele dolaşırken, başka bir zamanda otelde, ayrıca muhtelif zamanlarda öpüşürken görüldüğü, kendi tanığına zaman zaman ilişki yaşadığı kadının evinde kaldığını beyan ettiği, otomobilinin dahi gayri resmi birliktelik yaşadığı kadının otoparkından çıktığı, davacı-karşı davalı kadın tanıklarınca da erkeğin bu kadınla beraber yaşadığının bilindiği, tüm bu anlatılanlarla birlikte davacı-karşı davalı kadın tarafından dosyaya sunulan fotoğraflar, otel rezervasyon kayıtları ile mail yazışmaları da dikkate alındığında davalı-karşı davacı erkeğin zina eylemini gerçekleştirdiğinin sabit olduğu ve böylelikle davacı-karşı davalı kadının zinaya dayalı boşanma davasını da (TMK m. 161) ispatladığı anlaşılmaktadır. O halde davacı-karşı davalı kadının zinaya dayalı (TMK m. 161) boşanma davasının kabul edilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ile reddine karar verilmesi usule ve kanuna aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir... ”³³⁷

şeklindedir. Görüleceği üzere; Yargıtay, tanık beyanlarını, dosyaya sunulan fotoğrafları, otel rezervasyon kayıtlarını zinanın ispatı için yeterli saymıştır.

³³⁴ Öztan, s. 381.

³³⁵ Öztan, s. 374.

³³⁶ Bulut, s. 7.

³³⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2018/6226E.; 2019/2588K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

II. DAVA HAKKININ DÜŞMESİ

A. HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRELERİN GEÇMESİ

TMK m. 161 zina nedeni ile boşanma davası açılmasında iki süre öngörmüştür. İlgili maddeye göre “ *Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur.*” İlgili maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; kanunun öngördüğü iki sürenin birincisi altı ay, kısa süre, ikincisi uzun süre, beş yıldır. Bu süreler zamanaşımı değil, hak düşürücü sürelerdir; hakim re’sen dikkate alır³³⁸.

Maddede geçen altı aylık süre diğer eşin zinayı öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Bu süre geçtikten sonra artık dava açılmaz, açılan dava reddedilir³³⁹.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi altı aylık hak düşürücü sürenin geçmesi nedeni ile davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirten bir kararında;

“...Dava, münhasıran Türk Medeni Kanununun 161. maddesine dayanan zina hukuki sebebine dayalı boşanma talebidir. Buna göre, dava hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her halde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer (TMK.md.161/2). Davacı kocanın, eşinin bir başka erkekle zina ettiğini Çanakkale Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/304 esas, 2010/134 karar sayılı dosyasının 15.09.2009 tarihli duruşmasında öğrendiği, zina nedeniyle boşanma davasını 01.04.2010 tarihinde açtığı, bu durumda davanın yasada öngörülen altı aylık hak düşürücü süre içerisinde açılmadığı anlaşılmaktadır. Taraflar arasında boşanma davasına münhasıran zina sebebine (TMK.m.161) dayalı olarak açıldığı konusunda bir çekişme de bulunmamaktadır. Durum böyleyken, davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddi gerekirken, yazılı olduğu şekilde

³³⁸ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 94.

³³⁹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.94.

boşanma kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir... ”³⁴⁰

şeklinde karar vermiştir. Bununla birlikte aynı karara ilişkin karşı oy yazısında ise;

“...yasa koyucu tarafından özel ve mutlak boşanma sebebi kabul edilmekle evlilik birliğini temelinden sarstığı baştan karine olarak benimsenmiş olan bir olaya (zina) dayanarak boşanma talebinde bulunan tarafa, isteğinin içinde “birliğin temelinden sarsılması” sebebiyle boşanma yoktur denilemez. Özel sebeple boşanma isteyen, o özel sebeple açıkça çatışmadığı sürece genel sebeple de boşanmayı evleviyetle istemiş demektir. Meğer ki, davacı taraf, eşini affetmiş olmasın. Bu bakımdan, “hak düşürücü” sürenin geçmiş olması sebebiyle zinaya dayalı olarak boşanma kararı verilememesi halinde, af söz konusu olmadıkça, “evlilik birliğinin temelinden sarsılması” sebebiyle boşanma kararı verilmesi mümkündür ve buna engel bir yasa hükmü yoktur. Çünkü, davacı zina davasının reddinden sonra, aynı hadiseye dayanarak Türk Medeni Kanununun 166/1. maddesinde yer alan sebeple boşanma davası açamayacaktır. Açtığı takdirde, böyle bir davanın görülmesine “kesin hükmün” varlığı engel olacaktır. Öyleyse, zina sebebiyle açılmış bir davada, zina eylemi sabit olduğu takdirde, hak düşürücü süre boşanma kararı verilmesine engel ise, af söz konusu olmadıkça, evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma kararı verilmesi mümkündür.”

İfadelerine yer verilerek, ilk derece mahkemesi tarafından verilen boşanma kararının usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmiştir.

Beş yıllık süre ise zina eyleminin gerçekleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar; bu sürenin dolmasına üç ay kala, zina eylemi öğrenilmiş olsa da davanın üç ay içinde açılması gerekmektedir³⁴¹.

³⁴⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014/19822E., 2014/20613K. sayılı kararı ((<https://karararama.yargitay.gov.tr>)).

³⁴¹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.94.

Tüm bunlara ek olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin hak düşürücü sürelerle ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında;

“...Zina (TMK md. 161) sebebine dayanan boşanma davalarında, yasada öngörülen hak düşürücü süre, süre gelen eylemlerde, son eylemin bittiği tarihten itibaren başlar. Davalı (koca)'nın başka bir kadınla karı-koca gibi birlikte yaşamasının devamlılık arz ettiği, bu kadınla davanın açıldığı tarihte de birlikte yaşamın devam ettiği tanıklarca ifade edildiğine göre, altı aylık hak düşürücü sürenin sona erdiğinden söz edilemez. Hal böyle olunca, davanın süresinde açıldığının ve kocanın zina eyleminin gerçekleştiğinin kabulü gerekir...”³⁴²

İfadeleri ile, hak düşürücü sürenin süre gelen eylemlerde son eylemin bittiği tarihten itibaren başlayacağı açıkça belirtilmiştir.

B. AF

TMK m. 161/III zinanın af edilmesi halinde boşanma davası açılmayacağı hükmünü düzenlemektedir. Af bir duygu açıklaması olarak kabul edilmiş ve her türlü delille kanıtlanabileceği belirtilmiştir³⁴³.

Affin bir his açıklaması olduğu, hukuki işlem mahiyetinde olmadığı dikkate alındığında sonuç yaratması için karşı tarafın kabulüne gerek yoktur³⁴⁴. Ayrıca af kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır³⁴⁵.

Örneğin; zina eyleminin öğrenilmesine rağmen diğer eşin yakın dostları ile bunu affettiğine ilişkin bir parti veya yemekli toplantı yapması, kendisine zina eden eşin beni affet yazılı çiçeğini aldıktan sonra boynuna sarılması³⁴⁶, açılan bir davanın geri alınması,

³⁴² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014/13389E., 2014/23684K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

³⁴³ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 94.

³⁴⁴ Öztan, s. 380.

³⁴⁵ Öztan, s. 380.

³⁴⁶ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.94-95.

ayrı yaşayan eşlerin tekrar birlikte yaşamaya başlamaları³⁴⁷ gibi eylemler affin varlığını ortaya koymaktadır.

Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin konu ile ilgili bir kararında,

“...Hükümün gerekçe kısmında, kadının zina sebebine, erkeğin ise onur kırıcı davranış sebebine dayalı boşanma davasında; tarafların zina ve onur kırıcı davranış nedeni ile boşanmaya neden olan olaylar sonrasında aynı evde birlikte oturmaya devam ettikleri, boşanma davasından çok kısa bir süre önce beraberce 2013 yılında Monaco Prensiğinin 150. yıl kutlamalarına katılmak için yurtdışına gittikleri, üç gece aynı odada birlikte kaldıkları, tatil dönüşünden sonra boşanmayı gerektirir bir olayın varlığının kanıtlanamadığı, bu nedenle önceki olayların affedildiği en azından hoşgörü ile karşılandığı, hoşgörülen ve affedilen olaylara dayanılarak boşanma karar verilemeyeceği gerekçesi ile zina ve pek kötü davranış sebebiyle açılan davaların reddine karar verildiği belirtilmiş...”³⁴⁸

İfadeleri yer almaktadır. Karardan geçen bu ifadelerden de açıkça anlaşılacağı üzere; ilk derece mahkemesince eşin zinayı öğrenmesinden sonra diğer eşle davete katılması, üç gece aynı odada birlikte kalması nedenleri ile zina eden eşi affettiği kabul edilmiştir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi affin, sonrasındaki zina eylemine dayalı dava hakkı üzerinde bir etkisinin olmadığına ilişkin olarak ise şu şekilde bir karar vermiştir;

“...Mahkemece, kadın tarafından açılan “zina (TMK.md.161) sebebine dayanan boşanma davası, “davalının zina yaptığı sabit ise de, davacının eşini affettiği, aftan sonra zinanın devam ettiğinin ispatlanamadığı” gerekçesiyle reddedilmiştir. Davalının bir başka kadınla ilişkisinin olduğu, bu kadından 24.07.2010 tarihinde bir çocuğunun bulunduğu, çocuğun annesi tarafından davalı aleyhine 28.02.2011 tarihinde babalık davası açıldığı, davalının

³⁴⁷ Öztan, s. 380-381.

³⁴⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014/20342E., 2016/3858K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

babalığına hükmedildiği, kararın 23.10.2012 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Davacı-davalı kadının eşinin bir başka kadınla ilişkisini öğrenmesinden sonra tarafların barıştıkları ve 2010 yılı Eylül ayında birlikte hacca gittikleri doğrudur. Eldeki boşanma davası 05.10.2011 tarihinde açılmıştır. Davalı aleyhine açılan babalık davasında 13.02.2012 tarihli oturumda dinlenen tanık beyanından ve dosyaya sunulan mesaj dökümlerinden davalının aynı kadınla ilişkisinin tarafların barışmalarından sonra da devam ettiği anlaşılmaktadır. Af, öncesindeki zina eylemine dayalı olarak dava hakkını ortadan kaldırır (TMK.md.161/son) ise de, sonrasındaki zina eylemine dayalı dava hakkı üzerinde etkili değildir. Davacının affından sonra da davalının aynı kadınla ilişkisinin devam ettiği gerçekleştiğine göre, kadının boşanma davasının kabulü ile tarafların zina (TMK.md.161) sebebiyle boşanmalarına karar verilmesi gerekirken, yetersiz gerekçe ile isteğin reddi doğru bulunmamıştır...³⁴⁹.

Karardan açıkça anlaşılacağı üzere; eşin affından sonra diğer eşin ilişkiye devam etmesi affeden eşin dava hakkını ortadan kaldırmamaktadır.

Bununla birlikte af açık veya örtülü olabilir; ancak örtülü aftan söz edebilmek için eşin af iradesinin bulunduğu açıkça belli olmalıdır³⁵⁰. Bu bağlamda örneğin eşin zinayı öğrenmesine rağmen ortak hayata devam etmesi mutlaka af anlamına gelmediği kabul edilmektedir³⁵¹.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi konu ile ilgili bir kararında;

“...Davacı-karşı davalı erkeğin temyiz itirazlarının yapılan incelemesinde; Mahkemece davacı-karşı davalı erkek tarafından zina hukuki sebebine (TMK m.161) dayalı açılan boşanma davasının kadının bu eyleminin erkek tarafından affedildiği gerekçesiyle reddine karar verilmiş ise de; yapılan yargılama ve

³⁴⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2014/14998E., 2014/15758K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

³⁵⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 107.

³⁵¹ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 107., İnal, Nihat, Yeni Medeni Yasaya Göre Örnek Dava Dilekçeleri, Kararlarla Açıklamalı Nişanlanma, Evlenme, Mal Rejimi, Boşanma, Velayet, Nafaka ve Eşya Davaları, Ankara 2003, s. 103.

toplanan delillerden kadının zina eyleminden sonra evlilik birliğinin devam etmediği, kadının sık sık babaevine bırakılmasının da birlikteliğin gerçekleşmediğini gösterdiği, ... İlçe Jandarma Komutanlığında düzenlenen kadının erkekle ortak haneye dönmek istediğini belirten 26/04/2015 tarihli tutanakta erkeğin imzası olsa da kadının aynı gün tekrar baba evine bırakılarak erkek tarafından 28.04.2016 tarihinde zina hukuki sebebine dayalı davanın açıldığı, dosya içerisinde af olgusunun kabulünü gerektirir bir delilin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. O halde davacı-karşı davalı erkeğin zina hukuki sebebine dayalı boşanma davasının kabulüne karar verilecek yerde, yetersiz gerekçe ile davanın reddi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir... ”³⁵²

şeklinde karar vererek, İlçe Jandarma Komutanlığında düzenlenen kadının erkekle ortak haneye dönmek istediğini belirten 26/04/2015 tarihli tutanakta erkeğin imzası olsa da dosya içerisinde af olgusunun kabulünü gerektirir bir delilin mevcut olmadığı kabul edilerek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi konu ile ilgili başka bir kararında ise;

“...Yapılan yargılama ve toplanan delillerden ve özellikle de, 04.07.2014 tarihli ıslah dilekçesi ile kadın vekilinin 14.10.2014 tarihli beyan dilekçesinden, tarafların dava tarihinden sonra yeniden bir araya gelerek evlilik birliğini devam ettirdikleri, ıslah dilekçesi ile dayanan zina fiilinin ise davanın devamı sırasında tarafların bir araya gelmelerinden sonra gerçekleşen bir olaya ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre davanın devamında taraflar arasında evlilik birliği yeniden tesis edilmesi sebebiyle, tarafların eldeki davadan önce gerçekleşen karşılıklı kusurlu davranışlarının taraflarca affedildiğinin, en azından hoşgörü ile karşılandığının kabulü gerekli olup, kusur belirlemede dikkate alınması mümkün değildir. Her dava açıldığı tarihteki koşullara tabi olup dava tarihinden sonra meydana gelen olaylar eldeki boşanma davasında taraflara kusur olarak yüklenemez. Bu sebeple, davacı ıslah yoluyla, dayandığı vakıaları değiştirebilir veya davaya yeni vakıaları dahil edebilir ise de, eldeki boşanma davasının devamı sırasında

³⁵² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2016/14447E., 2018/3576K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

işlendiği iddia olunan zina fiilinin veya başkaca bir kusurlu davranışın ıslah yoluyla olsa dahi eldeki boşanma davasında davalı erkeğe kusur olarak yüklenmesi ve davanın bu sebeple kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Açıklanan sebeplerle, davanın reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...’’³⁵³

şeklinde hüküm kurarak; dava sırasında işlendiği iddia olunan zina fiilinin veya başkaca bir kusurlu davranışın ıslah yoluyla olsa dahi eldeki boşanma davasında karşı tarafa kusur olarak yüklenmesinin mümkün olmayacağını belirtmiştir. Yargıtay, bu kararı ile de affin varlığını kabul etmiş bu nedenle zina sebebi ile açılan davanın reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek, ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararı bozmuştur.

Af ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken diğer husus eşin, diğer eşin zinasına önceden rıza göstermesi durumunda bu rızanın af kapsamına alınıp alınamayacağı hususudur. Doktrinde kanunda buna ilişkin bir hüküm bulunmadığı ve zinaya rıza göstermek ahlaka aykırı kabul edileceği içi rızanın af kapsamına girmeyeceği kabul edilmektedir³⁵⁴.

---

³⁵³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 2017/198E.; 2018/11592K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

³⁵⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 106-107.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EŞİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ SEBEBİ İLE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

§6. EŞİN SADAKAT YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ SEBEBİ İLE MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

I. EŞE YÖNELTİLEN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

Aldatılan eş, aldatılma nedeniyle uğradığı manevi zararın tazminini sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşten talep edebilmektedir. Evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiye yöneltilen manevi tazminattan önce sadakat yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla eşe yöneltilen manevi tazminat talebi üzerinde durulmalıdır.

İstisnai bazı durumlarda sadakat yükümlülüğünün ihlalinin aldatılan kişide manevi zarara yol açmaması da mümkündür. Eşler anlaşarak sadakat yükümlülüğünü kaldıramazlar ancak fiilen “açık” bir ilişki yürütmek konusunda anlaşabilirler; böyle bir durumda sadakat yükümlülüğünün ihlalden üzüntü duymaları hayatın olağan akışına uygun kabul edilmemekte, bu aldatmadan üzüntü duymayacakları için manevi zararın da gündeme gelmediği belirtilmektedir³⁵⁵.

Evlilik birliği içerisinde sadakat yükümlülüğü ihlal edildiğinde eşe yöneltilen manevi tazminat hususu ile ilgili incelenmesi gereken ilk madde TMK m.174/II'dir. İlgili maddeye göre; “...,Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.” İlgili maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere; sadakat yükümlülüğünün ihlali durumunda manevi tazminat ilk olarak boşanma sonucu eşe yöneltebilecektir; bununla birlikte, boşanma olmaksızın eşlerden biri evlilik birliği devam ederken de diğer manevi tazminat talep edebilmektedir³⁵⁶.

³⁵⁵ Badur/Turan Başara, s. 116.

³⁵⁶ Badur/Turan Başara, s. 117.

TMK m. 174/II'de yalnızca kendisine tazminat talebi yöneltmiş eşin kusurlu olması şartı aranmış; tazminat talep edenin kusursuz olmasından söz edilmemiştir. Bir başka deyişle, manevi tazminata hükmedilebilmesi için, davacının hiç kusursuz olması değil, davalıya oranla daha az kusurlu olması şartı aranmaktadır. Örneğin; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi sadakat yükümlülüğünün ihlali ve bu bağlamda kusura ilişkin olarak bir kararında;

“...Taraflar arasında görülen Türk Medeni Kanunu'nun 166/1. maddesine dayalı boşanma davasının yapılan muhakemesi sonucunda, ilk derece mahkemesince; davalı kadının füzuli harcama yaptığı, eşine mesaj göndererek hakaret edip bedduada bulunduğu, davacı erkeğin de kadına hakaret edip "senden soğudum, boşanmak istiyorum" dediği ve müşterek çocuklarla ilgilenmeyip, sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, davacı erkeğin ağır, davalı kadının ise az kusurlu olduğu gerekçesi ile davanın kabulü ile tarafların Türk Medeni Kanunu'nun 166/2. maddesi gereğince boşanmalarına ve ferilerine karar verilmiş,...

Tüm dosya kapsamından, ilk derece mahkemesince verilen hüküm yönünden yalnızca davalı kadın tarafından istinafa başvurulmuş, böylelikle davacı erkeğin kabul edilen boşanma davasında (TMK m. 166/1) verilen hüküm ile erkeğe yüklenen kusurlar kesinleşmiştir. O halde, ilk derece mahkemesi hükmüne itirazı bulunmayan davacı erkeğin lehine olacak şekilde kadının erkeğe yüklenen kusurlara vakıa olarak dayanılmadığı gerekçesiyle davalı kadının tam kusurlu kabul edilmesi doğru olmamıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında, ilk derece mahkemesince davacı erkeğe kusur olarak yüklenen ve istinafa başvurulmayarak kesinleşen, erkeğin kadına hakaret edip "senden soğudum, boşanmak istiyorum" dediği ve müşterek çocuklarla ilgilenmeyip, sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, kadının da eşine, hakaret ve beddua içeren sözler sarf ettiği, böylece evlilik birliğinin son bulmasında davacı erkeğin ağır, davalı kadının ise az kusurlu olduğunun kabulü gerektiği halde kadının yazılı şekilde tam kusurlu olduğunun kabulü doğru bulunmamış ve bozmayı gerektirmiştir... ”³⁵⁷

³⁵⁷ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2018/992E.; 2019/3629K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

şeklinde karar vermiştir. İlgili karardan da açıkça anlaşılacağı üzere; Yargıtay davacı erkeğin ağır, davalı kadının ise az kusurlu olduğunu kabul ederek, ilk derece mahkemesince kadının tam kusurlu olduğu tespitini kabul etmemiştir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi konu ile ilgili başka bir kararında;

“...Mahkemece davalı erkeğin sadakat yükümlüğünü ihlal ettiği ve tam kusurlu olduğu kabul edilerek tarafların boşanmalarına hükmedilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 166/1. maddesi gereğince boşanma kararı verilebilmesi için evlilik birliğinin ortak hayatı sürdürmeleri eşlerden beklenmeyecek derecede temelinden sarsıldığı sabit olması gerekir. Erkeğe yüklenen eşini aldattığı vakiasına yönelik tanık beyanları kadından duyuma ilişkin olup, kanıtlanmadığı gibi tanık beyanına göre kadının aktardığı bu vakiadan sonra tarafların evlilik birliğini devam ettirip bir süre birlikte yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, önceki yaşanan olaylardan dolayı eşlerin birbirlerini affettiklerini veya en azından hoşgörülle karşıladıklarını gösterir. Bu itibarla davanın reddi gerekirken delillerin takdirinde hataya düşülerek yetersiz gerekçe ile boşanmaya karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır. Ancak bu yön temyiz edilmediğinden bozma nedeni yapılmamış, yanlışlığa değinilmekle yetinilmiştir... Yukarıda 1. bentte açıklanan sebeple davalı erkeğin kusurlu bir davranışı ispat edilememiştir. Bu husus gözetilmeden davalı erkeğin tam kusurlu olduğunun kabulü doğru olmamıştır...Davalı erkeğin kusurlu bir davranışı ispatlanamamış olup kusursuz olan eş aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmedilemez. O halde davacı kadının maddi ve manevi tazminat (TMK m. 174/1-2) taleplerinin reddi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir...”³⁵⁸

şeklinde karar vererek, davalının kusurlu davranışının ispat edilemediğini belirterek, kusurlu bir davranış ispatlanamadığı için davacı lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmesinin mümkün olmadığına karar vermiştir.

---

³⁵⁸ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2019/694E.; 2019/5962K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

Konu ile ilgili olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin başka bir kararı ise şu şekildedir;

“...İlk derece mahkemesince davacı-karşı davalı erkeğin sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi nedeniyle kusurlu olduğu, davalı-karşı davacı kadının ise kusurunun bulunmadığı kabul edilerek tarafların boşanmalarına karar verilmiş, istinaf incelemesini yapan bölge adliye mahkemesince, davacı-karşı davalı erkeğin iddia edilen kusurlu davranışlarının ispatlanamadığı gerekçesiyle erkeğe kusur yüklenemeyeceği, her iki tarafın kusurunun bulunmadığı kabul edilmiştir. Hüküm davalı-karşı davacı kadın tarafından temyiz edilmekle, yapılan yargılama ve toplanan delillerden, davacı-karşı davalı erkeğin güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu anlaşılmıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya sebebiyet veren vakialarda davacı-karşı davalı erkeğin tamamen kusurlu olduğunun kabulü gerekirken yazılı şekilde kusursuz olarak kabulü doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir. b) Yukarıda (a) bendinde açıklandığı üzere boşanmaya sebebiyet veren vakialarda davacı-karşı davalı erkek tam kusurludur. Gerçekleşen bu durum karşısında, kişilik hakları zarar gören, mevcut ve beklenen menfaatleri zedelenen davalı-karşı davacı kadın yararına Türk Medeni Kanunu'nun 174. maddesinin (1.) ve (2.) fıkrası gereğince uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde bu isteklerin reddi doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.”³⁵⁹

Karardan açıkça görüleceği üzere; İlk derece mahkemesince davacı-karşı davalı sadakat yükümlülüğünü ihlal etmesi nedeniyle kusurlu olduğu, davalı-karşı davacının ise kusurunun bulunmadığı kabul edilerek tarafların boşanmalarına karar verilmiştir. İstinaf incelemesini yapan bölge adliye mahkemesince, davacı-karşı davalı erkeğin iddia edilen kusurlu davranışlarının ispatlanamadığı gerekçesiyle erkeğe kusur yüklenemeyeceği, her iki tarafın kusurunun bulunmadığı kabul edilmiştir. Yargıtay ise davalı erkeğin güven sarsıcı davranışlarda bulunduğunu, bu nedenle tam kusurlu olduğunu, kabul ederek Türk Medeni Kanunu'nun 174. maddesinin (1.) ve (2.) fıkrası gereğince uygun miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

³⁵⁹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2019/11E.; 2019/6591K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin aşağıda özeti verilen kararı ise;

"...Taraflarca karşılıklı açılan boşanma, davasının yapılan yargılaması sonunda mahkemece tarafların boşanmalarına, velayetin anneye bırakılmasına, baba ve çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasına, ortak çocuklar lehine tedbir ve iştirak nafakası ödenmesine, davalı kadın lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmiştir. Verilen bu kararın davacı kadın tarafından; tazminat miktarı ve iştirak nafakalarının miktarı yönünden, davalı erkek tarafından; kusur belirlemesi, tazminatlar, nafakalar ve velayet yönünden istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesince davalı erkeğin tam kusurlu olduğundan bahisle, ortak çocuk Ceyhun için 125 TL tedbir ve iştirak nafakasına hükmedilerek, sair itirazlar esastan reddedilmiş, hüküm davacı kadın tarafından temyiz edilmiştir. Bölge adliye mahkemesi istinaf kararında her ne kadar "Mahkemenin kusur belirlemesi yukarıda açıklanan gerekçe ile yanlış olmakla birlikte davalı erkeği tam kusurlu bulması ve davacı kadının davasını kabul etmesi doğru olmuştur. Davalı tarafın mahkemenin kendi kusuruna yönelik kararına ilişkin herhangi bir istinaf başvurusu olmadığından bu husus eleştirilmekle yetinilmiştir." demekle erkeğin kusura ilişkin itirazını istinaf incelemesi dışında bırakmış ise de; yapılan incelemede davalı erkeğin istinaf dilekçesinde kusur belirlemesine yönelik itirazlarının olduğu, bu nedenle erkek yönünden de kusur değerlendirilmesi yapılması gerekirken, istinaf kararında bu hususun eleştirilmekle yetinilmesi doğru bulunmamış ve bozma sebebi yapılmıştır...İlk derece mahkemesinin, davalı erkeğin sadakat yükümlülüğüne aykırı davrandığı, eşe karşı fiziksel şiddet uyguladığı ve hakaret ettiği yönündeki kusurlu davranışları yönündeki kabulüne göre istinaf edenin sıfatına göre usulü kazanılmış hak gözetilmeksizin, aleyhine olacak şekilde davalı erkeğe başkaca kusurlu davranışlar yüklenmek suretiyle tamamen kusurlu olduğu şeklinde değiştirilmesi doğru olmamıştır..."³⁶⁰

³⁶⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2019/1672E.; 2019/7620K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

şeklindedir. Bu kararda görüleceği üzere; Yargıtay, sadakat yükümlülüğüne aykırı davranan, eşe karşı fiziksel şiddet uygulanan ve hakaret eden eşi kusurlu kabul etmiştir. Bununla birlikte; bölge adliye mahkemesince Davalı tarafın mahkemenin kendi kusuruna yönelik kararına ilişkin herhangi bir istinaf başvurusu olmadığından bu husus eleştirilmekle yetinilmiştir. Ancak Yargıtay davalının istinaf dilekçesinde kusur belirlemesine yönelik itirazlarının olduğu, bu nedenle erkek yönünden de kusur değerlendirilmesi yapılması gerektiğini kararında belirtmiştir.

TMK m. 174/II'ye göre; boşanma nedeniyle manevi tazminat talep edilebilmesi için, boşanmaya sebep olan fiiller tazminat isteminde bulunan tarafın kişilik haklarını ihlal etmiş olması şartı aranmış; ancak bu ihlalin ağır olması şartı aranmamıştır. İhlalin en azından manevi tazminatı haklı gösterecek derecede olması gerektiği de kabul edilmiştir; kişilik haklarının ihlali neticesinde, eşin manevi varlığında bir eksilme meydana gelmiş olmalıdır³⁶¹.

Örneğin Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin konu ile ilgili başka bir kararında;

“...Mahkemece taraflar eşit kusurlu bulunarak boşanmalarına hükmedilmiştir. Yapılan yargılama ve toplanan delillerden davacı-karşı davalı kadının mahkemece sadakatsizlik olarak kabul edilen eyleminin güven sarsıcı davranış boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Tarafların mahkemece kabul edilen ve gerçekleşen diğer kusurlu davranışları dikkate alındığında davalı-karşı davacı erkek boşanmaya sebebiyet verilen olaylarda kadına nazaran daha fazla kusurludur. Bu husus gözetilmeden yanılığılı değerlendirme sonucu tarafların eşit kusurlu olarak kabulü doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir. Yukarıda 2. bentte açıklandığı üzere boşanmaya neden olaylarda davalı- karşı davacı erkeğin daha fazla kusurlu olduğu anlaşılmış olup, Türk Medeni Kanunu'nun 174/1-2. maddesi koşulları kadın yararına oluşmuştur. Bu duruma göre davacı-karşı davalı kadın yararına uygun miktarda maddi ve manevi tazminata

---

³⁶¹ Badur/Turan Başara, s. 117.

hükmedilmesi gerekirken, hatalı kusur belirlemesine göre kadının maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddi doğru görülmemiştir... ”³⁶²

şeklinde karar verilerek; tarafların mahkemece kabul edilen ve gerçekleşen diğer kusurlu davranışları dikkate alındığında davalı-karşı davacı erkek boşanmaya sebebiyet verilen olaylarda kadına nazaran daha fazla kusurlu olduğu kabul edilmiş, Yargıtay tarafından belirlenen bu husus gözetilmeden yanılığılı değerlendirme sonucu tarafların eşit kusurlu olarak kabulü doğru bulunmamıştır.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi yine bir kararında;

“...Yapılan yargılama ve toplanan delillerden dosya arasında mevcut telefon ve sms kayıtları ile birlikte özellikle ortak çocukların beyanları ile birlikte değerlendirildiğinde kadının davranışının güven sarsıcı boyutu aştığı, sadakatsizlik olarak kabul edilmesi gerektiği yine mahkemece erkeğin kabul edilen ve gerçekleşen kusurlu davranışları yanında davalı-davacı erkeğin, manevi bağımsızlığı olan bir konut temin etmediği, ailesinin müdehalesine sessiz kaldığı, kadının içine cin kaçırdığını ileri sürülerek hocalara götürüldüğü, hasteneye götürülmediği ve enson ailesini arayıp kızını öldü, dediği anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında boşanmaya sebep olan olaylarda; erkeğin ağır, kadının az kusurlu olduğunun kabulü gerekir. Bu husus gözetilmeden yanılığılı değerlendirme sonucu tarafların eşit kusurlu olduklarının kabulü doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir.

3-Yukarıda 2. bentte açıklandığı üzere; evlilik birliğinin sarsılmasına sebep olan olaylarda tazminat isteyen davalı-davacı kadının ağır ya da eşit kusurlu olmadığı, bu olayların, kadının kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği ve boşanma sonucu bu eşin, en azından diğerinin maddi desteğini yitirdiği anlaşılmıştır. O halde mahkemece, tarafların, sosyal ve ekonomik durumları, tazminata esas olan fiilin ağırlığı ile hakkaniyet kuralları (TMK m. 4, TBK m. 50. 51) dikkate alınarak kadın yararına uygun miktarda maddi (TMK 174/1) ve manevi (TMK 174/2) tazminata hükmedilmesi gerekirken, hatalı kusur belirlemesinin sonucu

³⁶² Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2019/542E.; 2019/1322K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

olarak yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir... ”³⁶³

şeklinde hüküm kurarak; davalı-karşı davacı erkek boşanmaya sebebiyet verilen olaylarda kadına nazaran daha fazla kusurlu bulunmuş, tarafların, sosyal ve ekonomik durumları, tazminata esas olan fiilin ağırlığı ile hakkaniyet kuralları (TMK m. 4, TBK m. 50. 51) dikkate alınarak kadın yararına uygun miktarda maddi (TMK 174/I) ve manevi (TMK 174/I) tazminata hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Manevi tazminat talebinde bulunan tarafın, uğradığını iddia ettiği zarar ile boşanma arasında bir illiyet bağının olduğunu ispatlaması da gerekmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken diğer madde TBK m. 52.’dir. İlgili maddeye göre; *“Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.”* Bu madde uyarınca hükmedilecek tazminat miktarında indirim gidilebileceği açıkça düzenlenmiştir.

Bununla birlikte; TBK m. 58’e göre; *“Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.”* Buna göre; aldatılan eş, TMK m. 174/II uyarınca bir manevi tazminat davası açmamış ise ve sadakat yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğuran fiiller bir haksız fiil teşkil ediyorsa, bu fiil dolayısıyla kişilik hakları zedelenen eş, TBK m. 58.’de aranan şartların varlığı halinde, TBK m. 58’e dayanarak da manevi tazminat talep edebilecektir.

Burada önemli olan husus TMK m. 174/II’ye dayanarak manevi tazminat talebinde bulunulmuş ve bu talep kabul edilmişse, artık TBK m.58’e dayanarak ayrıca manevi tazminat talebinde bulunulamayacağıdır³⁶⁴. Doktrininde; TBK. 58’in de boşanma nedeniyle manevi tazminat talebini karşılamaya yeterli olduğu; bu nedenle İsviçre Hukuku’ndaki

³⁶³ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi’nin 2019/6088E.; 2020/369K. sayılı kararı.

³⁶⁴ **Badur/Turan Başara**, s. 121.

çözüm benimsenmek suretiyle, TMK m. 174'ün çıkarılıp, tazminat taleplerinin TBK hükümlerine bırakılmasının isabetli olacağı düşünülmektedir³⁶⁵.

Konu ile ilgili üzerinde durulması gereken diğer hususlar zamanaşımına ilişkindir. TBK m. 72'ye göre; *“Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır. Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir.”*

Bununla birlikte TMK m. 72'ye göre; *“Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”*

Bu maddelerden açıkça anlaşılacağı üzere, boşanmada bu iki maddeye dayanılarak manevi tazminat istemede zamanaşımı hususu bakımından farklılık bulunmaktadır. TBK m. 58'e dayanan davacı için, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl, her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl içinde zamanaşımı söz konusu olacakken, TMK m. 174/II'ye dayanarak manevi tazminat talep eden davacı, bu talebini boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürmesi gerekecektir.

Bu nedenle açılacak boşanma davalarında, sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşten kusur durumuna göre TMK'nın 174. maddesi gereğince maddi ve manevi tazminat istenebileceği gibi, koşullarının oluşması durumunda TMK'nın 175. maddesi gereğince yoksulluk nafakası da talep edilebilecektir.

Doktrinde konu ile ilgili olarak boşanma davası açılmadan, sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşe karşı manevi tazminat davası açamayacağını ileri sürmektedirler. Bu görüşlerinin gerekçesini TMK m. 195 oluşturmaktadır. TMK m. 195 birliğin korunması

---

³⁶⁵ Badur/Turan Başara, s. 121.

hususunu düzenlenmektedir. İlgili maddeye göre; “Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyumsuzluğa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir. Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen önlemleri alır.” Doktrinde aldatılan eşin “evlilik birliğinin korunması” hükmüne dayanarak tazminat talep edemeyeceği görüşünü savunanlar bulunmaktadır, çünkü ilgili maddede birliğin korunması seçenekleri arasında “tazminat talebi” bulunmamaktadır³⁶⁶.

Bu husustan sonra, aldatılan eşin aldatan eşten TMK m. 24’e göre tazminat talep edip edemeyeceği hususu karşımıza çıkmaktadır. TMK m.24’e göre; “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.” Bu noktada özel hüküm-genel hüküm ilişkisi değerlendirmesi yapılması gerektiği, dolayısıyla kişilik hakları ihlal edilen eşin, evlilik birliği devam ederken, yukarıda açıklanan TMK m. 24’e dayanarak manevi tazminat talebinde bulunamayacağı kabul edilmektedir³⁶⁷. Bu görüşü savunanların gerekçesini BADUR/ TURAN BAŞARA aynen; “Bu görüşü savunanlara göre, evlilik birliğini korumak üzere düzenlenen TMK’nun 195. maddesinde, kişilik hakkı ihlâl edilen eşin, diğer eşten tazminat talep edebileceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. TMK’nun 195. maddesi, 24. maddeye göre özel hüküm niteliğindedir. Aynı konuyu düzenleyen özel hükmün varlığı halinde, genel hükmün uygulanmayacağı gerekçesiyle kişilik hakları ihlâl edilen eşin, evlilik birliği devam ederken, TMK’nun 24. maddesine dayanarak diğer eşten manevî tazminat talebinde bulunamayacağı kabul edilmektedir.” şeklinde açıklamaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan açıkça anlaşılacağı üzere, aldatılan eşin, sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşe, boşanma davası açmadan, açacağı manevi tazminat davasının dayanağı yukarıda incelenen TMK m. 24 ve m. 195 olmadığı açıktır.

³⁶⁶ Badur/Turan Başara, s. 122.

³⁶⁷ Badur/Turan Başara, s. 123.

Bu durumda aldatılan eşin manevi tazminat talebinin dayanağını tespit etmek için, TBK m. 49. vd. maddeler incelenmelidir. TMK m. 5'e göre; "*Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır.*" Bu maddeden de açıkça anlaşılacağı üzere, TBK ve TMK birbirinin tamamlayıcısı olarak kabul edilmektedir³⁶⁸. Sadakat yükümlülüğünün ihlali TMK m. 185'in ihlal edilmesi sonucunu doğuracağından, bu fiil TBK. m. 49 kapsamında haksız fiil teşkil edecek ve aldatılan eş TBK m. 58 gereği boşanma davası açmadan manevi tazminat talebinde bulunabilecektir³⁶⁹.

Çalışmamızla ilgili olarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesi konu ile ilgili başka bir kararında;

*"...Boşanmada manevi tazminatın amacı, boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan tarafın, bozulan ruhsal dengesini telafi etmek, manevi değerlerindeki eksilmeyi karşılamaktır. **Onun için, kişilik haklarını ihlal eden fiille, tazminat miktarı arasında makul bir oranın bulunması gerekir.** Bir tarafın zenginleşmesine yol açacak sonuçlar doğurur miktarda manevi tazminat takdiri, müesseseyi amacından saptırır. Hakim, tazminat miktarını saptarken, **bir yandan kişilik hakları zedelenen tarafın, ekonomik ve sosyal durumunu ve boşanmada kusuru bulunup bulunmadığını ve varsa kusur derecesini, fiilin ağırlığını; öbür yandan da, kişilik haklarına saldırıda bulunanın kusur derecesini, ekonomik ve sosyal durumunu göz önünde bulundurmak zorundadır.** Açıklanan ilkeler gözetildiğinde davacı erkek yararına takdir edilen manevi tazminat miktarı, ölçülülük ilkesine uygun olmayıp fazla bulunmuştur. Türk Medeni Kanunu'nun 4. maddesinde yer alan hakkaniyet ilkesi gözetilerek daha uygun miktarda tazminat takdiri gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır..."³⁷⁰*

ifadeleri ile boşanmada manevi tazminata hükmedilirken hangi hususların göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir.

³⁶⁸ Badur/Turan Başara, s. 123.

³⁶⁹ Badur/Turan Başara, s. 124.

³⁷⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2017/6199E.; 2019/781K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

Konu ile ilgili son olarak, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2018/7259E.; 2019/754K. sayılı kararının incelenmesi de yararlı olacaktır. Davaya konu somut olayda eşlerden biri evlilik birliğinin sarsılması ve zinaya dayalı boşanma davası açmıştır. İlk derece mahkemesince davanın evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle boşanma davası kabul edilmiş ve davacı eş lehine manevi tazminata hükmedilmiştir. Bu karar davacının, eşinin zinasını ispatladığı ve zina nedeniyle boşanmaya karar verilmesi gerektiği gerekçesi ile bozulmuştur. İlk derece mahkemesi bu kez zina nedeniyle boşanmaya karar vermiş ve davacı lehine manevi tazminata hükmetmiştir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ise şu şekilde hüküm kurmuştur;

“...Boşanma davalarında tarafların kusurlu davranışları değerlendirilip boşanmaya sebebiyet veren vakıtalara göre taraflardan her birinin kusur durumu belirlenip tek kusur belirlemesi yapılarak, kusurun derecesine göre tazminata hükmedilmesi gerekir. Mahkemece bu husus gözetilmeden, kadın yararına bir kez maddi ve manevi tazminata (TMK 174/1-2) hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açılan boşanma davasının kabulüyle verilen tazminatlara ek olarak, zinaya dayalı boşanma kararı nedeniyle ek tazminata hükmedilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir.”³⁷¹

Görüleceği üzere Yargıtay tarafından kadın yararına bir kez maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle açılan boşanma davasının kabulüyle verilen tazminatlara ek olarak, zinaya dayalı boşanma kararı nedeniyle ek tazminata hükmedilmesi doğru olmadığı belirtilmiştir.

II. ÜÇÜNCÜ KİŞİYE YÖNELTİLEN MANEVİ TAZMİNAT TALEBİ

Aldatılan eşin ya sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşi ile birlikte ya da sadece üçüncü kişiden bu nedenle manevi tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı doktrinde ve uygulamada uzun yıllar tartışılmıştır.

---

³⁷¹ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2018/7259E.; 2019/754K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

Bu nedenle, bu husus incelenirken öncelikle aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat isteyebileceğini öngören Yargıtay kararları ve özellikle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2010/4-129E., 2010/173K. sayılı kararı incelenecek, ardından aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde bulunamayacağını kabul eden kararlar ile bu konuyu tartışmalı olmaktan çıkararak ve aldatılan eşin evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden manevi tazminat talep edemeyeceği hükmünü içeren Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5E; 2018/7K. sayılı kararı üzerinde durulacaktır.

Aldatılan eşin, üçüncü kişiden manevi tazminat talep edip edemeyeceği konusunda Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararından önce çeşitli ve birbiri ile çelişkili Yargıtay kararları mevcuttur.

Öncelikle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010/4-129E., 2010/173K, 24.03.2010 tarihli kararını incelemek konunun kavranması açısından önem arz etmektedir. İlgili kararda, davacı, davalının kendisi ile evli olduğunu bildiği halde eşi ile gönül ilişkisine girdiğini, davalının bu eyleminin kişilik haklarına saldırı oluşturduğunu iddia ederek manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Davalı ise, davacının eşinden hamile kaldığını, bu ilişkiyi bilen davacının bu durumu kabullendiğini davacının ileri sürdüğü zarar ile eylem arasında illiyet bağı bulunmadığını ileri sürerek istemin reddedilmesi gerektiğini savunmuştur. Yerel mahkemece, *“davacının eşi ile davalının duygusal ve fiziksel ilişkiye girdikleri; ancak, davacının manevi zarara uğramasının davalının eylemi ile bir ilgisinin olmadığı, bir zarar var ise bu zararın evlilik birliğine aykırı davranan davacının eşi tarafından gerçekleştiği”* gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından ilk derece mahkemesi kararı *“Somut olayda davalı, davacının eşi ile evli olduğunu bilerek duygusal ve cinsel ilişkiye girdiğine göre Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi gereğince manevi tazminatla sorumlu tutulmalıdır. Yerel mahkemece, açıklanan olgular gözetilerek, davalının manevi tazminat ile sorumlu tutulması gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle istemin tümünden reddedilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir”* gerekçesi ile bozulmuş, ilk derece mahkemesince direnme kararı verilmesi üzerine konu Hukuk Genel Kurulu'na taşınmıştır. Hukuk Genel Kurulu davanın kabul edilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

Hukuk Genel Kurulu uyuşmazlığı *davacının eşi ile duygusal ve cinsel ilişkiye girdiği tarafların ve mahkemenin kabulünde olan davalının, bu eyleminin davacının kişilik haklarına saldırı oluşturup oluşturmadığı ve hukuki sorumluluğunu gerektirip gerektirmediği, noktalarında toplanmaktadır.*” şeklinde tespit etmiştir.

Hukuk Genel Kurulu'nun bu kararı ile üçüncü kişiden manevi tazminat talep edilebileceğini öngören diğer kararlar gerekçe olarak Anayasa ve Medeni Kanun'da ailenin toplumun temeli olarak kabul edildiğini, örf adet hukukumuzda da ailenin özel bir yere sahip olduğunu, ailenin korunmasına yönelik düzenlemelerin sadece aileyi değil, tüm toplumu ilgilendirdiğini kabul etmektedir³⁷². Yine bu noktada, zinanın Ceza Kanunu'nda suç olmaktan çıkarılmasının bu eylemin ahlaka aykırılığını ve dolayısıyla haksızlığını da ortadan kaldırmayacağı kabul edilmiştir.

Yukarıda detaylı şekilde de anlatıldığı üzere; eşler evlilik birliğini kurmakla birbirlerine sadakat borcu altına girerler. Buna dayanarak Hukuk Genel Kurulu eşin sadakat yükümlülüğünün ihlalini haksız fiil olarak nitelendirmektedir. Ancak üçüncü kişiden manevi tazminat talep edilmesini kabul eden kararlar; evli olduğunu bilerek bir kişiyle gayri resmi ilişkiye girmeyi de gerek yasalarca gerek örf ve adet hukukunca korunmayan haksız bir davranış olarak nitelendirmektedir. Buna göre; bu davranış da açıkça haksız fiil niteliğindedir. Hukuk Genel Kurulu, “*Eş söyleyişle, esasen dava dışı eşin, evlilik birliğinin gerektirdiği sadakat yükümü bulunmakla birlikte; onun evli olduğunu bilen ve buna rağmen onunla ilişkiye giren davalı kadının da dava dışı kocanın sadakatsizlik eylemine katıldığında ve her ikisinin de bu haksız eylemlerinden birlikte ve müteselsilen sorumlu olduklarında kuşku bulunmamaktadır.*” ifadeleri ile aldatan eş ile üçüncü kişiyi müteselsilen sorumlu kabul etmiştir.

İlgili karardan da açıkça anlaşılacağı üzere; üçüncü kişiye yöneltilebilecek manevi tazminatın dayanağının haksız fiil olabileceği de düşünülmüştür³⁷³. İlgili karara göre; davalı, davacının eşi ile evli olduğunu bilerek duygusal ve cinsel ilişkiye girdiğine göre Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi gereğince manevi tazminatla sorumlu tutulmalıdır.

³⁷² YHGK, 2010/4-129E., 2010/173K. sayılı kararı.

³⁷³ **Badur/Turan Başara**, s.125.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5E; 2018/7K. sayılı kararından önce verilen ve örnek olarak incelenen kararda Yargıtay'ın üçüncü kişinin evli kişi ile ilişkisini haksız fiil olarak nitelendirdiği açıktır. Eşlerin birbirlerine karşı kadar sadakat yükümlülüğünün bulunduğu hususunda bir tartışma yoktur. Nitekim sadakat yükümlülüğü, detaylıca incelendiği üzere, TMK m. 185'de düzenlenmektedir. Bu nedenle eşlerden birinin sadakat yükümlülüğüne aykırı davranmasının haksız fiil niteliğinde olduğu açıktır. Ancak Yargıtay bu kararlarında, üçüncü kişinin evli kişi ile evli olduğunu bilerek evli kişi ile ilişkiye girmesini de haksız fiil niteliğinde kabul etmektedir. Her ne kadar zina suç olmaktan çıkarılmışsa da bunun ahlaka ya da hukuka aykırı olduğunun kabul edilmesi önünde bir engel olmadığı gerekçesi ile üçüncü kişinin manevi tazminat ödemesini kabul eden kararlar verilmiştir. Evli bir kişinin evlilik dışı birlikteliği diğer eşin aile bütünlüğüne ve sosyal kişilik değerlerine saldırı niteliğinde olduğu kabul edilerek; üçüncü kişinin eyleminin de bundan ayrı düşünülmemeyeceği, üçüncü kişinin sorumluluğunun ahlâka ve adaba aykırılık nedeniyle gerçekleşen haksız fiilden kaynaklandığı, her ikisinin de bu haksız eylemlerinden birlikte ve müteselsil sorumlu oldukları kabul edilmiştir³⁷⁴.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5E; 2018/7K. sayılı kararından önce, üçüncü kişiye manevi tazminat talebinin yöneltilebileceği görüşüne ilişkin olarak ÖZTAN; “...,evliliğin boşanma ile sona erip ermediğine bakılmaksızın, zinaya dahil olan üçüncü kişiye karşı, kişilik hakları ihlal edilen eş, Türk Medeni Kanunu'nun 25 ve Borçlar Kanunu'nun 41, 49'uncu maddelerine dayanarak maddi ve manevi tazminat davaları açabilir”³⁷⁵ ifadelerini kullanmıştır. Bu açıklamadan da açıkça anlaşılacağı üzere; aldatılan eşin, evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden aldatma nedeni ile manevi tazminat talebini kişilik hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile ileri sürebileceği kabul edilmektedir; bu görüşün gerekçesi, sadakat yükümlülüğünün, eşlerin kişilik haklarının bir parçası olarak kabul edilmesi esasına dayanmaktadır³⁷⁶.

Doktrinde ahlaka aykırılığın objektif ahlaka aykırılık olarak değerlendirilmesi gerektiği, bu nedenle üçüncü kişinin evli olduğunu bildiği halde bir kişi ile birliktelik

³⁷⁴ Demircioğlu, H. Reyhan, Aldatılan Eş Tarafından Üçüncü Kişiye Yöneltilen Manevi Tazminat Taleplerinde Hukuka Aykırılık Unsuru, s. 693.

³⁷⁵ Öztan, s. 381.

³⁷⁶ Badur/Turan Başara, s. 124.

yaşamalarının ahlaka aykırı kabul edilebileceği belirtilmiştir³⁷⁷. Ancak fiilin TBK m. 49/II kapsamında değerlendirilebilmesi için bu fiilin aynı zamanda kasten zarar verme şeklinde meydana gelmesi gerektiğine dikkat edilmelidir. Bir başka deyişle, üçüncü kişinin evli bir kişi ile ilişkiye girmesinde, bu fiilini aldatılan eşe zarar verme kastı ile gerçekleştirmiş olmalıdır.

Bununla birlikte, bu noktada müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin de uygulanması mümkün değildir. TBK m. 61. birden fazla kişinin ortak kusurlu davranışları nedeniyle bir zarara yol açmaları durumunda müteselsil sorumluluğun söz konusu olacağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda sorumluluğa gidilebilmesi için, aldatan eş ile birlikte olan davalının fiilinin de hukuka aykırı olması gerekir. Davalının dava dışı eş ile birlikteliği şeklindeki davranışı, aldatılan eş yönünden haksız fiil olarak nitelendirilemeyeceğinden müteselsil sorumluluk esasına göre de sorumluluğuna gidilemez. Aldatılan eş yansıma yoluyla zarara uğradığını da iddia edemez. Çünkü, üçüncü kişinin aldatan eşe karşı herhangi bir hukuka aykırı eylemi ve verdiği herhangi bir zarar bulunmadığından, yansıma yoluyla istenebilecek zarar da söz konusu olamaz. TBK m. 49/II maddeleri gereği, fiilin emredici bir norma değil de sadece ahlaka aykırı olması durumunda, sorumluluğa gidilebilmesi için, failin zarar görene zarar verme kastıyla yani somut olayda, davalının davacı aldatılan eşe bilerek ve isteyerek zarar vermeyi amaçlamış olması gerekir. Sadece birlikte olduğu eşin evli olduğunu bilmesi bu tür sorumluluk için yeterli değildir³⁷⁸.

Doktrinde, Yargıtay'ın evli kişiyle birlikte olan kimseyi aldatılan kimseye manevi tazminat ödemeye mahkum eden kararlarına ilişkin olarak; TBK m. 49/I, TBK m. 49/II koşulları oluşmamış olmasına rağmen evli kişiyle birlikte olan manevi tazminat ödemeye mahkum etmiş olması bir Medeni Hukuk cezası yaratması olarak nitelendirilmiştir³⁷⁹.

Aldatılan eş tarafından üçüncü kişilere karşı açılan manevi tazminat davaları ile ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin gerek kendi içinde verdiği kararlar, gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararlar arasında çelişki bulunması sebebi ile

³⁷⁷ Badur/Turan Başara, s. 126.

³⁷⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2019/1011E., 2019/2823K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

³⁷⁹ Özmen Etem Sabâ/ Vardar Hamamcioğlu Gülşah, Evli Kişiyile Birlikte Olan Kadına/Erkeğe Yöneltilen Manevi Tazminat Talebi Ve Özellikle Konuya İlişkin Yargıtay Kararları Üzerine Düşünceler, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/373234>, s. 2375.

içtihatların birleştirilmesi zorunluluğu hasıl olmuştur. Yukarıda da değinildiği üzere tüm bu tartışmalar Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Kurulu Kararı ile sona ermiştir. Bu karardan sonra artık evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteyemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararı ile bu çelişkiler ortadan kaldırılmış, üçüncü kişinin evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki fiilin haksız fiil olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur.

Adı geçen karar incelendiğinde, içtihadı birleştirmenin konusu; *“evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunup bulunamayacağı hususu”* olarak tespit edilmiştir. Öncelikle konu ile ilgili hukuki kavramlar incelenmiş; bu konu ile ilgili bilimsel görüşlere de kararda yer verilmiştir.

İçtihadı birleştirme hususunda öncelikle konu aile hukuku bağlamında irdelenmiştir. Tüm bu açıklamalar ışığında bilindiği üzere; sadakat yükümlülüğü TMK m. 185 ile düzenlenmiştir. Sadakat yükümlülüğü, evlilik birliğinin taraflarını oluşturan eşlerin birbirlerine karşı ileri sürebilecekleri nisbi bir hak olarak nitelendirilmiştir.

Buna göre; ilgili kararda sadakat yükümlülüğünün hukuki niteliğinin tam olarak tespit edilmesi de gerektiği belirtilmiştir. Sadakat yükümlülüğünün ihlali sonucunda aldatılan eşin kimlere karşı manevi tazminat talebinde bulunabileceği hususunun aydınlatılması için; bu yükümlülüğün bir mutlak hak mı yoksa nisbi hak mı olduğu açığa kavuşturulmalıdır. Çünkü aldatılan kişinin üçüncü kişiden manevi tazminat talep ettiği durumlarda, kişilik hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle manevi tazminat talebinde bulunmaktadır³⁸⁰. Bu bağlamda sadakat yükümlülüğünün mutlak bir hak mı yoksa nisbi bir hak mı olduğu incelenmelidir.

Mutlak haklar, hak sahibi tarafından herkese karşı ileri sürülebilir³⁸¹; bu nedenle mutlak haklar herkesi bu hakkı ihlal etmeme yükümü altına sokmaktadır³⁸². Bir başka

³⁸⁰ YHGK, 2019/4-206E.; 2019/681K. sayılı kararı.

³⁸¹ Gözler, s. 158.

³⁸² Badur/Turan Başara, s. 112.

deyişle mutlak haklar herkes tarafından ihlal edilebilir. Mutlak haklar, mallar üzerinde olabileceği gibi kişiler üzerinde de olabilir³⁸³.

Nisbi haklar ise, sadece belirli kişi veya kişilere karşı ileri sürülebilen haklardır; bu haklara belirli kişi veya kişiler uygun davranmakla yükümlüdür³⁸⁴. Bu nedenle nisbi hakların yalnızca bu kişi veya kişilerce ihlal edilebildiği kabul edilmektedir³⁸⁵.

Eğer sadakat yükümlülüğü, sadece eşler arasında geçerli olan bir nisbi hak olarak nitelendirilirse, bu hak sadece aldatan eş tarafından ihlal edilebilecek ve manevi tazminat talebi sadece aldatan eşe karşı ileri sürülebilecektir³⁸⁶. Ancak sadakat yükümlülüğünün eşlerin kişilik haklarına dahil bir mutlak hak olduğu kabul edilirse, herkese karşı ileri sürülebilecektir³⁸⁷.

Çalışmanın ikinci bölümünde yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türk hukukunda evlenmenin bir medeni hukuk sözleşmesi olduğu da kabul edilmektedir. Dolayısıyla yalnızca evlenme, bu sözleşmenin tarafları olan eşler için bir takım hak ve yükümlülükler doğurmaktadır. Bu itibarla evlilik birliğinin devamı sırasında öngörülen sadakat yükümlülüğü eşler arasında geçerli olup; eşler bu yükümlülüğünün ihlal edilmemesini ancak birbirinden talep edebilirler; doktrinde de sadakat yükümlülüğünün, sadece eşlerden her birinin diğer eşe karşı ileri sürebileceği bir nisbi hak niteliğinde olduğu kabul edilmektedir³⁸⁸.

Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2015 yılından sonra verdiği kararlar incelendiğinde ise bu kararlarda genel olarak; Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde düzenlenen ve ikinci bölümde detaylı olarak incelenen sadakat yükümlülüğünün eşler arasında söz konusu olduğu kabul edilmektedir.

Bununla birlikte sadakat yükümlülüğü ihlalinin boşanma sebebi olduğu bu nedenle, eşlerin TMK m. 174'e göre boşanma davası ile birlikte manevi tazminat talep edebileceği

---

³⁸³ Ayrıntılı bilgi için bkz., **Gözler**, s. 158-161.

³⁸⁴ **Dural/Sarı**, s. 163.

³⁸⁵ **Dural/Sarı**, s. 163.

³⁸⁶ **Badur/Turan Başara**, s. 112.

³⁸⁷ **Badur/Turan Başara**, s. 112.

³⁸⁸ **Badur/Turan Başara**, s. 112.

belirtilmektedir. Ayrıca TBK m. 49'a göre de kişilik haklarına saldırı nedeniyle manevi tazminat istenebileceği açıktır.

Şüphesiz eşlerden birinin üçüncü bir kişi ile ilişki yaşaması sadakat yükümlülüğüne aykırılık teşkil edecektir. Ancak yukarıda değinildiği üzere eşler bu yükümlülüğünün ihlal edilmemesini ancak birbirinden talep edebilirler; doktrinde de sadakat yükümlülüğünün, sadece eşlerden her birinin diğer eşe karşı ileri sürebileceği bir nisbi hak niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, üçüncü kişinin eyleminin açık ve emredici bir kanun hükmüne aykırı olmadığı, bu nedenle de haksız fiil niteliğinde kabul edilemeyeceği hususları üzerinde de durulmaktadır.

Bu noktada evli bir kimseyle duygusal ya da cinsel birliktelik yaşayan üçüncü kişinin manevi tazminat sorumluluğunun hukuki dayanağının haksız fiile ilişkin düzenlemeler çerçevesinde değerlendirildiği görülmektedir. Bu nedenle üçüncü kişinin eyleminde haksız fiilin unsurlarının bulunup bulunmadığı hususu ayrıntılı olarak incelenmelidir.

Haksız fiil kusurlu ve hukuka aykırı bir eylemle başkasına zarar verilmesidir. 6098 sayılı TBK m. 49'da ifade edildiği üzere; üzere bir haksız fiil sonucu zarara uğrayan kimse, uğradığı zararın tazminini bu haksız fiilden sorumlu olan kimseden veya kimselerden talep edebilir.

Haksız fiilden söz edilebilmesi için TBK m. 49'da geçen unsurların bir arada bulunması şarttır; aksi durumda haksız fiilin varlığından söz edilemez.

TBK m.49/I'e göre haksız fiil sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için ilgili maddede sayılan unsurların mevcut olması şarttır. Bu unsurlardan biri hukuka aykırılık unsurudur. Nitekim ilgili kararda da "*Hukuka aykırılık unsurunun gerçekleşebilmesi için hukukumuzda benimsenen objektif hukuka aykırılık teorisine göre, bir özel koruma normunun veya herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir hakkın ihlal edilmiş olması gerekir.*" ifadesi ile üçüncü kişinin fiilinin hukuka aykırılık unsuru taşıyıp taşımadığının araştırılması gerektiği belirtilmiştir.

Zina, evlilikte sadakat yükümlülüğünün ihlali olarak nitelendirilmiş, bu yükümlülüğün ihlal edilmesinden dolayı mülga 765 sayılı kanunda suç sayılmıştır³⁸⁹. Buna göre; 765 sayılı TCK'dan zina suçunun çıkarılması ve 5237 sayılı TCK'da suç olarak düzenlenmemesinin yanı sıra başkaca evli bir kişiyle birlikte olmayı yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmamaktadır. Yukarıda detaylı olarak incelendiği üzere; TMK m. 185 de yalnızca eşler için emredicidir. Üçüncü kişinin aldatılan eşe karşı bu nedenle sorumlu olduğunu öngören herhangi bir hukuk kuralı bulunmamaktadır. Dolayısıyla üçüncü kişinin fiilinin TBK m. 49/I kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır.

Buna ek olarak; içtihadı birleştirme kararında kişilik hakkına ilişkin olarak TMK m. 24 ve m. 25 irdelenmiştir. Kararda “*evlilik birliği ve evlilik hayatının kişiye toplum nezdinde sağladığı statü, eşlerin kişilik haklarının bir parçası olmayıp, eşlerin birbirleri üzerinde herhangi bir kişilik hakkı da bulunmamaktadır. Aile hukukunda evlilik birliğine ilişkin kurallara aykırı olan her davranışın veya her boşanma nedeninin diğer eşin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği söylenemez.*” tespitinde bulunulmuştur. Evli eşle birlikte olan üçüncü kişinin sadakat yükümlülüğünün bulunmaması nedeniyle, üçüncü kişinin bu davranışının diğer eşin kişilik haklarına doğrudan bir saldırı niteliğinde olduğu da kararda kabul edilmemiştir.

Kararda yansıma zarar kavramı üzerinde de durulmuş, bu noktada TBK m. 56/II irdelenmiştir. Bununla birlikte DEMİRCİOĞLU konuya ilişkin olarak aynen “*...bu tür olaylarda yansıma bir zararın varlığından dahi bahsedilemez. Gerçekten de, üçüncü kişinin cinsel birliktelik yaşadığı eşe karşı herhangi bir hukuka aykırı fiili bulunmamaktadır ki, aynı fiil ile diğer eşin de kişilik haklarına saldırıldığından bahsedilsin ve zina yapan eşin uğradığı herhangi bir zarar bulunmamaktadır ki, diğer eşin yansıyan bir zararı mevcut olsun. Bu sebeple, diğer eşin, üçüncü kişinin fiili yüzünden apaçık bir manevî zarara uğradığı kabul edilse dahi, bu zararların giderilmesi, ancak bu yönde açık bir düzenlemenin varlığı halinde mümkün kabul edilmelidir*”³⁹⁰ ifadelerini kullanmış, kararda da bu ifadelere aynen yer verilmiştir.

Bununla birlikte; “*müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanma imkânı bulunmadığı, müstakilen ve asli olarak da işlenebilen bir eylem söz konusu olmadığından*

³⁸⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; Erem, Faruk, Zina, <https://dspace.ankara.edu.tr/>, s. 125-159.

³⁹⁰ Demircioğlu, s. 713.

iştirak hâlinin de kabul edilemeyeceği, haksız fiil sorumluluğunu geniş ve belirsiz bir kavram olan sadakat yükümlülüğünü ihlal etmeye iştirak çerçevesinde değerlendirmenin bu sorumluluğu belirsiz hâle getireceği, Kanun'da yeri olmayan bir sorumluluğun ihdas edilmesinin doğru olmadığı, bu nedenle TMK'nın 24., BK'nın 49. (TBK'nın 58.) maddeleri hükümlerine göre eşlerden biri ile duygusal veya cinsel birliktelik yaşayan üçüncü kişinin eyleminin, aldatılan eşin kişilik değerlerine saldırı oluşturacak nitelikte bir eylem olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle aldatılan eşin manevi tazminat isteminin reddedilmesi gerektiği” üzerinde durulmuştur³⁹¹.

İlgili kararda üzerinde durulan diğer bir husus üçüncü kişinin eyleminin TBK m. 49/II kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Burada söz konusu fiilin ahlaka aykırı olması durumunda, sorumluluğa gidilebilmesi için, öncelikle sübjektif değil, objektif ahlaka aykırılığın söz konusu olması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, failin zarar görene zarar verme kastıyla hareket etmiş olması da gerekmektedir. Her ne kadar evli bir kişiyle birlikte olan üçüncü kişinin eyleminin ahlaka aykırı olduğu kabul edilse dahi üçüncü kişinin ahlaka aykırı fiili kasten zarar verme amacıyla işlemesi gerekmektedir.

Kararda BADUR/BAŞARA’NIN görüşlerine de yer verilmiştir. Buna göre; “...evli olduğunu bildikleri bir kişiyle ilişkiye giren tüm üçüncü kişilerin aldatılan eşe zarar vermeyi bilerek ve isteyerek hareket ettiklerine dair bir ön kabul yerinde değildir. Zira evli olduğunu bildiği bir kişiyle ilişkiye giren üçüncü kişi, aldatılan eşin zarara uğrayacağını biliyor ve doğrudan doğruya bu sonucun gerçekleşmesini istememekle birlikte; gerçekleşmesini göze alıyorsa, ihtimali kastla hareket etmiş kabul edilir³⁹².”

Gelinen aşamada; sadakat yükümlülüğü nisbi bir hak olduğu, herkese karşı ileri sürülemeyeceği kabul edilmiştir. Yapılan açıklamalar neticesinde üçüncü kişinin evli kadın veya erkekle birlikte olmasının TBK m. 49/II kapsamında değerlendirilmesine olanak yoktur; çünkü üçüncü kişinin yalnızca evli olduğunu bildiği kişinin eşine zarar vermek kastı ile evli bir kimseyle birlikte olması hayatın olağan akışına aykırı kabul edilmiştir.

³⁹¹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 2019/1011E., 2019/2823K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

³⁹² Badur/Turan Başara, s. 126.

Öte yandan, konunun incelenmesi sırasında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin üzerinde tekrar durmak gerekirse; ilgili maddeye göre; “Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.” Ancak burada üzerinde durulması gereken nokta; aldatan eş ve üçüncü kişinin birlikte bir zarara sebebiyet verip, müteselsil sorumlu olabilmeleri için; üçüncü kişinin fiilinin de hukuka (veya ahlaka) aykırı olması gerektiğidir. Yukarıda yapılan açıklamalar neticesinde üçüncü kişinin fiilinin haksız fiil kapsamında değerlendirilemeyeceği açık olduğundan TBK m. 61’in uygulama alanı bulması mümkün değildir³⁹³.

Yine kararda “Görüldüğü üzere evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişinin, aldatılan eşe karşı manevi tazminat sorumluluğu ile ilgili olarak kanunlarımızda özel bir tazminat hükmü yer almamasına rağmen, haksız fiile ilişkin genel koşulları da taşımayan eyleminden dolayı üçüncü kişi aleyhine yargı kararıyla tazminat sorumluluğu ihdas edilmesi, evlilik birliğinin ve aile bütünlüğünün korunması gibi saiklerle dahi kabul görmemelidir.” ifadeleri ile kanunda yer almayan bu durumun aile bütünlüğünün korunması amacı ile dahi kabul görmemesi gerektiği açıklanmıştır.

Kararın sonuç kısmında “..., üçüncü kişinin katıldığı aldatma eylemi ile bağlantılı olmakla birlikte sadakatsizlik olgusundan farklı olarak, bağımsız, özel ve nitelikli bir kişilik hakkı ihlali durumunda, eş söyleyişle üçüncü kişinin doğrudan aldatılan eşin kişilik değerlerine yönelik hukuka aykırı bir fiilde bulunması durumunda manevi tazminat sorumluluğunun doğacağında tereddüt bulunmamaktadır. Bu kapsamda örneğin, aldatma eylemi ile bağlantılı olarak üçüncü kişinin, aldatılan eşin konut dokunulmazlığını ihlal etmesi, özel yaşamına müdahale etmesi, sır alanına girmesi, ele geçirdiği bazı özel bilgileri ifşa etmesi, kullandığı söz ve diğer ifadeler ile onur ve saygınlığını zedelemesi gibi eylemlerinde hukuka aykırılık unsurunun gerçekleştiği şüphesizdir. Hâl böyle olunca, üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilen başkaca bir kişilik hakkı ihlali bulunmadıkça, salt evli bir kişiyle birlikte olmak şeklindeki eyleminden dolayı aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat isteyebilmesinin mümkün bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.”

---

³⁹³ Badur/Turan Başara, s. 128.

ifadelerine yer verilerek üçüncü kişi aleyhine manevi tazminat talebinde bulunamayacağı açıklığa kavuşmuştur.

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir husus, manevi tazminat açısından üçüncü kişinin aldatılan eşe kasten zarar verme amacı ile hareket edip etmediğinin araştırılması gerektiği hususudur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin konuya ilişkin bir kararı şu şekildedir;

“...Dava, kişilik haklarına saldırı nedeni ile uğranılan manevi zararın ödetilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, istemin tümünden reddine karar verilmiş, karar davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Davacı, eşinin kendisini davalı ile aldattığını, dava dışı eşi ile davalının cinsel birlikteliklerini kayıt altına aldıklarını, davalının kadınlık gururunu incitmek kastıyla video görüntülerini kendisine izlettirdiğini ve cep telefonuna aktardığını iddia ederek, uğradığı manevi zararın ödetilmesi isteminde bulunmuştur. Davalı, davacının iddialarını kabul etmediklerini belirterek davanın reddine karar verilmesini istemiştir. Mahkemece, sadakat yükümlülüğünün eşler arasında olduğunu, haksız fiilden kaynaklanan zarar nedeniyle davalının zararın meydana gelmesinde asli olarak sorumlu tutulamayacağını, davalının eyleminin davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olmadığı kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Somut olaya gelince, davalının ve dava dışı eşin davacıya yönelik aldatma mahiyetindeki davranışlarının yanı sıra davalı ile dava dışı eşin birlikte olduğu video kaydının davacı eşe gönderilmesi hususunun manevi tazminatı gerektirip gerektirmeyeceğinin tartışılması gerekir. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 06/07/2018 tarihli, 2017/5 esas, 2018/7 sayılı kararı uyarınca; evli kişiyle birlikte olan üçüncü kişinin eylemi, bunu yasaklayan kanuni bir düzenleme bulunmadığından, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrası kapsamında hukuka aykırı fiil kabul edilemeyeceği gibi aynı Kanun'un 49. maddesinin 2. fıkrasına göre de üçüncü kişinin tazminat ile sorumlu tutulabilmesi için öteki kişinin ancak aldatılan eşe kasten zarar verme amacıyla hareket etmesi hâlinde mümkündür...Somut olayda; davalının, davacının resmi nikahlı eşi ile evli olduğu süre içinde cinsel birliktelik

kurduğu, bu birlikteliklerine ilişkin video kaydının davacıya gönderildiği sabittir. Davalının bu eyleminin davacıyı aşağılayıcı, küçük düşürücü nitelik taşıdığı ve kasten iletildiği kabul edilmelidir. Her ne kadar mahkemece davalının eyleminin davacının kişilik hakkına zarar verecek mahiyette olmadığı gerekçesi ile istemin reddine karar verilmiş ise de, davalının söz konusu videonun davalı tarafından davacıya gönderilmesi haksız ve incitici niteliktedir. Bu nedenle, davacının kişilik değerlerinin haksız biçimde ihlal olunduğunun kabulü ile davacı yararına uygun bir tutarda manevi tazminat takdir edilmesi gerekirken, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle manevi tazminat istemlerinin tümünden reddedilmiş olması doğru olmadığından kararın bozulması gerekmiştir... ”³⁹⁴

Karardan açıkça anlaşılacağı üzere Yargıtay örnek karardaki somut olayda; üçüncü kişinin, aldatılan eşe diğer eşle birlikteliklerini gösterir video kayıtlarını göndermesini kasten zarar verme amacı ile hareket olarak kabul etmiş ve bu nedenle uygun bir miktar manevi tazimata hükmedilmesi gerektiğini açıkça belirtmiştir.

Konu ile ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin aşağıda örnek olarak verilen kararını da incelemek hem aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep etmesinin aynı eylem nedeni ile iki ayrı tazminatın tahsili sonucunu doğurması hususu açısından hem de usul hukuku açısından faydalı olacaktır. İlgili karar;

“...Davacı; davalının kendisi ile evli olduğunu bildiği halde dava dışı eşi ile birlikte olduğunu, eyleminin kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunduğunu iddia ederek, uğradığı manevi zararın ödetilmesi isteminde bulunmuştur. Davalı; davacının iddialarını kabul etmediğini belirterek davanın reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur. Mahkemenin 22/12/2014 tarihli ilk kararında; toplanan delillere göre davalının, davacının eşi ile evli olduğunu bilerek birlikte olduğu hususu sabit görülerek davanın kısmen kabulü ile davacı eş yararına manevi tazminata hükmedilmiştir. Dairemizin 05/04/2016 tarihli ilamında; "Dava konusu eylemin gerçekleştiği tarih itibariyle yürürlükte bulunan 818 sayılı BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerinin

³⁹⁴ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2015/15032E., 2019/35K. sayılı kararı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>)

uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Zira, söz konusu Kanun'un 50. maddesinde haksız fiil nedeniyle müteselsilen sorumluluğuna gidilebilecekler gösterilmiştir. Yukarıda açıklanan yasal duruma göre, davalı zararın meydana gelmesinden asli olarak sorumlu tutulamaz. Yine Kanun hükmünün aradığı anlamda iştirak hali de söz konusu olamaz. Zira iştiraken işlenebilir bir eylemin varlığının kabul edilebilmesi için, eylemin müstakilen ve asli olarak da işlenebilir olması gerekir. Ayrıca haksız fiil sorumluluğunu, geniş ve belirsiz bir kavram olan sadakat yükümlülüğünü ihlal etmeye iştirak çerçevesinde değerlendirmek, bu sorumluluğu belirsiz hale getirecektir. Açıklanan nedenlerle, BK'nın 49 (TBK.58) maddesine göre, davalının eylemi, davacının kişilik değerlerine saldırı oluşturacak nitelikte bir eylem olarak kabul edilemez. Mahkemece açıklanan yönler gözetilerek, davacının manevi tazminat isteminin tümünden reddine karar verilmesi gerekirken, yerinde olmayan gerekçeyle, yazılı biçimde karar verilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir " şeklinde hususlar belirtilmiştir. Mahkemece bozma ilamı sonrasında, 01/02/2018 tarihinde yapılan ilk duruşmada 22/12/2014 tarih ve 2014/36 esas, 2014/587 karar sayılı **direnme kararı verilmiştir.** Ardından yapılan 22/02/2018 tarihli **ikinci duruşmada ise taraflar arasında görülen boşanma davası neticesinde davacı lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş olduğundan ve bu durumun aynı eylem nedeni ile iki ayrı tazminatın tahsili sonucunu doğuracağından bahisle mahkemece konusuz kalan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.** 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun, bozma sonrası mahkemece yapılacak işlemleri düzenleyen 429/2. maddesinde, "...Mahkeme, temyiz edenden 434. madde uyarınca peşin alınmış olan gideri kullanmak suretiyle, kendiliğinden tarafları duruşmaya davet edip dinledikten sonra, Yargıtay'ın bozma kararına uyulup uyulmayacağına karar verir." hükmü düzenlenmiştir. Bu açık hüküm karşısında, mahkemece tarafların beyanlarının alınmasından sonra yapılacak iş açıkça bozma nedenlerine uyulması ya da eski kararda direnilmesine dair ara kararı oluşturmak olmalıdır. Zira, mahkemelerin direnme kararları (HUMK'nun 429/II. maddesi) bir davayı sona erdiren ve temyizi mümkün olan nihai kararlardandır. Dosyadaki bilgi ve belgelerden; Mahkemece bozma ilamı sonrasında,

01/02/2018 tarihinde yapılan ilk duruşmada 22/12/2014 tarihli, 2014/36 esas ve 2014/587 karar sayılı kararında direnme kararı verildiği anlaşılmıştır. Mahkemece, Dairemizin 05/04/2016 tarihli bozma ilamı sonrasında yapılan ilk celsede direnme kararı verilmiş olmasına karşın, yargılamaya devam olunarak yapılan ikinci celsede davanın konusuz kalması nedeni ile esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilerek yeni bir hüküm kurulmuştur. Oysa ki, mahkemece bozma ilamına karşı verilen direnme kararından kendiliğinden vazgeçilemeyeceğinden, direnme kararı doğrultusunda ve bu karara uygun şekilde hüküm kurulması gerekmektedir. Mahkemece verilen karar usul ve yasaya aykırı olup kararın bu nedenle bozulmasını gerektirmiştir... ”³⁹⁵

şeklindedir. Karardan açıkça anlaşılacağı üzere; davacı, davalının dava dışı eşi ile dışı eşi ile birlikte olduğunu, eyleminin kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunduğunu iddia ederek, uğradığı manevi zararın ödetilmesi isteminde bulunmuştur. İlk derece mahkemesi davanın kısmen kabulüne karar vermiş; Yargıtay bu kararı bozmuştur. Bozma sonrası İlk derece mahkemesi yapılan ilk duruşmada direnme kararı vermiştir. Ancak ikinci duruşmada ise taraflar arasında görülen boşanma davası neticesinde davacı lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş olduğundan ve bu durumun aynı eylem nedeni ile iki ayrı tazminatın tahsili sonucunu doğuracağından bahisle mahkemece konusuz kalan davanın esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu noktada üzerinde durulması gereken ilk husus, ilk derece mahkemesinin aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talebine ilişkin olarak; boşanma davası neticesinde davacı lehine maddi ve manevi tazminata hükmedilmiş olduğundan ve bu durumun aynı eylem nedeni ile iki ayrı tazminatın tahsili sonucunu doğuracağı hususunu tespit etmiş olmasıdır. Gerçekten de aldatılan eş lehine, bu aldatma nedeni ile dava dışı eşinden boşanma davası neticesinde manevi tazminata hükmedilmiştir. Üçüncü kişiden de ayrıca manevi tazminat talep etmesi aynı eylem nedeni ile iki ayrı tazminata hükmedilmesi sonucunu doğuracaktır. Her ne kadar ilk derece mahkemesi bu gerekçe ile davanın konusuz kalması nedeni ile karar verilmesine yer olmadığına ilişkin hüküm kurmuş olsa da ilk derece mahkemesinin bu kararını Yargıtay usul hukuku açısından bozmuştur. Çünkü ilk derece mahkemesi kararında direnmiş ancak direnme kararından sonra, yargılamaya devam olunarak yapılan

---

³⁹⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2018/3149E.; 2018/6228K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

ikinci celsede davanın konusuz kalması nedeni ile esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilerek yeni bir hüküm kurmuştur. Direnme kararı sonrası yeni hüküm kurulması Yargıtay tarafından usul ve yasaya aykırı bulunmuş ve karar bu yönüyle bozulmuştur.

Her ne kadar Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararından sonra üçüncü kişi aleyhine manevi tazminat talebi konusunda tartışmalar bitmiş olsa da bu karardan sonra da çeşitli gerekçelerle üçüncü kişi aleyhine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğine dair ilk derece mahkemeleri tarafından verilen bazı kararlar mevcuttur. Örneğin Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin aşağıdaki kararına konu olan somut olayda ilk derece mahkemesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına³⁹⁶ dayanarak üçüncü kişi aleyhine manevi tazminata hükmedilmesine karar vermiştir. İlgili karar şu şekildedir;

*“...Davacı, davalı ... ile 1993 yılında evlendiklerini, davalı ...'ın diğer davalı ... ile tanışarak ilişkiye girdiğini, diğer davalı ...'in davalı ...'in evli olduğunu bildiğini belirterek manevi tazminat isteminde bulunmuş olup, tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsilini talep etmiştir. Davalı ...; talep edilen manevi tazminatın zaman aşımına uğradığını, davacı aleyhine boşanma davası açtığını, davanın retle sonuçlandığını ve kesinleştiğini, davacıdan ayrı yaşadığı dönemde diğer davalı ile duygusal bir ilişki yaşamaya başladıklarını, davacının bu ilişkiyi boşanma davası sırasında bildiğini, bu davanın ancak boşanma davasında dile getirilebileceğini belirterek davanın reddini talep etmiştir. Davalı ..., diğer davalı ... ile müşterek bir çocuklarının olduğunu, davalı ...' in eşinden uzun süredir ayrı yaşadığını, evliliğin fiilen bittiğini, kendisinden çocuğunun olması nedeniyle diğer davalı ile birlikte yaşadıklarını belirterek davanın reddini savunmuştur. **Mahkemece; davalıların ahlaka aykırı davrandığı, bu aykırılığın hukuka aykırılığa da neden olduğu, davalıların hukuka aykırı eylemi nedeniyle davacının toplum içerisindeki statüsünün bozulduğu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8.***

³⁹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.; Arslan Öncü, Gülay, Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, Ankara 2019, s. 23-125.

maddesinde özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkının düzenlendiği, toplumda yaşayan diğer fertlerin de ailenin korunmasına yönelik hareketlerde bulunması gerektiği, aileyi oluşturan eşlere karşı 3. kişilerin sorumluluklarının bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir... ”³⁹⁷

İlk derece mahkemesince verilen bu karar Yargıtay tarafından, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun yukarıda anılan kararı uyarınca evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan davalıya karşı açılan davanın tümünden reddedilmesi gerektiği gerekçesi ile bozulmuştur.

Tüm bu açıklamalara ek olarak, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararından sonra usule ilişkin olarak yargılama giderleri ile ilgili birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır. Nitekim dava açıldığı anda haklı durumda olan tarafın yargılama sırasında meydana gelen mevzuat değişikliği sonucu haksız duruma düşmesi halinde yargılama giderlerinden sorumlu tutulup tutulamayacağı hususu gündeme gelmiştir. Konuya ilişkin olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2019/2556E., 2019/4581K. sayılı kararı örnek teşkil etmesi amacıyla aynen aktarılmıştır;

“...Dava, kişilik haklarına saldırı nedeniyle manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, bozmaya uyularak davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davalı vekilince temyiz edilmiştir. Davacı, davalının kendisi ile evli olduğunu bildiği halde dava dışı eşiyle birlikte olduğunu, eylemin kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunduğunu belirterek, manevi tazminat isteminde bulunmuştur.

Davalı, davanın reddi gerektiğini savunmuştur. Mahkemece davanın kısmen kabulüne dair verilen 12/03/2015 tarihli ilk kararın taraf vekillerince temyizi üzerine, Dairemizin 24/12/2018 gün ve 2015/8593 esas, 2018/8250 karar sayılı ilamı ile “Yargıtay İçtihatları Birleştirme Genel Kurulunun 06/07/2018 gün ve 2017/5 esas, 2018/7 karar sayılı kararında da belirtildiği gibi eş olmayan davalı yönünden filin hukuka aykırılık şartının

---

³⁹⁷ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2016/15033E.; 2019/867K. sayılı kararı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

gerçekleşmediği, davalının dava dışı eş ile birlikteliği şeklindeki davranışının aldatılan eş yönünden haksız fiil olarak nitelendirilemeyeceğinden müteselsil sorumluluk esasına göre de sorumluluğuna gidilemeyeceği, aldatılan eşin yansımaya yoluyla zarara uğradığını da iddia edemeyeceği, açıklanan nedenlerle davanın tümünden reddi gerektiği” şeklindeki gerekçe ile bozulmasına karar verilmiştir.

Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda “dava açıldığı anda haklı durumda olan tarafın yargılama sırasında meydana gelen mevzuat değişikliği sonucu haksız duruma düşmesi halinde yargılama giderlerinden sorumlu tutulamayacağı, Yargıtay HGK’nun 18/11/2009 gün ve 2009/18-421 esas, 2009/526 karar sayılı ilamında da aynı ilkeye yer verildiği, davacının davanın açıldığı tarihteki mevzuata göre dava açmakta haklı olması nedeniyle davalıdan manevi tazminat talep edebileceği, dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren geçmişe etkili yasa değişikliği ya da içtihadı birleştirme kararı gereği davanın kabul edilmemesi nedeniyle haksız çıkmasına rağmen yargılama giderlerinden sorumlu tutulamayacağı, bu durumda dava açıldıktan sonra hasıl olan içtihadı birleştirme kararı nedeniyle davacının dava açmakta haksız sayılamayacağı, konusuz kalan dava hakkında red kararı verilerek, davacı yararına maktu vekalet ücreti takdir edilmesi ve diğer yargılama giderlerinin davalıdan tahsil edilmesi gerektiği” şeklindeki gerekçeyle, davanın reddine, vekalet ücreti ve diğer yargılama giderlerinin davalıya yükletilmesine karar verilmiş; hüküm, davalı tarafından temyiz edilmiştir. 6100 sayılı HMK’nın “Yargılama giderlerinden sorumluluk” başlıklı 326. maddesi;

“(1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen alınmasına karar verilir.

(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaşır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaşırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir” hükmünü içermektedir. Yukarıda belirtilen düzenleme uyarınca, yargılama giderleri kural olarak, davada haksız çıkan yani aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir. Ancak bu ana kuralın kanundan doğan bazı istisnaları bulunmaktadır. Örneğin, 6100 sayılı HMK'nun 101, 178, 182, 213, 253, 269/2. maddelerinde davada haksız çıkmış olup olmadığına bakılmaksızın yargılama giderlerinin taraflardan birisine yükletildiği özel durumlar yer almaktadır. **Yargılama giderlerinden sorumluluğun temeli, dava açmakta veya savunma yapmakta kusurlu olmak değil, dava sonunda haksız çıkmaktır.** Burada yeri gelmişken yerel mahkemenin gerekçesinde atf yaptığı Yargıtay HGK'nun 18/11/2009 tarih ve 2009/18-421 esas ve 2009/526 karar sayılı kararına değinmekte de fayda vardır. Zira Yargıtay HGK kararına konu davada, “yerel mahkemece konusu kalmayan davada karar verilmesine yer olmadığına ve davalının dava açılmasına sebebiyet vermesi nedeniyle yargılama giderlerinin taraflar arasında paylaşılmasına karar verilmiş, Özel Dairenin bozma kararı üzerine yerel mahkemenin direnme kararı vermesi üzerine önüne gelen uyuşmazlıkta Yargıtay HGK, yargılama sırasında yürürlüğe giren Kanun değişikliği nedeniyle hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verildiği, davacının dava tarihi itibarıyla dava açmakta haklı olduğu ve sadece davacı yararına vekalet ücretine hükmedilmesi gerektiği yönünde karar vererek” direnme kararını bozmuştur. Temyize konu eldeki davada ise mahkemece bozmaya uyularak davanın reddine karar verilmiştir. Açıklanan nedenlerle Yargıtay HGK'nun anılan kararında belirtilen gerekçelerin, somut davada yargılama giderlerinin davalı yana yükletilmesine dair verilen karara gerekçe oluşturması mümkün değildir. Ayrıca eldeki davada, davanın açıldığı tarihte dava konusu uyuşmazlık hakkında yerleşik bir içtihat söz konusu olmadığı gibi, davacının dava açmakta haklı olduğuna ilişkin açık bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır.

Şu halde mahkemece, tüm bu açıklamalar ve yasal düzenlemeler nazara alınarak vekalet ücreti ve diğer yargılama giderlerinin davalıya yükletilmesine karar verilmesi usul ve yasaya uygun olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.”³⁹⁸

Şeklinde hüküm kurarak her ne kadar dava açıldığı sırada davacı lehine Yargıtay kararları bulunsa da dava sonucunda YİBBG kararına göre aleyhine karar verilen taraf yargılama giderlerinden muaf olamayacaktır.

Netice olarak; TMK'nın 185. maddesine göre, “*Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler birlikte yaşamak, birbirlerine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.*” Aynı Kanun'un 174. maddesine göre de, “*Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddi tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.*”

Sadakat yükümlülüğünün sadece eşler arasında geçerli olduğu açık ve tartışmasızdır. Daha önce de değinildiği üzere, bu yükümlülüğü yalnızca eşler ihlal edebilir. Sadakat yükümlülüğünün ihlali halinde aldatılan eşin, aldatan eşten, sadakat yükümlülüğünün ihlal edilmesi neticesinde doğacak manevi zararının tazminini talep edebilecek olması hususu tartışmasızdır. Evlenmeyle eşler arasında kurulan aile birliğinin taraflara yüklediği ödevlerin ihlali veya yerine getirilmemesi durumunda bu yükümlülüğü yerine getirmeyen eş yönünden Türk Medeni Kanunu'ndaki sonuçları, boşanma ve boşanma sebebi olması durumunda, bu olaylar yüzünden kişilik haklarının saldırıya uğraması halinde manevi tazminat talep edilebileceğidir³⁹⁹.

Yine konu ile ilgili kararlarda; sadakat yükümlülüğünü ihlali nedeniyle, TMK m. 185 ve m. 174 uyarınca boşanma sebebi ve istek halinde manevi tazminatı gerektirir

³⁹⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2019/2556E., 2019/4581K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

³⁹⁹ YHGK, 2019/209E., 2019/684K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

nitelikte olduğu; çünkü eşin kendi iradesi ile bu birliğin tarafı olmayı kabul ettiği ve yasanın kendisine tanıdığı hak ve yükümlülükler altına girdiği kabul edilmektedir⁴⁰⁰.

Buna karşılık, üçüncü kişinin fiili TBK. m. 49 kapsamındaki haksız fiil olarak nitelendirilemez.

TBK m. 49'a göre, kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Yine TBK m. 58'e göre "*Şahsiyet hakkı hukuka aykırı bir şekilde tecavüze uğrayan kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat namıyla bir miktar para ödenmesini dava edebilir.*" Haksız fiile dayalı bir borcun doğabilmesi için, hukuka aykırı bir fiil, kusur, zarar ve zarar ile işlenen fiil arasında uygun nedensellik bağı bulunması haksız fiile dayalı bir borcun doğması için şarttır.

Açıklanan nedenlerle, Yargıtay'ın güncel kararlarında evlilik dışı üçüncü kişinin fiilinin, davacının kişilik değerlerine saldırı oluşturacak nitelikte bir eylem olarak kabul edilemeyeceği açıklanmaktadır. Çünkü aldatılan eşin evlilik birliği dışındaki üçüncü kişiden yalnızca bu birliktelik nedeni ile manevi tazminat talebinin yasal bir dayanağı yoktur. Sonuç olarak; evlilik birliği devam ederken eşlerden biri evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağı kabul edilmektedir⁴⁰¹.

---

⁴⁰⁰ YHGK 2019/209E.; 2019/684K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>).

⁴⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.; YHGK, 2019/204E., 2019/680K. sayılı kararı ve YHGK 2019/85E., 2019,314K. sayılı kararı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

SONUÇ

Evlenme; evlenme yeteneklerine sahip bir erkek ve bir kadının, yasalarda öngörülen biçimlere uygun olarak ortak bir yaşam kurmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Evlenme hayat ortaklığı kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Burada bahsedilen hayat ortaklığının yalnızca cinsel ortaklık olmadığı, hayatın acı ve tatlı tüm olaylarını içeren bir ortaklık olduğu açıktır.

Evlenme ile birlikte eşler açısından birtakım hak ve yükümlülükler söz konusu olmaktadır. Evlenmenin taraflara getirdiği en önemli yükümlülüklerden biri sadakat yükümlülüğüdür. TMK'nın "Evliliğin Genel Hükümleri" bölümünde bulunan m. 185 aynen;

"A. Haklar ve yükümlülükler

I. Genel olarak

MADDE 185.- Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar." şeklinde düzenlenmiştir. Her ne kadar ilgili madde "Evliliğin Genel Hükümleri" bölümünde yer alsa ve madde de "eşler" kavramı kullanılsa da sadakat yükümlülüğü nişanlılar açısından da mevcuttur. Sadakat yükümlülüğü eşler arasında sonuç doğuracağından bu yükümlülüğü yalnızca eşler veya nişanlılar ihlal edebilir.

Sadakat yükümlülüğünün en önemli görünümü, cinsel sadakattir. Cinsel sadakat, eşlerin birbirleri haricindeki kimseyle cinsel ilişki kurmamalarını ifade etmektedir. Sadakat yükümlülüğünün cinsel boyutunun her ihlali, zina anlamına gelmemektedir. TMK. m. 161'e göre; *"Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer. Affeden tarafın dava hakkı yoktur."*

Sadakat yükümlülüğünün başında cinsel sadakat yükümlülüğü gelmektedir. Eşler birbirlerine cinsel açıdan sadık kalmak zorundadırlar.

Sadakat yükümlülüğünün sadece eşler arasında geçerli olduğu açık ve tartışmasızdır. Daha önce de değinildiği üzere, bu yükümlülüğü yalnızca eşler ihlal edebilir. Sadakat yükümlülüğünün ihlali halinde aldatılan eşin, aldatan eşten, sadakat yükümlülüğünün ihlal edilmesi neticesinde doğacak manevi zararının tazminini talep edebilecek olması hususu tartışmasızdır.

TMK M. 174'e göre; *“Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir.”* Bu maddeden açıkça anlaşılacağı üzere; sadakat yükümlülüğünü ihlali sonucunda boşanan kusursu ya da daha az kusurlu eş, bu yükümlülüğü ihlal eden eşe karşı manevi tazminat talebinde bulunabilir.

Bu noktada dikkate alınması gereken diğer bir madde TBK m. 58'dir. TMK m.174'e dayanarak manevi tazminat talep etmeyen ve aldatılan eş TBK m. 58'e göre de aldatan eşten manevi tazminat talep edebilecektir. Bu maddeye göre de *“Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.”*

Aldatılan eşin, sadakat yükümlülüğünü ihlal eden eşe karşı boşanma davası açmadan manevi tazminat talebinde bulunabilmesi de mümkündür. Bu noktada da dikkate alınması gereken madde TBK m. 49 ve devamındaki genel hükümlerdir. TBK m. 49; *“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”* şeklinde düzenlenmiştir. Sadakat yükümlülüğünün ihlali halinde, *“Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.”* Hükmünü içeren TMK m. 185 ihlal edilmiş olacak ve TBK m. 49'da aranan hukuka aykırılık şartı gerçekleşmiş olacaktır. Bir başka deyişle sadakat yükümlülüğünün ihlali, TBK m. 49'da geçen hukuka aykırı fiil olarak nitelendirilmektedir.

Doktrinde ve uygulamada tartışılan husus bu manevi zararın aldatılan eşçe, evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiden de talep edilip edilemeyeceği olmuştur. Burada aldatan eş ile birlikte olan üçüncü kişinin fiilinin de TBK m. 49 kapsamında değerlendirilebileceği zaman zaman gündeme gelmiştir. Bu şekilde bir değerlendirme yapıldığında aldatılan eş TBK m. 58'e dayanarak üçüncü kişiden manevi tazminat talep edebilecektir. Ancak TMK m. 185, eşler arasında sadakat yükümlülüğünü düzenlemektedir. Aldatan eş ile birlikte olan üçüncü kişi açısından böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır. Dolayısıyla TBK m. 49/I'in haksız fiil için aradığı hukuka aykırılık şartı gerçekleşmemektedir.

Üçüncü kişinin bu fiilinin TBK m. 49/II kapsamında değerlendirilebilir mi sorusu zaman zaman gündeme gelmiştir. TBK m. 49/II “...Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu maddenin uygulama alanı bulabilmesi için kişinin ahlaka aykırı fiille başkasına kasten zarar vermesi gerekmektedir. Kast, kurusun en ağır derecesidir; zarara neden olan sonucun bilinmesinin yanı sıra bu sonucun istenmesi gerekmektedir.

TBK m.49/II'nin gündeme gelebilmesi için de evli olduğunu bilerek aldatan eşle birlikte olan üçüncü kişinin fiilinin salt birlikte olduğu kişinin eşine zarar verme kastıyla gerçekleştirmiş olmalıdır. Evli olduğunu bildiği bir kişi ile birlikte olan tüm üçüncü kişilerin aldatılan eşe zarar vermeyi bilerek ve isteyerek hareket ettiklerine dair bir ön kabul mümkün değildir. Bu birliktelik ahlaka aykırı kabul edilse dahi, üçüncü kişinin aldatan eşe duyduğu yalnızca duygusal hisler veya para karşılığı da gerçekleşebilir.

Aldatılan eş tarafından açılan manevi tazminat davaları ile ilgili olarak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin gerek kendi içinde verdiği kararlar, gerekse Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararlar arasında çelişki bulunması sebebi ile içtihatların birleştirilmesi zorunluluğu hasıl olmuştur.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu 2017/5Esas; 2018/7Karar sayılı kararı ile bu çelişkiler ortadan kaldırılmış, üçüncü kişinin evli bir kişiyle birlikte

olmak şeklindeki fiilin haksız fiil olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı açıklığa kavuşturulmuştur.

KAYNAKÇA

AKA, BEYZA

:Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri Ve Hukukî Korunma Yolları, İzmir Barosu Dergisi,
<https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/sayi-2017-22017121115151080.pdf>.

AKINTÜRK, TURGUT /

ATEŞ KARAMAN, DERYA

: Aile Hukuku, Ankara 2010.

AKİPEK, JALE G./

AKINTÜRK, TURGUT/

ATEŞ KARAMAN, DERYA

: Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, İstanbul 2009.

ANTALYA, GÖKHAN

:Manevi Zararın Belirlenmesi Ve Manevi Tazminatın Hesaplanması –Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi–,
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333488>, 22.11.2019.

ARSLAN ÖNCÜ, GÜLAY

: Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, Ankara 2019.

ATALAY, ÖZCAN

: Tinsel Ödence (Manevi Tazminat Davaları),
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1978-6/2.pdf>.

- ATLAN, HÜLYA** :Manevi Zararı Tazmin Yolları, İstanbul 2015.
- AYGÜN EŞİTLİ, EZGİ** :Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-104-1249>.
- BADUR, EMEL/**
- TURAN BAŞARA, GAMZE** : Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü Ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2080/21545.pdf>.
- BULUT, HARUN** : Aile Hukukunda Boşanma Davaları ve Yabancı Unsurlu Davalar, İstanbul 2007.
- ÇETİN, PINAR** : Manevi Tazminat Davasının Hukuki Niteliği Ve Özellikle Tazminat Miktarının Belirlenmesi, Ankara 2007.
- DEDE, İSMAİL** : Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır , <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/456992>.
- DEMİRCİOĞLU, H. REYHAN** : Aldatılan Eş Tarafından Üçüncü Kişiye Yöneltilen Manevî Tazminat Taleplerinde Hukuka Aykırılık Unsuru, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2143/22198.pdf>.

DURAL, MUSTAFA/

SARI, SUAT

: Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, İstanbul 2014.

DURAL, MUSTAFA/

ÖĞÜZ, TUFAN/

GÜMÜŞ, MUSTAFA ALPER

: Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, İstanbul 2014.

EDİS, SEYFULLAH

:Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara 1997.

EREM, FARUK

:Zina, <https://dspace.ankara.edu.tr/>.

EREN, FİKRET

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2019.

ERLÜLE, FULYA

: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinin Ardından Yargıtay'ın Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebine İlişkin Uygulaması, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333978>.

EROĞLU, MÜZEYYEN

: Tam Yargı Davalarında Manevi Tazminat, Doktora Tezi, Ankara 2009.

- FRANKO, NESİM** : Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini.
- GENÇ ARIDEMİR, ARZU** : Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilemeyeceği Sorunu, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97575>.
- GÖKCAN, HASAN TAHSİN** :Haksız Fiil Hukuku Ve Maddi Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2008.
- GÖZLER, KEMAL** : İngilizce Karşılıklarıyla Hukukun Temel Kavramları, Bursa 2015.
- GÜNEŞLİOĞLU, FİLİZ** : Boşanma ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, İstanbul 2009.
- GÜRKAN, MERVE** :Ölüm Halinde Manevi Tazminat Talebi, <https://www.gurkaynak.av.tr/docs/ibd201306.pdf>.
- HATEMİ, HÜSEYİN/**
- GÖKYAYLA, K. EMRE** :Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.
- İNAL, NİHAT** : Uygulamada Boşanma Davaları, Ankara 1992. (Boşanma Davaları).
- İNAL NİHAT** :Yeni Medeni Yasaya Göre Örnek Dava Dilekçeleri, Kararlarla Açıklamalı Nişanlanma, Evlenme, Mal Rejimi, Boşanma,

- Velayet, Nafaka ve Eşya Davaları, Ankara 2003.
- İPEK, ALİ İHSAN** : Son Tarihli Yayınlanmamış İçtihatlarla Türk Hukukunda Genel Boşanma Sebepleri, Ankara 2008.
- İYİMAYA, AHMET** : Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1990-19901-1037>.
- KARAHASAN, MUSTAFA REŞİT** : Tazminat Hukuku: Tazminat Davaları ve Yargılama Usulü, İstanbul 1996.
- KARAHASAN, MUSTAFA REŞİT** : Tazminat Hukuku, İstanbul 1996. (Tazminat Hukuku)
- KARAHASAN, MUSTAFA REŞİT** : Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 1995. (Sorumluluk Hukuku)
- KARAYALÇIN, YAŞAR** :Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638117>, s. 262.
- KAYIHAN, ŞABAN/**
- ÜNLÜTEPE, MUSTAFA** : Medeni Hukuk Bilgisi, Ankara 2016.
- KESKİN, A. DİLŞAD** : Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016. (Manevi Tazminat)

KESKİN, A. DİLŞAD

: Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Sebebiyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_24.pdf.

KILIÇOĞLU, AHMET M.

: Manevi Tazminatın Hukuksal Niteliği, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1984-1/2.pdf>. (Manevi Tazminat)

KILIÇOĞLU, AHMET M.

: Aile Hukuku, Ankara 2019. (Aile Hukuku)

KILIÇOĞLU, AHMET M.

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002. (Borçlar Hukuku)

KILIÇOĞLU, MUSTAFA

: 6098 S. Türk Borçlar Kanununun ve 6331 S. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Bedensel Zarar ve Ölüm Olaylarına İlişkin Hükümlerinin Yorumuyla: Tazminat Esasları ve Hesaplama Yöntemleri, Ankara 2012.

KIRCA, ÇİĞDEM

: Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/yd/temmuz1999.pdf>.

KIRMIZI, ALİ E.

: Boşanmanın Sonuçlarından Maddi ve Manevi Tazminat, İstanbul Kültür Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

NOMER, HALUK N.

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, M. KEMAL/

ÖZ, M. TURGUT

: Borçlar Hukuku, İstanbul 2013.

ÖZMEN ETEM SABÂ/

VARDAR HAMAMCIOĞLU GÜLŞAH : Evli Kişiyile Birlikte Olan Kadına/Erkeğe Yöneltilen Manevi Tazminat Talebi Ve Özellikle Konuya İlişkin Yargıtay Kararları Üzerine Düşünceler,
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/373234>.

ÖZTAN, BİLGE

: Aile Hukuku, Ankara 2004.

ÖZUĞUR, ALİ İHSAN

: Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, Ankara 2008.

PETEK, HASAN

: Terke Dayalı Boşanmada Manevi Tazminat,
<https://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz12-2/hasanpetek.pdf>.

RUHİ, AHMET CEMAL

: Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları, Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara 2004.

SAYMEN, FERİT H.

: Kimler Manevi Tazminat Talep Edebilir?,
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96942>.

SEROZAN, RONO

: Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler,
<http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14235>.

TOKBAŞ, HAKAN

: Manevi Tazminat Miktarının Tayini,
http://www.turkhukusitesi.com/makale_1345.htm.

TÖRE, HAYRULLAH FUTUHİ

: Manevi Tazminat Davaları,
<http://www.ankarabarusu.org.tr>.

TURAN BAŞARA, GAMZE

: Kişiliğin İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi, Ankara 2018.

ÜNAL, MEHMET

: Manevi Tazminat Ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü,
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/307/2942.pdf>.

YILDIRIM, NEŞİDE

:Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri,
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/234604>.

YILMAZ, EJDER

: Hukuk Sözlüğü, Ankara 1986.

ZEVKLİLER, AYDIN

: Borçlar Hukuku, Ankara 2001.

İnternet Adresleri

<https://www.tbmm.gov.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://sozluk.gov.tr>

<http://kazanci.com.tr>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>

<http://dergipark.gov.tr>

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<http://www.ankarabarusu.org.tr>

<https://hukuk.deu.edu.tr>

<http://www.yargitaydergisi.gov.tr>

<http://webftp.gazi.edu.tr>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>

<https://www.gurkaynak.av.tr>

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<https://www.izmirbarosu.org.tr>

<https://dspace.ankara.edu.tr/>